

MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE CATALUNYA 2013

RESUM EXECUTIU

COORDINADOR DE LA MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE CATALUNYA 2013

Santana Garcia, Joan Antoni

COORDINADORS DELS CAPÍTOLS

Riudor Pons, Xavier

Santana Garcia, Joan Antoni

ÍNDEX D'AUTORS

Boada Jané, Cristina

Castell Castells, Pere

Ferrer Riu, Roser

Ferrer Trullols, Lluís

Herrera Aragón, Diego

Mallfrè Conesa, David

Mas Martín, Eva

Miñarro Acosta, Eva

Prior Prior, Inma

Olivella Pedrola, Marta

Villar Rico, Virginia

Vives Campdepadrós, Matias

SUPORT TÈCNIC

Graell Gabriel, Marta

Mañas Mampel, Maria Teresa

Sanosa i Llinares, Carles

RESPONSABLE DE L'EDICIÓ

Salvà Yenes, Yolanda

RESUM EXECUTIU

1. CAPÍTOL I: L'ECONOMIA A CATALUNYA.....	6
1.1. LA CONJUNTURA ECONÒMICA	6
1.2. PREUS, COSTOS I PRODUCTIVITAT	7
1.3. INFRAESTRUCTURES	8
1.4. EL SECTOR PÚBLIC	8
1.5. ECONOMIA SOCIAL	12
2. CAPÍTOL II: SOCIETAT DEL CONEIXEMENT	14
2.1. CONTEXT	14
2.2. L'ESTAT DE L'R+D+I	14
2.3. BALANÇA COMERCIAL TECNOLÒGICA AMB L'ESTRANGER	17
2.4. LES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ (TIC).....	17
3. CAPÍTOL III: MERCAT DE TREBALL	21
3.1. ANÀLISI DEL MERCAT DE TREBALL	21
3.2. POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ.....	22
3.3. RELACIONS LABORALS.....	23
3.4. PREVENCIÓ DE RISCOS I SINIESTRALITAT LABORAL	28
4. CAPÍTOL IV: SITUACIÓ DEL TREBALL AUTÒNOM A CATALUNYA	32
4.1. ANÀLISI DEL TREBALL AUTÒNOM SEGONS TIPOLOGIES I SECTORS D'ACTIVITAT SEGONS L'ENQUESTA DE POBLACIÓ ACTIVA	32
4.2. ANÀLISI DEL TREBALL AUTÒNOM REGISTRAT A LA SEURETAT SOCIAL SEGONS TIPOLOGIES I SECTORS D'ACTIVITAT	32
4.3. LA PROTECCIÓ SOCIAL DEL TREBALL AUTÒNOM	33
4.4. FOMENT DE L'EMPREDORIA	34
5. CAPÍTOL V: CONDICIONS DE VIDA.....	36
5.1. DINÀMICA DEMOGRÀFICA	36
5.2. SALUT	38
5.3. EDUCACIÓ	41
5.4. HABITATGE.....	44

5.5.	PROTECCIÓ I INCLUSIÓ SOCIAL.....	46
6.	CAPÍTOL VI: SOSTENIBILITAT AMBIENTAL.....	51
6.1.	CONTEXT	51
6.2.	ESTAT DEL MEDI AMBIENT	51
6.3.	CANVI CLIMÀTIC, MITIGACIÓ I ADAPTACIÓ.....	55
6.4.	ENERGIA.....	57
6.5.	MEDI AMBIENT I EMPRESES.....	58

1. CAPÍTOL I: L'ECONOMIA A CATALUNYA

1.1. LA CONJUNTURA ECONÒMICA

La relativa millora del context econòmic global i també europeu, que ha experimentat una certa correcció pel que fa a la fragmentació i inestabilitat financera que havia patit, ha facilitat l'estabilitat de les economies europees, que han millorat també la seva evolució.

L'any 2013, l'economia catalana ha caigut el 0,5%, amb una menor contracció a mesura que avançaven els trimestres.

L'únic component de la demanda que ha contribuït positivament al creixement ha tornat a ser el sector exterior, si bé la seva aportació no ha estat prou intensa com per compensar la davallada de la resta de components.

En aquest context tots els components interns de la demanda han tornat a mostrar una evolució negativa, també lògicament la despesa pública, que enguany ha disminuït més que l'any anterior.

Per grans sectors d'activitat, l'agricultura i la indústria han registrat un creixement del VAB, mentre que la construcció i dels serveis han fet aportacions negatives.

Tot i això, l'ocupació encara ha disminuït a tots els grans sectors. Aquesta evolució ha tingut el seu reflex en l'augment de la taxa d'atur, que ha pujat fins al 23,5%.

El saldo exterior de l'economia catalana ha millorat i ha passat de 17,3 milers de milions d'euros a 21,8 milers de milions. Aquesta evolució es produeix per una millora molt important del saldo amb l'estranger, però també de la del saldo amb la resta d'Espanya, que ha passat de 8,5 milers de milions a 10,7.

El crèdit ha disminuït novament a Catalunya i ho ha fet en el 6,3% al llarg de l'any.

L'any 2013 ha estat un any de certa millora del context econòmic global. Aquesta millora s'ha produït gràcies sobretot al millor comportament de les economies més avançades, tot i que les economies emergents han mostrat dificultats per mantenir la seva tònica expansiva.

A Europa aquesta millora s'ha produït gràcies a una disminució progressiva de les tensions dels mercats financers, que sense solucionar el problema del crèdit, ha permès si més no deixar enrere la crisi del deute sobirà que havien patit algunes economies de la zona euro entre elles l'espanyola. Les mesures extraordinàries preses pel BCE, juntament amb la seva voluntat d'apostar pel relançament del crèdit, ha permès dissipar les inquietuds al voltant del deute sobirà d'alguns països europeus i la pressió creixent sobre el sistema bancari europeu.

Aquesta situació ha condicionat molt l'evolució econòmica catalana. El PIB de l'economia catalana ha disminuït el 0,5%, la meitat que l'any anterior. La demanda interna ha caigut arrossegada per tots els seus components. El consum de les llars i el de les administracions públiques s'ha contret el 2,1% i el 3,5% respectivament, i la formació bruta de capital, que s'ha contret el 5,2%, ho ha fet bàsicament per la disminució de la inversió en construcció. Tot i això, la despesa pública ha estat la única partida que ha disminuït més enguany que l'any anterior.

La contracció de l'economia a Catalunya s'explica només per aquesta caiguda de la demanda interna, atès que el sector exterior ha aportat 2,2 punts percentuals de mitjana que han estat insuficients per compensar-la. Aquesta aportació positiva del sector exterior, més intensa que la de l'any anterior, s'explica tant per una millora del saldo dels intercanvis amb l'estranger, com també per la millora, després d'alguns anys de deteriorament, del saldo dels intercanvis amb la resta d'Espanya.

Ha disminuït el VAB dels sectors de la construcció, que ha caigut el 6,7%, i dels serveis, on ha disminuït el 0,4% en el conjunt de l'any. A la indústria el VAB ha augmentat el 1%, i a l'agricultura ho ha fet el 3,7%.

El fet que uns sectors hagin contret el seu VAB i els altres no, no ha evitat però que s'hagi tornat a produir un descens generalitzat de la ocupació que ha afectat a tots els sectors sense excepció. A la construcció torna a ser on

s'ha produir la davallada de la ocupació més intensa (-7,4%), mentre que a l'agricultura i la indústria ha estat del -3,5%, i als serveis del -1,5%. Aquesta situació ha fet augmentar la taxa d'atur fins al 23,5%.

Atès que en tots els sectors s'ha produït una evolució més negativa de la ocupació que no pas del PIB, la situació ha originat un creixement de la productivitat aparent del treball a tots els àmbits sectorials. En el conjunt de l'economia, aquest augment de la productivitat s'ha situat en el 2% de mitjana. Aquest creixement de la productivitat aparent, juntament amb uns costos laborals que no han crescut, ha fet que els costos laborals unitaris hagin tornat a disminuir novament al voltant del -2,2%.

El saldo exterior de l'economia catalana ha millorat i ha passat de 17,3 mil milions d'euros a 21,8 mil milers. Aquesta evolució s'ha tornat a produir per una millora del saldo dels intercanvis amb l'estranger, que ha passat de 6,8 milers de milions d'euros a 11,1 milers de milions. Tot i que enguany, i a diferència dels darrers anys, hi ha contribuït intensament també l'evolució del saldo dels intercanvis amb la resta d'Espanya, que han passat de mostrar un superàvit de 8,5 milers de milions a experimentar-ne un de 10,7 milers de milions.

Pel que fa als intercanvis amb l'estranger, una part important d'aquesta millora l'ha protagonitzat la balança comercial, que ha corregit novament el seu dèficit. Tot i això, aquesta correcció s'ha produït en un context de lleugera disminució de les exportacions, atès que mentre que les exportacions han disminuït el 0,8%, les importacions de béns ho han fet de manera més intensa, i han disminuït el 4,6%.

El crèdit ha disminuït el 6,3% a Catalunya, una caiguda menor que la de l'any anterior. Aquesta contracció del crèdit ha estat però menys intensa a Catalunya que al conjunt de l'Estat, on ha estat lleugerament superior. Tot i això, els dipòsits, que havien caigut el 1,3 a Catalunya l'any 2011, enguany han augmentat el 2,5%. Com en anys precedents, aquesta situació d'escassetat de crèdit ha tornat a condicionar novament les possibilitats de creixement i de recuperació de l'economia catalana.

Ja per acabar, i en el marc de l'estratègia Europa 2020, Catalunya s'allunya de la mitjana europea en la majoria dels objectius proposats pel 2020 tret del percentatge de població entre 30 i 34 anys amb estudis superiors.

1.2. PREUS, COSTOS I PRODUCTIVITAT

L'any 2013, la inflació a Catalunya s'ha situat en el 1,7%, superior a l'espanyola i la de la zona euro.

La inflació interanual ha disminuït progressivament mes rere mes fins a fregar la deflació en els darrers mesos de l'any.

L'evolució dels preus ha vingut condicionada per l'evolució dels preus de l'energia, que no s'ha encarat, i també pel fet d'haver deixat enrere l'efecte esgraó que la fiscalitat va tenir en la seva formació l'any anterior.

Els preus industrials s'han encarat a Catalunya el 0,7%, una taxa que tot i ser poc intensa, es troba per sobre de l'increment a Espanya i sobretot del de la zona euro.

Els costos laborals per treballador i mes han disminuït el 0,2% i els costos laborals per hora treballada han augmentat lleugerament en el 0,3%.

El fort augment de la productivitat aparent del treball, i el dèbil dinamisme dels costos laborals ha fet que hagin tornat a disminuir els costos laborals unitaris de l'economia catalana.

La manca de dinamisme que ha experimentat l'economia juntament amb una evolució més aviat deflacionista de les matèries primeres s'ha traduït en un refredament de la taxa d'inflació, que s'ha situat en el 1,7% de mitjana interanual. Aquesta taxa d'inflació ha estat superior a la que ha registrat el conjunt de l'economia espanyola i la zona euro, on ha estat del 1,4%. La inflació interanual ha mostrat un perfil a la baixa mes rere mes a mesura que avançava l'any. A finals d'any, la taxa d'inflació interanual s'ha situat en valor negatiu i propers a zero.

Tot i l'evolució menys inflacionista dels preus, s'ha tornat a reproduir un lleuger diferencial de preus amb la resta de l'economia espanyola i també de l'eurozona. En el cas de l'economia espanyola, el diferencial s'intensifica fins

als 0,5 punts percentuals si es compara l'evolució de la inflació subjacent, on s'exclouen els preus de aliments sense elaborar i de l'energia. L'índex de preus industrials ha incrementat el 0,7%, un augment que tot i ser de poca intensitat s'ha situat lleugerament per sobre del que ha experimentat el conjunt de l'economia espanyola (0,6%) i clarament per sobre del conjunt de la zona euro (-0,2%).

Els costos laborals mensuals han disminuït el 0,2%, mentre que al conjunt de l'economia espanyola han augmentat el 0,2%. Tot i això, el cost laboral per hora treballada ha augmentat lleugerament en el 0,3%. Aquesta evolució dels costos laborals es troba per sota de l'evolució de l'IPC i del deflactor del PIB. Paral·lelament, s'ha produït un augment del 2% de la productivitat aparent del treball del conjunt de l'economia. Això ha fet que els costos laborals unitaris hagin disminuït.

1.3. INFRAESTRUCTURES

- L'any 2013, la inversió pressupostada per l'Estat en infraestructures de transport a Catalunya s'ha reduït un 9,0%. Aquesta reducció afecta principalment la inversió aeroportuària (-32,7%) i viària (-18,0%).

- L'ús de les infraestructures ferroviàries ha retrocedit durant l'any 2013, principalment pel que fa a transport de mercaderies, mentre que el volum de passatgers transportats ha evolucionat de forma diferent en funció del mode, sent més favorable en ports i aeroports, i més desfavorable en carreteres i ferrocarril.

L'any 2013, no es disposa de la inversió pressupostada en infraestructures de transport per la Generalitat de Catalunya fruit de la pròrroga dels pressupostos de l'any 2012. La inversió pressupostada en infraestructures de transport de l'Estat l'any 2013 s'ha reduït un 9,0% respecte a l'any 2012.

Destaquen els descensos de la inversió de l'Estat en matèria aeroportuària (-32,7%) i viària (-18,0%). En els altres modes, el descens és del 7,8% en ports, mentre que augmenta un 0,6% en ferrocarrils.

Pel que fa a l'ús de les infraestructures, retrocedeix l'ús pel que fa a transport de mercaderies en pràcticament tots els modes, a excepció del volum transportat a través dels aeroports, que augmenta, malgrat ser el mode amb menys càrrega transportada. Pel que fa al transport de passatgers, aeroports i ports, més vinculats a la conjuntura exterior i al turisme, registren volums similars o superiors de passatgers que l'any 2012, mentre que ferrocarril i carretera, supeditats en major mesura a la conjuntura domèstica, veuen reduït el volum d'usuaris.

1.4. EL SECTOR PÚBLIC

- L'any 2013, la reducció de la despesa de les administracions públiques (AP) ha fet una contribució negativa al creixement del PIB català.
- La Generalitat de Catalunya ha reduït el 12,2% el dèficit públic; redueix el seu pes sobre el PIB fins a l'1,96%, 0,38 dècimes per sobre de l'objectiu.
- La reducció del dèficit s'ha fet amb un ajust més gran de la despesa que dels ingressos. Tot i les mesures liquidades d'increment d'ingressos per valor de 399,3 milions d'euros, els ingressos no financers cauen el 0,2%, i fan una aportació negativa a l'ajut del dèficit.
- Augmenta el pes de l'endeutament financer de la Generalitat sobre el PIB català fins al 29,7%.
- L'Estat redueix el 10,4% la previsió de despesa d'inversions a Catalunya, i deixa sense aplicació pressupostària la previsió del compliment de la disposició addicional tercera de l'Estatut.

En un context d'alentiment en el retrocés de l'activitat econòmica catalana, l'acció de les administracions públiques (AP) a Catalunya, amb una reducció de la despesa l'any 2013, ha fet una contribució negativa al creixement del PIB nominal català. Els indicadors de despesa no financera, tant de la Generalitat, les Entitats locals, del Ser-

vei Públic d'Ocupació Estatal, i de despesa de capital de l'Estat a Catalunya mostren reduccions que més que compensen l'increment del 4,9% de la despesa executada a Catalunya de l'Administració de la Seguretat Social. Paral·lelament, el consum públic del conjunt de les AP a Catalunya amb un valor de 32.708 milions d'euros i un disminució en termes reals del 3,5% respecte de l'any 2012, ha fet una contribució negativa al creixement de l'economia catalana, amb una aportació de -0,58 punts percentuals al creixement del PIB real l'any 2013.

Les mesures tributàries dirigides a la consolidació fiscal introduïdes a escala estatal han permès seguir recuperant, si bé amb menys intensitat que el 2012, un part de la forta caiguda en els anys 2008 i 2009 de la recaptació dels tributs estatals a Catalunya. Aquesta, però, se situa encara en nivells inferiors a la recaptació de l'any 2005. Així, amb uns ingressos liquidats de 36.286,6 milions d'euros, s'incrementa l'1,4%, 514,9 milions d'euros més que el 2012.

L'estructura de la recaptació tributària a Catalunya l'any 2013, amb una reducció de l'1,8% de la imposició directa, un increment del 5,6% de la indirecte, i un augment de l'1,1% de les taxes i altres ingressos, ha reduït en 1,8 punts percentuals el pes dels impostos directes en la composició dels ingressos entre impostos directes, indirectes, i taxes i altres ingressos tributaris. Així, el 54,0% dels ingressos tributaris s'obtenen de la imposició directa, el 44,5% dels ingressos de la imposició indirecta, mentre que l'1,5% restant provenen de taxes i altres ingressos tributaris. Paral·lelament, el pes de la recaptació dels tributs estatals de l'Administració central i la Generalitat sobre el PIB català ha incrementat lleugerament, 0,2 punts percentuals, des del 17,6% l'exercici 2012 fins al 17,8% el 2013, si bé acumula una caiguda de 5,1 punts percentuals en els sis darrers anys.

El 94% d'aquesta recaptació la du a terme l'Agència Estatal d'Administració Tributària (AEAT) a través de les seves delegacions en el territori, i, per la resta, la gestió està traspasada a la Generalitat de Catalunya.

La recaptació tributària de les delegacions de l'AEAT a Catalunya s'incrementa l'any 2013 l'1,7%, si bé acumula una caiguda del 20,1% des de l'any 2007. Per la seva part, la recaptació de tributs estatals cedits totalment a la Generalitat de Catalunya s'ha reduït el 3,1% l'any 2013, i acumula des del 2007 un descens del 59,7%.

L'evolució positiva dels ingressos tributaris estatals recaptats per les delegacions de l'AEAT s'ha situat 1,5 punts percentuals per sobre del creixement de la recaptació de tributs estatals en el conjunt de l'Estat, que ha augmentat el 0,2%, 281 milions d'euros més que el 2012, amb uns ingressos totals de 168.567 milions d'euros, si bé en els sis darrers exercicis acumula una caiguda del 15,9% amb 31.829 milions d'euros menys que l'any 2007.

En el conjunt de l'Estat, l'increment de la recaptació respon, principalment, a l'evolució positiva de tres figures tributàries: en primer lloc per un increment de 1.570 milions d'euros associat a les noves figures dels Impostos mediambientals; en segon lloc per l'increment del 2,9% en l'IVA, 1.467 milions d'euros més que el 2012; i en tercer lloc per un increment del 15,6% en l'Impost sobre hidrocarburs, 1.339 milions d'euros més que el 2012, que es correspon al canvi de gestió impositiva pel qual s'inclou l'impost sobre vendes minoristes d'hidrocarburs en aquest tribut. A més, també té lloc un augment de 148 milions d'euros en l'impost sobre el carbó per canvis normatius i un augment de 181 milions d'euros en els recursos derivats de taxes i altres ingressos (capítol 3 dels pressupostos).

Paral·lelament, i compensant un part important d'aquests increments, es redueix, el 7,0%, la recaptació de l'Impost de Societat, 1.490 milions d'euros menys que el 2012; cau el 0,9% la recaptació de l'IRPF, 667 milions d'euros menys que el 2012; cau el 17,1% la recaptació de l'Impost sobre la renda de no residents, 292 milions d'euros menys que el 2012; es redueix la recaptació de la resta d'Impostos Especials (Alcohols, Labors del tabac, i Electricitat), 623 milions d'euros menys que el 2012; i cau també la recaptació en 199 milions d'euros de la resta d'impostos indirectes (tràfic exterior, impost sobre les primes d'assegurances, i altres).

L'Agència Tributària Estatal, estima que el modest increment en la recaptació l'any 2013 respon per una part a l'augment dels ingressos impositius derivat de les mesures tributàries dirigides a la consolidació fiscal i amb efectes recaptatori l'exercici 2013 introduïdes a escala estatal, que haurien aportat 12.166 milions d'euros a la recaptació. De totes maneres, aquest increment s'hauria vist en bona part contrarrestat per una caiguda dels ingressos d'11.885 milions d'euros associada, principalment, al retrocés de l'activitat econòmica l'any 2013 que ha provocat una caiguda de les bases tributàries dels principals impostos estatals, però també a l'impacte d'aplaçaments i actuacions de control i d'efectes de calendari en la gestió de les devolucions dels impostos entre els anys 2012 i 2013.

Pel que fa als impostos estatals cedits totalment a la Generalitat de Catalunya, el seu retrocés el 2013 s'explica, principalment, per la integració de l'Impost sobre vendes minoristes sobre determinats hidrocarburs en l'impost sobre hidrocarburs, i que implica una reducció de 223,4 milions d'euros.

De les set figures tributàries estatals cedides totalment a la Generalitat, només dos han experimentat un increment en la recaptació: destaca l'augment en 256,9 milions d'euros de l'Impost sobre el patrimoni, i en menor mesura l'augment en l'impost sobre transmissions patrimonials, que aporta 34,6 milions d'increment.

L'increment de l'Impost sobre el patrimoni és atribuïble, principalment a l'impacte que sobre el rendiment de l'impost ha tingut l'amnistia fiscal aprovada el 2012 i en menor mesura a la reducció del mínim exempt i increment dels tipus impositius. Mentre que l'augment de l'impost sobre transmissions patrimonials respon a l'augment dels tipus en el tram autonòmic. De fet, tant les transmissions d'habitatges de segona mà com el seu preu es redueixen en relació amb el 2012.

La resta de figures tributàries estatals cedides totalment, redueixen el seu rendiment, amb una caiguda del 12% en l'Impost sobre Successions i donacions; amb una caiguda del 17,8% en l'impost sobre actes jurídics documentats, afectat per la menor constitució d'hipoteques; el retrocés del 31,1% de l'impost sobre determinats mitjans de transports com a conseqüència de la reducció en la matriculació; i la reducció en la recaptació de les taxes sobre el joc, del 5,3%.

La convocatòria d'eleccions el 25 de novembre del 2012 va comportar iniciar l'any amb la pròrroga dels pressupostos del 2012, amb l'objectiu d'assolir un dèficit del 0,7% del PIB l'any 2013, fixat en el Consell de Política Fiscal i Financera de 12 de juliol de 2012 per a totes les comunitats autònomes.

El mes d'abril del 2013 el Govern espanyol presenta un actualització del Programa d'Estabilitat 2013-2016 per al Regne d'Espanya, on es recull una nova pròrroga per assolir l'objectiu de dèficit acordada en el marc de la UE per a l'estat Espanyol, i que significa fixar un dèficit del 6,3% pel conjunt de l'Estat, i relaxar l'objectiu de dèficit per a les CA fins a l'1,2% pel 2013.

Finalment, el 21 de juny del 2013 el Consell Europeu acorda una ampliació de l'objectiu de dèficit per Espanya fins al 6,5%, que el Consell de Política Fiscal i Financera acorda distribuir entre els diferents nivells d'administració, de forma que per l'Estat es fixa pel 2013 un dèficit del 5,2% i per les CA un dèficit conjunt de l'1,3% establint la possibilitat de límits individuals diferenciats per a cada CA. El 31 de juliol de 2013 el CPFF acorda, definitivament, un límit per a Catalunya de l'1,58% pel 2013 i de l'1% pel 2014. La resposta del govern de la Generalitat ha estat la continuïtat de la pròrroga dels pressupostos del 2012 modificada per segona vegada a través de l'Acord de Govern de 27 d'agost, on finalment s'estableix que els crèdits per despeses dels capítols 2, 4, 5, 6, 7 i 8, es prorroguin, en el seu conjunt, fins a un import màxim d'un 91,4% del pressupost inicial del 2012.

Per tant, tenint en compte que l'any 2012 el dèficit en temes SEC de la Generalitat es tanca en 4.295 milions d'euros, el 2,23% del PIB català, l'objectiu de dèficit pel 2013 de l'1,58% del PIB significava assumir la possibilitat d'una menor necessitat de finançament, de 3.063,63 milions d'euros, i per tant, afegir un nou esforç de consolidació fiscal en relació a l'execució dels pressupostos del 2012, de 1.231,37 milions d'euros.

Per assolir aquest objectiu, i d'acord amb les seves previsions d'evolució macroeconòmica, el govern de la Generalitat preveu, en el marc del Pla econòmic-financer de Catalunya de juliol del 2013, posar en marxa un seguit de mesures, principalment, des de la vessant de la despesa però també en l'àmbit dels ingressos que aprofundeixen el procés de retallades i consolidació fiscal.

Les mesures previstes des dels costats dels ingressos havien de permetre augmentar els ingressos no financers en 874,2 milions d'euros en relació amb els pressupostos del 2012, mentre que les mesures de reducció de la despesa haurien de permetre reduir la despesa no financera per valor de 1.132,5 milions d'euros, per tant, d'acord amb aquestes magnituds el govern de la Generalitat preveia un marge en mesures de 2.006,7 milions d'euros per afrontar l'objectiu de dèficit de l'1,58% del PIB.

Des del costat dels ingressos es redueix el mínim exempt i s'augmenten els tipus impositius en l'impost sobre el patrimoni, s'augmenten els tipus impositius en l'impost sobre transmissions patrimonials oneroses de béns immobles, s'augmenta el tipus impositiu del subministrament a Catalunya de diferents carburants d'ús general, i es preveu l'aplicació per primer any complet de l'impost sobre les estades en establiments turístics. En conjunt les mesures tributàries s'esperava que aportessin 308,2 milions d'euros. Mentre que la resta d'ingressos s'esperava obtenir-los, principalment, per la venda d'immobles amb un ingrés esperat de 550 milions d'euros.

Pel costat de la despesa les limitacions en la disposició de crèdits actuaven en les retribucions del personal, en les despeses de subministraments, en les transferències corrents a través de la disminució dels concerts, i en la despesa d'inversió.

Al llarg del 2013, l'economia espanyola i la catalana han desaccelerat el seus ritmes de caiguda, tot i així segueixen empitjorant les seves bases tributàries, i es manté la necessitat de fer front a les conseqüències que té sobre la població la caiguda de l'activitat econòmica.

En aquest context i en el marc de la revisió del Pla Econòmic-Financer de Reequilibri de la Generalitat de Catalunya, 2012-2014, feta el juliol del 2013, l'evolució dels ingressos i les despeses liquidades en l'exercici 2013 ha tingut com a conseqüència una reducció del 12,2%, del dèficit de la Generalitat (mesurat en termes SEC-95 base 2000), des dels 4.295,0 milions d'euros l'any 2012 als 3.769,0 milions d'euros del 2013, un ajust de 526 milions d'euros, lluny però dels 1.231,4 milions previstos i que ha situat el dèficit de la Generalitat en l'1,96% del PIB, superant l'objectiu de l'1,58%.

L'ajust en el dèficit ha tingut lloc finalment per la més gran repercussió de les mesures de despesa que les d'ingressos. En l'àmbit institucional de la Generalitat sense el sector públic empresarial la despesa no financera s'ha reduït l'1,5%, 416,6 milions d'euros menys que el 2012, i explica el 79,2% de l'ajust. L'ajust concentra el seu impacte en la caiguda del 3% de la despesa de personal, 198,8 milions d'euros menys que el 2012; la caiguda del 2,7% de la despesa de capital, tant en inversió real com en transferències de capital, 47,3 milions d'euros menys que el 2012; i a la reducció de les despeses de compra de béns i serveis que es redueixen el 6,5%, 468,5 milions d'euros menys. Paral·lelament, han augmentat el 2,4% les transferències corrents, 280,4 milions d'euros més que el 2013, i ha augmentat l'1%, 17,6 milions d'euros més que el 2012, la despesa en interessos.

En el mateix àmbit institucional, malgrat les mesures dissenyades per incrementar els recursos, al final ha tingut lloc una caiguda dels ingressos no financers que ha contribuït a augmentar el dèficit, i detrau 7,9 punts percentuals al seu ajust, amb una reducció del -0,2%, 41,5 milions d'euros menys que el 2012. Cal tenir en compte que d'aquests, 3.462,8 milions són ingressos sobre els quals la Generalitat només actua com intermediari, i que un cop descomptats, els ingressos no financers disponibles han estat de 19.810,1 milions d'euros, l'1,4% inferiors als dels 2012, que ha significat disposar de 289,2 milions d'euros menys que l'exercici precedent.

La resta de reducció del dèficit, el 28,3% de l'ajust, es correspon amb els diferents ajustos en termes SEC95 que cal aplicar a les dades de liquidació comptable dels pressupostos i que responen a una tipologia molt diversa d'elements, dels quals destaca la contribució que fa a la reducció del dèficit el sector públic empresarial.

Les mesures d'ingressos dissenyades pel govern de la Generalitat per assolir l'objectiu de dèficit, si bé amb un impacte molt inferior al previst inicialment, han aportat 399,3 milions d'euros més que el 2012, repartits en 167,1 milions d'euros més que el 2012 en els recursos associats al model de finançament; 35,2 milions d'euros més provinents de l'Impost sobre estades en allotjaments turístics; i 196,1 milions d'euros de nous recursos per l'alienació d'inversions reals (venda d'immobles).

Aquest nou recurs, però, no han estat suficients per compensar la caiguda en 592,6 milions d'euros dels ingressos patrimonials, bàsicament associada a la venda de les concessions per la gestió de les infraestructures dels túnels de Vallvidrera i del Cadí, i la gestió d'Aigües Ter Llobregat l'exercici 2012; els 27,0 milions d'euros menys en els recursos de model de finançament un cop descomptades les mesures dissenyades per assolir l'objectiu de dèficit; i 69,9 milions d'euros menys d'ingressos dels capítols 1, 2, 3, 4 i 6 i 7 que no estan associats ni a les mesures de reducció del dèficit, ni als ingressos vinculats al sistema de finançament autonòmic, ni als ingressos respecte dels quals la Generalitat només fa d'intermediari.

En termes agregats els ingressos liquidats vinculats al sistema de finançament l'any 2013 han estat de 18.091,8 milions d'euros, amb un increment de 140,1 milions d'euros, el 0,8% més que els ingressos executats el 2012.

Per tant, constatem que pel 2013 els principals elements que han fet augmentar els recursos del model han estat les mesures d'ingressos dissenyades pel govern de la Generalitat per assolir l'objectiu de dèficit, que aporten 167,1 milions d'euros en diferents impostos de la cistella del model (impost sobre el patrimoni, impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentat, i impost sobre hidrocarburs); la pujada de tipus de l'IVA, que aporta 659,7 milions d'euros més en les bestretes per IVA; i l'afloració de capitals associada a l'amnistia fiscal de l'any precedent, que permet incrementar els recursos de l'impost obre el patrimoni en 189,9 milions d'euros.

Paral·lelament, però aquests increments es veuen en part contrarestats pel fet que l'estat compensa l'augment de la recaptació de l'IVA amb una reducció del Fons de suficiència Global; per unes menors transferències relacionades amb els Fons específics vinculats a la sanitat; i per la caiguda d'ingressos tributaris associada a la reducció de les bases imposables com a conseqüència de la reducció de l'activitat econòmica en l'exercici 2013.

La menor necessitat de finançament generada a través de dèficit ha permès reduir l'increment del deute de la Generalitat de Catalunya. L'endeutament de la Generalitat en termes SEC95 s'ha incrementat el 2013 5.736 milions d'euros, un augment de l'11,2% respecte del 2012, fins als 57.122 milions d'euros. Aquest increment és inferior al de l'exercici 2012 que va ser de 8.133 milions d'euros. De tota manera, augmenta el pes de l'endeutament financer sobre el PIB fins al 29,7% l'any 2013.

Finalment, l'any 2013 s'accentua la reducció en les perspectives de la inversió pública estatal a tot Espanya, que cau, any darrera any, des dels pressupostos del 2009. L'Estat tenia pressupostats a Catalunya 1.267,1 milions d'euros, amb una reducció del 10,4% respecte del 2012, i manté el seu pes fins a l'11,9% del total de la inversió regionalitzada. Catalunya es manté com la quarta CA receptora d'inversions estatals en termes absoluts després d'Andalusia, Castella i Lleó i Galícia. La inversió real regionalitzada a Catalunya significa una despesa de 168 euros per càpita, amb una reducció del 10,2% respecte del 2012 i que situa a Catalunya en la posició onzena entre les disset CA, el 26,0% menys que la mitjana per càpita espanyola.

Per l'any 2013, els Pressupostos Generals de l'Estat no preveuen l'aplicació de la disposició addicional tercera.

1.5. ECONOMIA SOCIAL

- Alguns indicadors demostren una certa resistència de les empreses de l'economia social a la situació de crisi: la població ocupada per aquestes empreses creix el 2,7% respecte el 2012.
- El creixement de l'ocupació es concentra en les cooperatives (la població ocupada incrementa el 3,7%), mentre que en les societats laborals l'ocupació davalla (el 2,8%).
- També incrementa el nombre de cooperatives existents respecte el 2012 (4.169 cooperatives inscrites, 47 més), mentre que davallen els societats laborals existents (n'hi ha 5.230, 95 menys que el 2012).
- L'economia social representa el 3% del PIB català, el 2,3% les cooperatives i el 0,7% les societats laborals.

Malgrat l'actual context de crisi, l'evolució positiva de determinats indicadors permet afirmar que les empreses catalanes de l'economia social (particularment les cooperatives) presenten una certa resistència a la crisi. Així, a finals de l'any 2013 la població ocupada per aquestes empreses és el 2,7% superior a la de l'any anterior, mentre que a la resta de l'Estat es registra una davallada de l'1,2%. Per sectors d'activitat, l'augment de la població ocupada a l'economia social a Catalunya es concentra en els serveis principalment (4,4%), mentre que la construcció registra una davallada important (5,8%).

Així, a 31 de desembre de 2013 hi ha 45.125 persones afiliades a la Seguretat Social que ocupades en empreses de l'economia social, 29.149 en cooperatives i 5.976 en societats laborals. Cal tenir en compte que l'increment registrat es concentra en les cooperatives (on les persones ocupades incrementen el 3,7%) mentre que el nombre de les persones que treballen en societats laborals davalla respecte el 2012 (el 2,8%).

De manera paral·lela, i seguint la tendència iniciada l'any 2010, l'any 2013 incrementa el nombre de cooperatives inscrites al Registre de Cooperatives (4.169 cooperatives inscrites, 47 més que l'any 2012). Així mateix, al llarg de l'any 2013 s'han creat 147 noves cooperatives, igual nombre que l'any anterior, la majoria concentrades al sector serveis (77,6%), i en particular en el comerç, l'hoteleria i la restauració, els serveis a la comunitat i els serveis a les empreses.

En canvi, l'any 2013 el nombre de societats laborals existents a Catalunya davalla de nou, i compta amb 5.230 societats, 95 menys que l'any 2012, si bé al llarg del 2013 se n'han creat 96 de noves, la majoria de les quals concentra també en el sector serveis, si bé enguany es registra un cert repunt de la indústria. Les noves societats del sector serveis operen principalment en el comerç, l'hoteleria i la restauració i en els serveis a les empreses.

El pes de les empreses de l'economia social sobre el PIB català és del 3% l'any 2011, sent en el cas de les cooperatives del 2,3% i del 0,7% en les societats laborals. Respecte l'any 2007 aquesta magnitud ha davallat (fou del 4,6% en termes agregats), si bé els darrers tres anys s'ha estabilitzat al voltant del 3%.

L'evolució del valor de la producció, del valor afegit i dels resultats és decreixent els darrers anys, seguint la dinàmica general de la resta de l'economia. L'any 2011 el valor de la producció va ser de 4.691 milers d'euros en les cooperatives i 1.471 milers d'euros per les societats laborals. El valor afegit era de 954 milers d'euros i 698 milers d'euros respectivament, mentre que els resultats o excedents finals van ser negatius (-36.721 i -21.368 milers d'euros respectivament).

Per últim, cal tenir en compte el perfil de les persones ocupades en aquestes empreses, que si bé es manté respecte anys anteriors (un home, de més de 40 anys, de nacionalitat espanyola, amb un vincle jurídic de durada indefinida i a jornada completa, amb una antiguitat a l'empresa de més de tres anys i empleat en el sector serveis per una empresa de menys de 250 treballadors), presenta algun canvi: progressivament creix el pes de les dones i de les persones majors de 40 anys, així com hi ha menys persones ocupades en pimes, fruit de processos de concentració i fusió de les societats, fet que reflecteix un augment de les empreses de més dimensió.

2. CAPÍTOL II: SOCIETAT DEL CONEIXEMENT

2.1. CONTEXT

- Les dades d'R+D+I corresponents a l'any 2012, que són les que s'analitzen en aquesta Memòria, tenen una evolució negativa en termes interanuals. Les úniques excepcions a aquesta norma han estat el comportament del personal ocupat en R+D al sector privat, que ha crescut l'1,4%, i el ràtio del personal total ocupat en R+D per 1.000 ocupats, que ha augmentat des de 13,44 persones l'any 2011 a 14,03 l'any 2012.
- En l'àmbit de l'Estat espanyol i de Catalunya, els pressupostos dedicats a la política de recerca, desenvolupament i innovació es redueixen en aquest període de crisi almenys fins l'any 2013.
- La Comissió Europea ha publicat el Regional Innovation Scoreboard 2014, i es constata que Catalunya segueix classificada amb les regions d'innovació moderada, per darrera de les regions líders i seguidores, només pel davant de les regions d'innovació modesta.
- Pel que fa a les TIC, les dades permeten constatar un cert alentiment en l'accés i ús d'Internet tant de les persones (Internet, e-mail, informació, mitjans, viatges i e-venda) com en determinades variables de les empreses (web, e-administració, e-formació i e-venda), en particular de les empreses de 10 o menys treballadors (Internet, ordinador, banda ampla fixa i web).
- Pugen la banda ampla mòbil associada als smartphones en les tecnologies d'accés, els smartphones i la connexió a banda ampla mòbil a través de dispositius de mà a les llars, i la banda ampla mòbil a través del mòbil a les empreses i, en canvi, baixen els serveis relacionats amb viatges i allotjament.
- Referent al sector TIC observem que, amb dades de l'any 2011, el sector segueix perdent valor afegit, tant la branca industrial com la de serveis. En canvi, respecte de l'ocupació i del nombre d'empreses, els números negatius només apareixen al sector industrial.

2.2. L'ESTAT DE L'R+D+I

- La suma de les despeses en R+D i en innovació de Catalunya l'any 2012 representa el 2,40% del PIB, 0,05 punts percentuals menys que l'any 2011. Un retrocés que és inferior al que es va donar l'any 2011 de 0,14 punts percentuals.
- La comparació internacional de les despeses internes en R+D sobre el PIB col·loca a Catalunya (1,55%) i Espanya (1,30%) per sota dels registres de la resta de zones analitzades. Immediatament per sobre trobem a Xina que, partint d'una intensitat idèntica a la de Catalunya per a l'any 2009 (1,70%), arriba a l'1,80% l'any 2011 (en tan sols dos anys). Per sobre de Xina se situen la UE-28 i la Zona euro amb percentatges que estan per sobre del 2% durant tot el període d'anàlisi. Se situen en el 2,11% l'any 2012. Amb intensitats superiors hi han els EUA i el Japó, ambdues zones amb una evolució negativa dels percentatges.
- En relació amb el personal ocupat en R+D, Catalunya presenta els registres més alts de les zones estudiades arribant l'any 2012 a una xifra de 14,03 persones ocupades en R+D per cada 1.000 ocupats. Immediatament per sota de Catalunya se situa Japó (13,69 persones ocupades en R+D per cada 1.000 ocupats), seguida de la Zona euro (13,12) i de la UE-28 i Espanya, ambdues darreres amb registres molt pròxims (11,75).
- Les despeses internes en R+D del sector privat han davallat el 3,4% l'any 2012 mentre que el personal ocupat en R+D ha crescut un 1,4%. El lleu creixement del personal ocupat, que feia tres anys que patia una evolució negativa, podria convidar a pensar que s'ha arribat a un cert punt d'inflexió cap a resultats més positius.
- Des de que hi ha dades d'intensitat en innovació tecnològica, és a dir des de l'any 2000, que no hi ha una dada inferior a la de l'any 2012 (1,72% del PIB).
- L'evolució en els darrers anys del nombre d'empreses que fan innovació tecnològica segons el tipus d'innovació permet constatar una extraordinària mortalitat d'aquestes empreses.

Els tres components de la suma de les despeses en R+D+I perden pes en termes de PIB: l'R+D del sector públic perd 0,02 punts percentuals i se situa en el 0,68% del PIB, l'R+D del sector privat perd 0,03 punts percentuals i

se situa en el 0,87% del PIB i les despeses en innovació del sector privat (descomptant l'R+D) perden 0,01 punts percentuals situant-se en el 0,85% del PIB.

Ens hauríem de remuntar a l'any 2004 per tenir una intensitat de les despeses en R+D+I sobre el PIB (2,39%) inferior a la de l'any 2012.

Les despeses internes en R+D de Catalunya són de 2.991,0 milions d'euros, el 3,6% inferiors a les de l'any 2011. És el quart any consecutiu que disminueixen. Pel que fa al personal en R+D, aquest arriba l'any 2012 a la xifra de 44.462 persones, pràcticament el mateix nombre que hi havia l'any 2011 (44.456). En ambdues magnituds, ens hauríem de remuntar a l'any 2007 per trobar valors inferiors als de l'any 2012.

El sector privat segueix sent el que més despesa executa (56,2% del total), seguit de l'ensenyament superior (23,2%) i de l'Administració pública (20,5%).

Referent a les despeses internes en R+D per origen dels fons i sectors es constata que l'any 2011 el sector privat consolida la seva presència majoritària i se situa en el 53,5% del finançament total. La segona posició correspon al sector públic amb un percentatge del 40%, perdent 1,8 punts percentuals respecte de l'any 2010. L'estranger manté una posició semblant a la que tenia l'any anterior (6,4%) amb un percentatge del 6,5%. Aquesta evolució per sectors també s'ha donat a la resta de les zones estudiades.

Catalunya té el percentatge més elevat de les zones analitzades en finançament que rep l'Administració pública del sector privat amb el 2,8% del finançament total. En canvi, el finançament que dóna el sector privat a l'ensenyament superior, que representa l'1,5% del finançament total, és el més reduït de les zones estudiades. Malgrat aquest darrer resultat, la suma del finançament del sector públic per part del sector privat (4,3% de les despeses internes en R+D totals) és el més elevat de les zones estudiades.

Les despeses internes en R+D del sector privat són de 1.682,1 milions d'euros l'any 2012. Ens hauríem de remuntar a l'any 2005 per trobar unes despeses internes en R+D del sector privat menors a les de l'any 2012, quan eren de 1.460,5 milions d'euros.

Les despeses en innovació tecnològica de les empreses són de 3.312 milions d'euros l'any 2012, el 2,8% inferiors a les de l'any 2011. És el segon any consecutiu que descendeixen però ho fan ara a un ritme inferior. Representen el 24,7% de les despeses en intensitat tecnològica d'Espanya.

Ens hauríem de remuntar a l'any 2004 per trobar un valor menor de les despeses en innovació tecnològica a les de l'any 2012, quan eren de 3.073,7 milions d'euros.

El nombre d'empreses innovadores amb seu a Catalunya és de 3.951, 354 empreses menys que l'any 2011. Representen el 13,6% de les empreses catalanes. Aquest nombre porta 4 anys disminuint i era de 8.184 l'any 2008, quan representava el 20,8% de totes les empreses catalanes. Però encara havia tingut un màxim en el període 2002-2012 l'any 2004 quan havia assolit la xifra de 12.860.

El nombre d'empreses amb innovacions no tecnològiques en el període 2010-2012 és de 7.318, 1.796 empreses menys que en el període anterior. Segons tipus d'innovació, les empreses que fan innovacions no tecnològiques organitzatives són majoria amb 6.117 unitats (el 83,6% del total), 1.536 empreses menys que en el període anterior. Segueixen en nombre les empreses que fan innovacions de comercialització amb 4.203 unitats (57,4%), 923 empreses menys que en el període anterior i, finalment, segueixen les empreses que fan ambdós tipus d'innovacions no tecnològiques, que són 3.001 unitats (41%), 665 empreses menys que en el període anterior.

Referent al nombre d'empreses innovadores en el període 2010-2012, hi ha 4.415 empreses que fan innovació tecnològica i 7.318 que fan innovació no tecnològica. De totes formes, hi ha 2.781 empreses que fan ambdós tipus d'innovació i per tant són 8.952 les empreses que hem de considerar innovadores, independentment del tipus d'innovació (tecnològica o no) que fan, 2.105 empreses menys de les que hi havia en el període anterior 2009-2011. En percentatge respecte del total, les empreses innovadores passen de representar el 35,4% al 30,8% entre els períodes 2009-2011 i 2010-2012.

Les despeses internes en R+D dels sectors intensius en tecnologia van ser de 1.206,6 milions d'euros l'any 2012, el 3,5% inferiors a les de l'any 2011. Per tant, van caure a una taxa similar a la del total de les despeses internes en R+D (-3,6%). Aquestes despeses representen el 25,9% de les corresponents a l'Estat espanyol i el 40,3% del total de l'economia catalana.

En termes d'ocupació, els sectors intensius en tecnologia perden l'any 2012 el 8,9% de l'ocupació i situen els seus efectius en 275.900 persones. Aquesta contracció és superior a la que va manifestar l'ocupació total de Catalunya (-4,2%). La reducció de persones ocupades va afectar l'ocupació de tots els subsectors: les manufactures de tecnologia alta van perdre el 17,8% de l'ocupació que tenien l'any 2011, les manufactures de tecnologia mitjana-alta van perdre el 4% i els serveis de tecnologia alta van retrocedir el 12,5%.

El pes de l'ocupació dels sectors intensius en tecnologia sobre l'ocupació total de l'economia catalana se situa en el 8,7%, 0,5 punts percentuals menys que l'any 2011.

Les despeses internes en R+D de l'Administració pública catalana són de 614,4 milions d'euros l'any 2012, l'1,7% inferiors a les d'any 2011, i representen el 24% de les despeses internes en R+D de l'Estat espanyol, 1,4 punts percentuals més que l'any 2011.

Pel que fa al personal ocupat en R+D, aquest és de 9.606 persones, el 0,3% inferior al que tenia l'Administració pública catalana l'any 2011. Es constata que el 52,2% d'aquest personal és femení mentre que el 59,3% és investigador, sent femení el 46,2% d'aquest darrer col·lectiu.

Respecte del que ha passat al total de l'economia en l'àmbit de la recerca i desenvolupament, s'aprecia que la reducció de les despeses internes en R+D de l'Administració pública és inferior a la del total (-3,6%) mentre que l'evolució del personal ocupat en R+D és similar a la del total (0,0%).

El finançament en R+D+I dels departaments de la Generalitat de Catalunya l'any 2012 és de 723,1 milions d'euros, el 12,9% inferior al de l'any 2011. És el segon any consecutiu en què disminueix.

El finançament en R+D de l'Estat és de 521,7 milions d'euros l'any 2011, el 6,3% inferior al de l'any 2010. És el primer any en què disminueix. Representa el 16,8% de les despeses en R+D totals de Catalunya.

Les despeses internes en R+D de l'ensenyament superior són de 694,6 milions d'euros, el 5,7% inferiors a les de l'any 2011, i representen el 18,7% de les despeses internes de l'ensenyament superior de l'Estat espanyol,

Referent al personal ocupat en R+D, aquest és de 14.241 persones, l'1,8% menys de les que hi havia l'any 2011. El 47,2% d'aquestes persones són dones i el 71,5% és personal investigador, sent el 42,5% d'aquest col·lectiu femení.

L'evolució de l'ensenyament superior en termes de despeses internes i personal ocupat en R+D ha estat pitjor que la del conjunt de l'economia.

Entre les 2.744 institucions del rànking científic internacional de SCIMAGO de l'any 2013 hi ha 49 que són catalanes, la majoria de les quals, 22, són del sector de la salut; 18 són de caràcter governamental i 9 pertanyen a l'ensenyament superior.¹

Les tres primeres posicions no han variat respecte de l'anterior edició i estan ocupades per universitats: la Universitat de Barcelona, la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat Politècnica de Catalunya.

Una diferència important respecte de l'any passat és que en el rànking actual només hi ha 5 institucions catalanes que perden posicions mentre que en l'anterior edició eren 29 de 39.

L'any 2013 Catalunya va sol·licitar 560 patents a l'OEPM, 23 sol·licituds menys que l'any 2012. De totes formes, el pes de les sol·licituds catalanes sobre el total no disminueix i se situa en el 17,9% (17,3% l'any 2012). Es comprova que és el cinquè any consecutiu en què disminueixen les sol·licituds catalanes a l'OEPM.

El resultat positiu de les aplicacions de patents catalanes a l'OEP compensa en gran part la davallada de les sol·licituds catalanes a l'OEPM. Aquest fenomen també es dona en l'àmbit estatal.

¹ Aquesta composició de les institucions científiques catalanes, que dona una presència majoritària a les institucions del sector de la salut (44,9%), contrasta amb la que es dona a nivell mundial en què la majoria recau en el sector de l'ensenyament superior (66,3%). Potser això passa perquè algunes d'aquestes institucions del sector salut a Catalunya estan classificades com a tals però segurament hi ha universitats que en formen part. També es constata que el sector govern a Catalunya té una representació a Catalunya (36,7%) superior a la que es dona a nivell mundial (11,9%) i que no hi ha cap empresa privada catalana en el rànking mentre que a nivell mundial aquest sector representa el 3,4% del total.

Les patents catalanes presentades a l'OEP van ser de 538 l'any 2012, 38 més que l'any 2011. Representen 73,5 sol·licituds per milió d'habitants. Aquest darrer indicador està per sobre del corresponent a l'Estat espanyol (33,5 sol·licituds per milió d'habitants) però molt per sota del de la UE-28 (129,0).

2.3. BALANÇA COMERCIAL TECNOLÒGICA AMB L'ESTRANGER

- L'augment de les exportacions i la disminució de les importacions provoquen una millora del saldo comercial que passa de -4.940 milions d'euros l'any 2012 a -2.670 milions d'euros l'any 2013.
- Totes les partides presenten una millora del seu saldo excepte les de nivell tecnològic mitjà alt que disminueixen el seu superàvit de 1.291 milions d'euros a 847 milions d'euros.
- El dèficit més elevat el presenten els productes de nivell tecnològic mitjà baix, -1.799 milions d'euros.

2.4. LES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ (TIC)

- La tecnologia de la informació i la comunicació més estesa a les llars catalanes és el mòbil, que està present en el 96,1% de les llars, seguida del telèfon fix (82,1%), de l'ordinador (74,7%), Internet (72,2%) i banda ampla (70,9%). En el darrer any només han crescut Internet i banda ampla i ho han fet a taxes moderades.
- L'equipament de les llars catalanes supera el de les llars espanyoles en totes les tecnologies excepte en el telèfon mòbil, que presenta el mateix resultat.
- La situació de la UE-28 i de la zona euro és millor que la de Catalunya (i Espanya) tenint en compte que presenta un equipament superior per totes les tecnologies analitzades (ordinador, Internet i banda ampla) i un creixement més elevat. Per tant, a Catalunya es denota un cert estancament relatiu en l'evolució dels principals equipaments TIC a les llars.
- Es produeix una davallada en els serveis "clàssics" d'Internet per motius particulars que queda compensada per un creixement molt important dels serveis d'Internet relacionats amb la participació a les xarxes socials.
- Referent a l'equipament TIC de les empreses, l'ordinador és la tecnologia més estesa amb una presència en el 99,3% de les empreses, seguida d'Internet (98,3%), banda ampla fixa o mòbil (98,2%), banda ampla mòbil (77,8%), pàgina web (73,9%) i xarxes externes (30,2%). A Espanya, l'equipament TIC és inferior al de Catalunya en totes les tecnologies analitzades mentre que a la UE-28 hi ha almenys una tecnologia en la que aquesta zona es mostra superior, que és la pàgina web (75,3%).
- L'evolució 2012-2013 de l'equipament TIC de les empreses significa un creixement en la taxa d'ús de totes les tecnologies analitzades excepte en disponibilitat de pàgina web. El creixement més destacat és el que protagonitza la banda ampla mòbil amb 9,3 punts percentuals (25,8 punts percentuals si comptem des de l'any 2011).
- Es comprova que l'equipament TIC de les empreses de menys de 10 persones ocupades és considerablement inferior al de les empreses de 10 o més persones ocupades per totes les tecnologies estudiades. La diferència més elevada es dona amb la disponibilitat de pàgina web, que és de 52 punts percentuals, mentre que la diferència menys acusada es dona amb la disponibilitat d'ordinador, que és de 23,5 punts percentuals.
- Es constata a Catalunya un ús molt dèbil de les possibilitats d'Internet per vendre béns i serveis, tant per motius particulars com per a les empreses.
- S'observa que la davallada més significativa dels productes i serveis comprats a través del comerç electrònic podria venir relacionada amb la situació de crisi econòmica en part per reduir despeses en béns i serveis no essencials com el lleure i el turisme.
- En relació amb Espanya, Catalunya presenta un accés a banda ampla superior en totes les formes de connexió excepte en cable o fibra òptica, en què Espanya se situa en una cobertura (13%) gairebé el doble de la que té Catalunya (7,2%).

En relació amb l'ordinador, comprovem com el portàtil (53,2%) ja està més estès que el de sobretaula (48,7%), que cada any va perdent presència a les llars catalanes. L'any 2013 és el primer any que disposem de dades referents al tablet i podem observar que aquesta tecnologia està present en el 14,9% de les llars catalanes.

Les persones que han utilitzat Internet almenys un cop per setmana són 3.816.698, l'1,7% més que l'any 2012. Aquestes persones representen el 69,5% de totes les persones entre 16 i 74 anys, 0,9 punts percentuals menys que l'any 2012. Aquest retrocés ve a confirmar l'estancament referent a l'accés a Internet.

A la UE-28, aquest col·lectiu representa el 72% del total de persones entre 16 i 74 anys i creix 2 punts percentuals en relació amb l'any 2012.

Pel que fa al gènere, els homes que han utilitzat Internet almenys un cop per setmana en els darrers tres mesos representen el 73,8% del total d'homes entre 16 i 74 anys. En canvi, la taxa de les dones és del 65,2%, 8,6 punts percentuals inferior. A Espanya, les taxes d'ambdós sexes són inferiors a les catalanes i la diferència entre taxes és de 6,5 punts percentuals a favor dels homes mentre que a la UE-28, les taxes són superiors, sobretot la de les dones, i la de les dones és inferior a la dels homes en 5 punts percentuals.

En relació amb l'edat, les persones que utilitzen Internet almenys un cop per setmana en els darrers tres mesos respecte del total de les persones de cada grup d'edat disminueix a mesura que augmenta l'edat: passen de representar el 99% del total en el tram de 16 a 24 anys al 26,3% en el tram de 65 a 74 anys.

Referent a l'hàbitat, la taxa d'utilització d'Internet més elevada es dona en el municipis de 10 a 20 mil habitants (75%) i la més baixa en els municipis de 50 a 100 mil habitants (62,4%).

Es constata, un estancament força generalitzat de l'ús d'Internet a Catalunya. En funció del gènere, aquesta reducció afecta més als homes que a les dones (-1,4 punts percentuals en relació amb la taxa d'ús de l'any anterior). En funció de l'edat, aquesta reducció afecta principalment a les franges d'edat de 45 a 54 anys (-4,2 punts percentuals) i de 35 a 44 anys (-3 punts percentuals). Excepcionalment, les franges d'edat que augmenten la seva taxa d'ús són la de 55 a 64 anys (6,2 punts percentuals) i la més jove, de 16 a 24 anys (0,5 punts percentuals). Atenent a l'hàbitat, la reducció de l'ús d'Internet es manifesta de forma pronunciada en els municipis de 50.000 a 100.000 habitants (6,6 punts percentuals menys) i en els municipis de 20.000 a 50.000 habitants (3,9 punts percentuals).

Els serveis d'Internet més utilitzats entre les persones que s'han connectat en els darrers tres mesos són el correu electrònic (90,8%), seguit de la cerca d'informació sobre béns i serveis (71,4%), la consulta o descàrrega de mitjans de comunicació (63,3%), els relacionats amb els viatges (52,9%) i la banca electrònica (51%). En el conjunt de l'Estat, els percentatges d'ús dels serveis d'Internet analitzats són inferiors als de Catalunya excepte la consulta o descàrrega de mitjans de comunicació (70,3%). En canvi, a la UE-28, almenys tres dels serveis analitzats tenen un percentatge d'ús superior al de Catalunya: cerca d'informació sobre béns i serveis (79%), consulta o descàrrega de mitjans (64%) i banca electrònica (55%).

Tots els serveis d'Internet analitzats han disminuït la seva utilització en el darrer any, en particular la cerca d'informació sobre béns i serveis (-18,1 punts percentuals) i la consulta o descàrrega de mitjans de comunicació (-8,2 punts percentuals), excepte la banca electrònica, que guanya 1,7 punts percentuals.

Els serveis d'Internet relacionats amb la participació en les xarxes socials representen al 64,1% de les persones que han utilitzat Internet en els darrers tres mesos, 11,9 punts percentuals més que l'any 2011. Al conjunt d'Espanya aquesta taxa és idèntica i l'evolució en els darrers anys gairebé també. En canvi, a la UE-28, la taxa és sensiblement inferior (57%) i presenta una evolució 2011-2013 menys expansiva (4 punts percentuals).

El personal que utilitza ordinadors connectats a Internet almenys un cop per setmana representa el 49,9% de les persones ocupades, la mateixa taxa que l'any 2012.

Referent a l'ús de les xarxes socials, podem observar que el 31,3% de les empreses catalanes les han utilitzat per motius de treball l'any 2013, 9,4 punts percentuals més que l'any 2012. La finalitat més estesa és desenvolupar la imatge de l'empresa (25,1% de les empreses).

Comprovem que l'equipament TIC de les empreses de menys de 10 persones ocupades està liderat per l'ordinador, el 75,8% del total de les empreses en tenen, seguit d'Internet (69%), correu electrònic (67,5%), banda ampla fixa (65,2%), banda ampla mòbil (40,5%) i pàgina web (21,9%). Totes les tecnologies analitzades perden presència en el total de les empreses excepte la banda ampla mòbil, que guanya 10,2 punts percentuals, i el cor-

reu electrònic, que guanya 0,6 punts percentuals. La tecnologia que perd més presència és la banda ampla fixa amb 3,1 punts percentuals menys entre 2012 i 2013.

El 56% de les persones que han utilitzat Internet en els darrers tres mesos han interactuat amb l'Administració pública per obtenir informació, el 41,9% ho han fet per descarregar formularis i el 35,1% ho han fet per enviar formularis. A Espanya i a la UE-28 les taxes d'interacció de les persones amb l'Administració pública són inferiors per totes les formes d'interacció considerades.

Referent a la interacció de les empreses amb l'Administració pública per Internet es constata que el 89,8% de totes les empreses ho fan, guanyant 6,3 punts percentuals respecte del percentatge de l'any 2012. Aquest percentatge és superior al del conjunt de l'Estat espanyol (88,3%) però inferior al que es dona a la UE-28 (94,8%).

El nombre de persones que han comprat per Internet en el darrer any ha estat de 2.031.524, el 4,5% més que l'any anterior. Representen el 18,5% del total espanyol (18,2% l'any 2012) i el 37% de les persones entre 16 i 74, 1 punt percentual més que l'any anterior. A Espanya, la compra de productes per Internet està menys estesa (31,7%) que a Catalunya però a la UE-28 succeeix el contrari (47%).

Pel que fa les persones que han utilitzat serveis d'Internet per vendre béns i serveis en els darrers tres mesos, el seu nombre és de 481.560, el 0,3% menys que l'any anterior. Representen el 16,4% del total espanyol (16,5% l'any 2012) i l'11,7% de les persones entre 16 i 74 anys que han utilitzat Internet en els darrers tres mesos, 0,3 punts percentuals menys que l'any 2012. A Espanya, la venda de productes per Internet està igualment estesa (11,8%) que a Catalunya mentre que a la UE-28 el percentatge de persones que venen béns i serveis per Internet és més de doble (25%) de la de Catalunya.

Referent a les empreses que compren o venen per Internet, també s'aprecia, igual com passa amb les persones, un comportament més comprador que venedor. El percentatge d'empreses que compren per Internet és del 29,2% del total, 3,8 punts percentuals més que l'any anterior, mentre que el percentatge d'empreses que venen per Internet és del 15,4%, 1,2 punts percentuals menys que l'any anterior.

A Espanya, el comerç electrònic de les empreses està menys estès que a Catalunya però a la UE-28 passa el contrari. A més, a la UE-28 creixen ambdós percentatges, el de les empreses que compren i el de les empreses que venen.

Les diferències més acusades que presenten els productes adquirits via comerç electrònic entre Catalunya i Espanya a favor de Catalunya es donen en l'alimentació (3,3 punts percentuals) i en medicines (0,4 punts percentuals) i a favor d'Espanya, les trobem en els serveis de telecomunicacions (8,3 punts percentuals), els llibres, revistes i similars (8,2 punts percentuals) i els vídeos o la música (7,3 punts percentuals). Entre Catalunya i la UE-28, la diferència més acusada a favor de Catalunya només la protagonitzen els altres productes o serveis (5,3 punts percentuals) mentre que la UE-28 supera a Catalunya de forma més àmplia en material formatiu on line (35 punts percentuals), llibres, revistes i similars (28,1 punts percentuals) i vídeos o música (25 punts percentuals). Comprovem que la forma de connexió a banda ampla més estesa entre els habitatges principals és l'ADSL, que està present en el 59,5% del total, seguida del Smartphone, amb una cobertura del 35,7%. La resta de formes de connexió tenen un abast molt inferior respecte d'aquestes que són líders. L'evolució 2012-2013 és positiva per a totes les formes de connexió a banda ampla, destacant el creixement espectacular del Smartphone (14,7 punts percentuals) i el de les altres connexions fixes (4,8 punts percentuals), excepte l'ADSL, que té una evolució plana (perd 0,6 punts percentuals en el darrer any).

Atenent a les formes de connexió es constata a les empreses un ús superior de la banda ampla fixa (97,1%) que de la banda ampla mòbil (77,8%). Dins de la banda ampla fixa, la connexió més utilitzada és el DSL (90%), seguida de la fibra òptica (26,9%) a una distància considerable mentre que dins de la banda ampla mòbil, la forma més utilitzada és el Smartphone (71,8%), seguida de l'ordinador (58,1%) i de les altres formes de connexió mòbil (26,3%).

Les dades del sector TIC que s'estudien en aquesta secció donen, per al conjunt del període, els següents resultats per a l'any 2011: caiguda del valor afegit (-5,1%) i de la població ocupada (-0,3%) que provoca una disminució de la productivitat (-4,9%), mentre que el nombre d'empreses aconseguix augmentar el 3,8%. De totes formes, el comportament del sector TIC industrial ha estat força pitjor al del sector TIC de serveis, tot i que representa entre el 2,3% i el 4,1% del sector TIC total en funció de la variable. El sector TIC industrial ha retrocedit en totes les variables i ho ha fet amb taxes força elevades, excepte en la caiguda del nombre d'empreses que és del 3,7%. La branca industrial que pitjors resultats manifesta és la de productes electrònics de consum, que gairebé té

unes dimensions residuals. En canvi, el sector TIC de serveis retrocedeix en les variables de valor afegit i productivitat, fent-ho a unes taxes moderades, i experimenta creixements positius de les persones ocupades i del nombre d'empreses. Per la banda dels serveis TIC, destaca el creixement del nombre de persones ocupades en el subsector de processament de dades i l'augment del nombre d'empreses dels serveis de tecnologies de la informació.

3. CAPÍTOL III: MERCAT DE TREBALL

3.1. ANÀLISI DEL MERCAT DE TREBALL

- Durant l'any 2013 la població ocupada de 16 a 64 anys ha retrocedit un 2,3%, situant la taxa d'atur en el 23,5%. Això ha derivat en una pèrdua de població activa i població en edat de treballar.

- La pèrdua de població ocupada s'ha concentrat entre la població jove, de nacionalitat estrangera i masculina, els col·lectius més afectats per la crisi.

- El descens de l'ocupació ha estat especialment intens a tots els sectors, però especialment a la construcció, que segueix sent el sector que destrueix un major percentatge de llocs de treball (-7,4% l'any 2013).

- És molt rellevant l'increment de la població ocupada a temps parcial (+6,7%), que contrasta amb el descens de la població ocupada a temps complet (-3,8%).

- Malgrat l'augment de l'atur, i l'entrada de nous aturats, el pes dels aturats de llarga durada segueix augmentant (representen el 58,7% de la població desocupada) i l'atur se segueix concentrant en determinades llars, on tots els seus membres actius es troben tots aturats (12,4% l'any 2013).

L'any 2013 s'ha seguit destruint ocupació, si bé a un ritme més moderat que l'any 2012 (-2,3% respecte a l'any 2012). Això ha fet retrocedir la taxa d'ocupació fins al 60,0% (0,3pp menys que l'any 2012). Aquest retrocés en l'ocupació ha derivat en un augment de la taxa d'atur fins al 23,5% (0,7pp més que l'any 2011), així com en una pèrdua de població activa (-1,5%) i de població en edat de treballar (-1,8%). Aquest últim fet ha derivat en un lleuger augment de la taxa d'activitat de 0,3pp, situant-la en el 78,4%, un nivell molt elevat des d'una perspectiva històrica.

Per col·lectius, els que més han patit aquest descens en l'ocupació han estat la població jove (-2,4% entre la població de 16 a 24 anys i -8,1% entre la de 25 a 34 anys), la de nacionalitat estrangera (-8,5%) i en menor mesura la masculina (-3,1%), si bé la resta de col·lectius també han patit retrocessos importants, en un context de pèrdua d'ocupats/des transversal.

Per nivells de qualificació, el personal tècnic i directiu és l'únic on la població ocupada es manté durant l'any 2013, experimentant la resta de col·lectius una pèrdua de llocs de treball. També per nivell d'estudis, la població ocupada amb educació superior creix un 0,3%, mentre que la resta de grups veuen reduïda la seva població ocupada.

Per sectors, la construcció segueix sent el que més pateix la crisi, amb un descens del 7,4%, seguit de l'agricultura (-3,8%), al indústria (-3,5%) i els serveis (-1,6%), el que fa que el pes de la construcció en matèria d'ocupació baixi fins al 6,2% i els serveis creixin. Per branques d'activitat el principal retrocés a la indústria es dona entre la indústria de l'alimentació, tèxtil, cuir, fusta i paper amb un descens del 6,4% de la població ocupada respecte l'any 2012. Als serveis la pèrdua diferenciada de llocs de treball es produeix al comerç i l'hostaleria, amb un retrocés del 4,9% respecte a l'any 2012.

És molt destacable l'increment del treball a temps parcial (+6,7%) que contrasta amb el descens de la població ocupada a temps complet (-3,8%), el que fa que la taxa de treball a temps parcial augmenti 1,3pp fins a situar-se en el 15,2%. És especialment rellevant l'augment d'1,6pp de la taxa de treball a temps parcial entre la població masculina, així com el de la població d'entre 16 i 24 anys (+3,5pp) i entre 25 i 34 anys (+3,4pp), o la població de nacionalitat estrangera (+2,7pp).

La temporalitat s'ha mantingut força estable (ha incrementat 0,2pp), situant-se en un 18,5%. Malgrat això, s'observen diferències entre sector públic i sector privat. Així el sector públic perd el 18,9% de la població ocupada amb contracte temporal, mentre que els assalariats amb contracte temporal al sector privat augmenten (+1,6%), el que fa que la taxa de temporalitat del sector públic (17,6%) se situï per sota de la del sector privat (18,7%).

De la taxa d'atur, que com s'ha comentat anteriorment ha augmentat fins al 23,5%, sobresurten, fent l'anàlisi per col·lectius, la taxa d'atur dels joves de 16 a 24 anys (50,7%), la població de nacionalitat estrangera (40,1%), així com el fet que la taxa d'atur masculina (24,0%) es mantingui per sobre de la femenina (23,0%).

Per últim, és rellevant la creixent concentració de l'atur per llars (un 12,4% tenien tots els seus membres actius en situació d'atur l'any 2013), així com l'augment del nombre d'aturats de llargs durada (58,7% de la població aturada, 4,7pp més que l'any 2012).

3.2. POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

El pressupost definitiu destinat a la política de foment de l'ocupació ha estat de 534,1 milions d'euros. 193,9 milions d'euros provenen de la Conferència Sectorial d'Ocupació i Afers Laborals, el 2,4% menys que l'any anterior i que es van fer efectius la darrera setmana del mes de desembre. 28,9 milions d'euros provenen del Fons Social Europeu.

El pressupost executat en política de foment de l'ocupació ha estat de 381,6 milions, l'1,1% més que l'any anterior. D'aquests, el 42% (162 milions d'euros) correspon al programa ocupabilitat.

La mitjana anual de persones beneficiàries de prestacions d'atur (411.513 persones) ha disminuït el 4,9% respecte l'any anterior. El 52,8% són homes i el 47,2% dones.

La taxa de cobertura continua disminuint i es situa en el 67,9%, el 5,4% menys que l'any anterior. Així, de les 637.300 persones registrades com a aturades a Catalunya, 225.787 no cobraven cap tipus de prestació d'atur, 24.276 persones més que l'any anterior.

Mentre que la mitjana anual d'aturats registrats ha augmentat el 0,5% respecte el 2012, el nombre de persones beneficiàries de prestacions d'atur ha disminuït el 4,9%.

Del conjunt de persones beneficiàries de prestacions per desocupació, el 52,5% ho són del nivell contributiu, el 40,9% del nivell assistencial i el 6,6% de renda activa d'inserció.

La despesa en prestacions d'atur ha estat de 4.855,1 milions d'euros a Catalunya, el 8,6% menys que l'any 2012, tant per efecte de la disminució de les persones beneficiàries com de les reformes introduïdes l'any anterior.

El 76,7% de la despesa en prestacions d'atur a Catalunya s'ha destinat a prestacions contributives, 3.726,7 milions d'euros, el 9,7 menys que 2012.

En prestacions assistencials la despesa ha estat de 989,9 milions d'euros, el 6,7% menys que l'any anterior. Aquest import ha representat el 20,3% respecte del total.

La despesa en RAI, 138,5 milions d'euros, ha continuat la tendència ascendent, si bé ha augmentat a un menor ritme (16,7%) que l'any anterior. Sobre el conjunt de despesa en prestacions d'atur representa el 2,8%.

L'import líquid mig de la prestació contributiva ha estat de 821,7 euros mensuals, 33 euros menys que l'any anterior.

L'import de la prestació de nivell assistencial i de la renda activa d'inserció ha estat de 426 euros mensuals.

El pressupost definitiu destinat a la política de foment de l'ocupació ha estat de 534,1 milions d'euros, l'1.3 % sobre el total de despeses de la Generalitat i que representa el 0.2% del PIB.

D'aquest pressupost, 193,9 milions d'euros provenen de la Conferència Sectorial d'Ocupació i Afers Laborals, el 2,4% menys que l'any anterior. El pagament d'aquest import es va fer la darrera setmana del mes de desembre. 28,9 milions d'euros provenen del Fons Social Europeu.

S'ha executat el 71,4% (381 milions d'euros) del pressupost definitiu, l'1,1% més que l'any anterior. D'aquests, 162 milions d'euros (el 42%) corresponen al programa ocupabilitat.

La mitjana anual de persones beneficiàries de prestacions d'atur (411.513 persones) ha disminuït el 4,9% respecte l'any anterior. El 52,8% són homes i el 47,2% dones.

La taxa de cobertura continua disminuint i es situa en el 67,9%, el 5,43% menys que l'any anterior. En conseqüència, de les 637.300 persones registrades com a aturades a Catalunya, en mitjana anual, 225.787 no cobra-

ven cap tipus de prestació d'atur, 24.276 persones més que l'any anterior. Així mateix, mentre que la mitjana anual d'aturats registrats ha augmentat el 0,5% respecte el 2012, el nombre de persones beneficiàries de prestacions d'atur ha disminuït el 4,9%. En comparació amb l'atur estimat de l'Enquesta de Població Activa (857 mil persones l'any 2013), aquesta diferència seria molt superior (445.487 persones que no perceben prestació).

Del conjunt de persones beneficiàries de prestacions per desocupació, el 52,5% ho són de prestacions contributives: 215.985 persones, el 8,4 menys que l'any anterior. D'aquestes, el 54,2% són homes.

El nombre de persones beneficiàries de prestacions del nivell assistencial ha disminuït el 3,1% (168.132 persones). El 51% de les persones que l'any 2013 reben aquesta prestació són homes.

Pel que fa a la mitjana anual de persones beneficiàries de la renda activa d'inserció, el 2013 ha estat de 27.369 persones, el 16,7% més que l'any anterior.

En relació amb el total de persones que reben prestacions d'atur, el nombre de beneficiaris de la renda activa d'inserció representa el 6,6%. En l'àmbit de l'Estat, les persones que reben la renda activa d'inserció (240.252) representen el 8,4% del total de persones que reben prestacions d'atur i han augmentat el 2,8% respecte l'any anterior.

L'any 2013 la despesa en prestacions d'atur ha estat de 4.855,1 milions d'euros a Catalunya, el 8,6% menys que l'any 2012. Aquesta despesa ha representat el 16,2% de l'import de la despesa en prestacions d'atur en el conjunt de l'Estat, que ha estat de 29.805,1 milions d'euros el 5,9% menys que l'any anterior. La disminució respon tant a la disminució de les persones beneficiàries de prestacions d'atur com a les reformes introduïdes.

El 76,7% de la despesa en prestacions d'atur a Catalunya s'ha destinat a prestacions contributives, 3.726,7 milions d'euros, el 9,7 menys que 2012. En prestacions assistencials la despesa ha estat de 989,9 milions d'euros, el 6,7% menys que l'any anterior. Aquest import ha representat el 20,3% respecte del total. La despesa en RAI, 138,5 milions d'euros, ha continuat la tendència ascendent, si bé ha augmentat a un menor ritme (16,7%) que l'any anterior. Sobre el conjunt de despesa en prestacions d'atur representa el 2,8%.

L'import líquid mig de la prestació contributiva ha estat de 821,7 euros mensuals, 33 euros menys que l'any anterior.

L'import de la prestació de nivell assistencial i de la renda activa d'inserció és el 80% de l'indicador públic de renda d'efectes múltiples (IPREM) vigent. L'any 2013 l'import d'ambdues prestacions ha estat de 426 euros mensuals.

3.3. RELACIONS LABORALS

Negociació col·lectiva

- La negociació col·lectiva l'any 2012 es situa en el context marcat per la reforma laboral, aprovada per la Llei 3/2012, de mesures urgents per a la reforma del mercat laboral, la qual estableix una limitació temporal de la ultraactivitat del conveni a un any, excepte pacte en contrari, transcorregut el qual s'aplicarà el conveni d'àmbit superior en cas que n'hi hagi. En aquest marc, les organitzacions empresarials i sindicals, tant a nivell estatal com autonòmic, arriben a un Acord sobre la ultraactivitat dels convenis, partint de la base que aquesta és una matèria disponible per als negociadors.
- Segons les dades del Departament d'Empresa i Ocupació, actualitzades a 31 de desembre de 2012, s'han registrat 492 convenis col·lectius amb inici d'efectes econòmics a Catalunya durant l'any 2012.
- La jornada mitjana anual pactada en els convenis col·lectius ha estat de 1.751,5 hores.
- Tenint en compte la vigència dels convenis, en el cas dels acords sectorials els acords de vigència anual són els que tenen un nombre més elevat d'hores pactades. En canvi, i a diferència de l'any 2011, en el cas dels acords d'empresa són els acords plurianuals en el primer any de vigència els que tenen més hores pactades.

- L'increment salarial pactat l'any 2012 ha estat de l'1,88% i, un cop revisat, del 2,03%. Aquests percentatges es situen dins de la Recomanacions de l'Acord per a l'ocupació i la negociació col·lectiva, que va fixar com a referència un increment entre l'1,5% i el 2,5%.

La **negociació col·lectiva** l'any 2012 es situa en el context marcat per la reforma laboral, aprovada per la Llei 3/2012, de mesures urgents per a la reforma del mercat laboral, la qual introdueix, entre d'altres aspectes, canvis pel que fa a l'aplicació del conveni col·lectiu en el temps amb la finalitat de procurar una adaptació del contingut de la negociació col·lectiva als escenaris econòmics i organitzatius canviants. En aquest sentit, la Llei estableix una limitació temporal de la ultraactivitat del conveni a un any, excepte pacte en contrari, transcorregut el qual s'aplicarà el conveni d'àmbit superior en el cas que n'hi hagi.

En aquest context, les organitzacions empresarials i sindicals, tant a nivell estatal com autonòmic, arriben a un Acord sobre la ultraactivitat dels convenis col·lectius, partint de la base que aquesta és una matèria disponible per als negociadors. L'Acord subscrit a nivell estatal estableix que en els convenis en què les negociacions estan obertes abans de la finalització del termini d'ultraactivitat, els negociadors s'hauran de comprometre a seguir el procés de negociació, garantint durant la durada mútuament acordada d'aquest procés el manteniment del conveni que ha perdut la seva vigència. Així mateix, estableix que cadascuna de les parts podrà decidir que la negociació està esgotada i, per tant, instar la mediació obligatòria o arbitratge voluntari. Pel que fa a aquests casos de bloqueig de les negociacions, l'Acord remet les parts negociadores als sistemes de solució extrajudicial de conflictes establerts en l'àmbit estatal (V ASAC) i de caràcter autonòmic. A nivell autonòmic, l'Acord es pronuncia en el mateix sentit que a l'àmbit estatal, establint la possibilitat de les parts de pactar una pròrroga del conveni una vegada exhaurit el període d'ultraactivitat. D'altra banda, estableix que, una vegada finalitzat aquest període, les parts podran triar entre: una mediació expressa de l'autoritat laboral, en el marc de la Comissió de Convenis Col·lectius del Consell de Relacions Laborals, que s'iniciarà en un termini màxim de 48 hores i tindrà una durada màxima de 30 dies, o bé el procediment de conciliació i/o mediació amb arbitratge delegat de la pròpia comissió de mediació,² segons l'establert en els procediments de resolució extrajudicial de conflictes del Tribunal Laboral de Catalunya.

Les darreres dades del Departament d'Empresa i Ocupació, actualitzades a 31 de desembre de 2012, són de l'any 2012 i, atès que no estaven disponibles en el moment de redacció de l'edició anterior d'aquesta Memòria, s'analitzen enguany. Així, durant l'any 2012 s'han registrat 492 convenis col·lectius amb inici d'efectes econòmics a Catalunya durant l'any 2012. Seguint la tendència dels anys anteriors, la gran majoria dels acords, el 99,6%, són estatutaris. No s'ha registrat cap conveni extraestatutari i els convenis d'àmbit públic han perdut pes, atès que no s'ha registrat cap acord o pacte de funcionaris i només hi hagut dos acords/pactes mixtos EBEP.

Tot i que la provisionalitat de les dades sobre la negociació col·lectiva resta sentit a la comparació interanual, no és baladí afirmar que s'observa un decrement respecte dels convenis registrats l'any 2011.

Segons l'àmbit de negociació, tal i com és característic de la negociació col·lectiva, la majoria dels acords (82,3%) són d'empresa, si bé són els acords d'àmbit sectorial els que engloben la majoria d'empreses (99,2%) i de persones treballadores (87,5%).

Quant al sector d'activitat econòmica, el sector serveis és el que registra un nombre més elevat, tant d'acords, com d'empreses i treballadors afectats. Segons la divisió econòmica a la qual pertanyen els acords, les activitats amb un nombre més elevat d'acords (69) són el tractament de residus, a diferència dels anys anteriors, en què era l'Administració pública, defensa i Seguretat Social obligatòria la que en va registrar un nombre més elevat. Pel que fa als treballadors i empreses afectades, és la divisió econòmica de productes metàl·lics, excepte maquinària, la que en té un nombre més elevat.

Segons l'àmbit territorial, es manté la tendència dels anys anteriors i, en aquest sentit, a Barcelona és on s'ha registrat un nombre més elevat de convenis i Lleida és la província on n'hi ha hagut menys.

Pel que fa a la vigència dels acords, es manté la tendència dels anys anteriors. Així, la majoria són plurianuals a partir del segon any de vigència i aquests també són els que afecten més empreses i persones treballadores. Si s'analitza la vigència per àmbits dels acords, la major part d'empreses i persones treballadores estan afectades per convenis a partir del segon any de vigència d'àmbit sectorial.

La **jornada** mitjana anual pactada a Catalunya l'any 2012 és de 1.751,5 hores i, seguint la tendència dels anys anteriors, el nombre d'hores pactades és superior en els acords sectorials que en els acords d'empresa, excepte en el sector de l'agricultura. Pel que fa a l'àmbit territorial, la província de Girona és la que ha pactat un nombre major d'hores i Barcelona la que menys. Segons la naturalesa dels acords, els que tenen un major nombre d'hores pactades són els convenis d'adhesió i els que en tenen menys són els acords mixtos EBEP, en ambdós casos d'àmbit empresarial. Per sectors d'activitat econòmica es manté la tendència dels anys anteriors en el sentit que el sector amb un major nombre d'hores pactades és el de l'agricultura i el que en té un nombre menor és el de la indústria. Tenint en compte la vigència dels convenis, en el cas dels acords sectorials i totals, els acords de vigència anual són els que pacten més hores, destacant especialment l'àmbit sectorial. En canvi, a diferència de l'any 2011, són els acords plurianuals en el seu primer any de vigència els que tenen un nombre major d'hores pactades.

L'**increment salarial** pactat a Catalunya l'any 2012 del total de convenis ha estat de l'1,88% i, un cop revisat, del 2,03%, la qual cosa confirma que s'ha acomplert la referència recomanada per l'Acord per a l'ocupació i la negociació col·lectiva 2010, 2011, 2012 (entre l'1,5% i el 2,5%). També es constata un decrement interanual de l'increment salarial. Si s'analitza l'increment salarial pactat segons l'IPC previst (0,5%), en la majoria dels acords l'increment salarial es troba per sobre i també són aquests acords els que afecten un major percentatge d'empreses i treballadors. Si s'analitza l'increment salarial revisat segons l'IPC real succeeix el contrari, és a dir que en la majoria dels acords l'increment salarial està per sota de l'IPC real i són els que afecten més empreses i treballadors. Segons la naturalesa dels acords, els que han tingut un increment salarial pactat superior han estat els acords estatutaris (1,88%). Els acords mixtos EBEP no han tingut increment salarial. Segons l'àmbit funcional dels acords, seguint la tendència dels anys anteriors, l'increment salarial és superior en els acords de sector que en els acords d'empresa. Pel que fa a la clàusula automàtica (de revisió salarial), la majoria dels acords, el 58,9%, no en tenen, seguint la tendència dels anys anteriors. Si es desagreguen els acords per àmbit funcional, tant en l'àmbit d'empresa com de sector, predominen els que no tenen clàusula automàtica, i pel que fa als acords que tenen clàusula automàtica, són majoritaris els que la tenen retroactiva. Pel que fa a les persones treballadores afectades, tant en els acords d'àmbit d'empresa com sectorials, la major part de treballadors estan afectats per acords amb clàusula automàtica, la qual cosa denota un canvi de tendència respecte de l'any 2011, en què en els acords d'empresa predominaven els treballadors afectats per acords sense clàusula automàtica. En els acords d'àmbit empresarial, els que tenen clàusula retroactiva són els que afecten un nombre més elevat de treballadors, de la mateixa manera que a l'any 2011. En relació amb l'increment salarial pactat, tant en l'àmbit empresarial com sectorial, els acords amb clàusula automàtica tenen un increment salarial més elevat que en els acords sense clàusula automàtica. En l'àmbit empresarial es produeix un canvi de tendència respecte de l'any anterior, en què l'increment salarial dels acords sense clàusula fou superior al dels acords amb clàusula. Quant al sector d'activitat econòmica al qual pertanyen els acords, cal assenyalar que el sector industrial és el que té un increment salarial pactat superior, si bé, un cop revisat, el sector agrícola passa al capdavant.

La conflictivitat laboral

- Durant l'any 2013 s'han produït 188 vagues i es manté la tendència a l'alça de l'any anterior. Enguany s'han produït increments interanuals molt significatius pel que fa als treballadors participants, a les jornades no treballades, hores no treballades i hores no treballades per treballador, la qual cosa marca un canvi de tendència respecte de l'any anterior. A diferència de l'any anterior, també augmenta l'índex d'incidència de les vagues i els centres convocats.
- Durant l'any 2013 s'ha produït un tancament patronal amb preavís, que ha afectat a un centre i 20 persones treballadores.

Durant l'any 2013 s'han produït 188 **vagues** i es manté la tendència a l'alça observada l'any anterior. Cal destacar un canvi de tendència tant pel que fa als treballadors participants, com a les jornades no treballades, hores no treballades i hores no treballades per treballador, atès que, a diferència de l'any anterior, enguany s'han produït increments molt significatius, que es situen al voltant del 200% pel que fa als treballadors participants, a les jornades no treballades i a les hores no treballades. En relació amb les hores no treballades per treballador, l'increment ha estat del 21,4%.

Si es desagrega en nombre de treballadors participants per sector d'activitat econòmica, s'observen increments en tots els casos, si bé els més notables s'han produït en el sector industrial (258,9%) i en el sector serveis (208,1%).

De l'anàlisi segons subsectors d'activitat econòmica, els que han registrat un nombre més elevat de vagues han estat el de les activitats relacionades amb l'ocupació, el de la metallúrgia i el del transport terrestre i per canonades. En aquests tres subsectors s'observen increments interanuals, sent el més notable el de les activitats relacionades amb l'ocupació, en el qual hi ha hagut 10 vagues més que l'any 2012. Destaca un canvi de tendència en el sector de la metallúrgia ja que l'any anterior es va copsar un decrement considerable del nombre de vagues i enguany n'hi ha hagut 17 més que l'any 2012. En relació amb els treballadors participants en les vagues, el sector educatiu segueix estant el primer lloc i es manté la tendència a l'alça observada els anys anteriors.

L'índex d'incidència de les vagues ha estat del 49,5% (28,6% punts percentuals més que l'any anterior), de la qual cosa es desprèn un canvi de tendència respecte de l'any 2012, en què es va constatar una davallada interanual de 17,4 punts percentuals. De l'anàlisi de l'índex d'incidència segons l'àmbit funcional de la vaga se'n desprenen canvis de tendència respecte de l'any anterior. Així, decreix en 10 punts percentuals l'índex de les vagues convocades per tots els centres d'una empresa, la qual cosa contrasta amb l'increment de 17,3 punts percentuals observat l'any anterior. A sensu contrari, es produeix un increment de 66,5 punts percentuals de l'índex d'incidència de les vagues convocades per tots els centres d'una empresa, que contrasta amb el decrement de 58,5 punts de l'any 2012. D'altra banda, l'any 2012 no van tenir índex d'incidència les vagues convocades pel conjunt d'empreses d'un grup i enguany ha estat del 79,2%. Finalment, també canvia el comportament de l'índex de les vagues de caràcter sectorial, que enguany creix 14,1 punts percentuals i l'any anterior va decreixer 16,6 punts.

Tant pel que fa als tipus d'empresa com a l'àmbit al qual pertany el conveni on s'ha produït la vaga, es manté la tendència de l'any anterior. Així és que la major part de les vagues, el 86,7%, s'han produït a l'empresa privada i també la majoria, el 72,3%, s'han produït en empreses amb conveni d'àmbit sectorial.

Pel que fa als motius pels quals s'han convocat les vagues, les que en tenen un major nombre (el 19,7%) del total, són les causades per impagament de salaris, si bé les causades per regulació d'ocupació disten només en dues vagues. Cal assenyalar que, respecte d'aquestes últimes, s'ha produït un increment interanual del 118,8%. També s'han produït increments notables en el nombre de vagues causades per la pressió durant la negociació del conveni (350%) i els acomiadaments, sancions o altres (80%).

Quant a l'àmbit territorial, es manté la tendència de l'any anterior i, conseqüentment, són les vagues d'àmbit municipal les que representen la majoria (63,8%). L'increment interanual més significatiu, del 142,2%, l'han tingut les vagues d'àmbit provincial, si bé les vagues més participades han estat les d'àmbit municipal, a diferència de l'any anterior, que ho van ser les d'àmbit estatal. Els treballadors participants en les vagues d'àmbit provincial han tingut un increment molt significatiu, del 554,3%.

Pel que fa al nombre de vagues segons l'àmbit provincial, es manté la tendència de l'any anterior. És així que Barcelona és la que en té un nombre més elevat. Pel que fa als treballadors participants es manté la tendència a l'alça a Barcelona, si bé a la resta de províncies disminueix el nombre de treballadors, especialment a Girona (el 30,1%).

Pel que fa als centres convocats per les vagues, s'observa un canvi de tendència respecte de l'any anterior, atès que augmenten de forma significativa (el 111,8%).

De les 188 vagues amb incidència a Catalunya, n'han acabat la majoria, és a dir, el 93,1%, seguint la tendència dels anys anteriors. També es reproduïx la mateixa tendència pel que fa a la forma d'acabament. Per tant, predomina la manca d'acord.

Enguany s'ha produït un **tancament patronal** amb preavís de la mateixa manera que l'any anterior, si bé només ha afectat a un centre i a 20 treballadors, amb 160 hores no treballades. L'índex d'incidència ha estat del 100%.

Solució extrajudicial de conflictes

- Durant l'any 2013 s'ha produït un increment, tant de les conciliacions, com de les mediacions i dels expedients tramitats pel TLC, seguint la tendència dels anys anteriors.
- Tant pel que fa a les conciliacions individuals com a les col·lectives, predomina la manca d'avinença com a resultat, si bé en el cas de les conciliacions individuals, la diferència entre les conciliacions amb avinença i sense avinença és molt menor que a l'any 2012.

- Pel que fa a l'activitat del TLC, es produeix un canvi de tendència respecte de l'any anterior pel que fa a les persones treballadores afectades pels expedients, atès que decreixen el 182,8%.

Pel que fa a les **conciliacions individuals**, enguany n'hi ha hagut 93.254, la qual cosa representa un increment interanual del 8,8% i marca un canvi de tendència, atès que l'any anterior es va produir un decrement. En relació amb els motius al·legats per presentar conciliacions es constaten increments en tots els casos, excepte en el de reclamacions de quantitat, en què es produeix un decrement interanual del 10,9%. Cal assenyalar també un canvi de tendència pel que fa a les conciliacions per sancions, atès que enguany augmenten i l'any anterior es va observar un decrement del 12,3%. Pel que fa a la forma d'acabament, el percentatge més elevat el tenen les que acaben sense avenença, si bé la diferència entre les conciliacions amb avenença i sense avenença és molt menor que a l'any 2012. En relació amb les quantitats acordades s'ha produït un increment interanual del 25,4%, seguint la tendència de l'any anterior. Quant a la demarcació territorial on es produeix la conciliació, en relació amb la quantitat acordada, Barcelona és la que ocupa el primer lloc. Es produeixen increments a Barcelona i a Lleida i decrements a Girona i Tarragona.

Enguany s'han produït 226 **conciliacions col·lectives**, el 17,1% més que l'any anterior, la qual cosa confirma la tendència a l'alça que es va endegar l'any 2012, després de dos anys de decrements interanuals. Cal destacar l'increment de les empreses afectades, ja que ha estat molt superior al de l'any anterior. Pel que fa a la forma d'acabament, predomina la manca d'avenença (el 70,8% de les conciliacions) i la majoria d'empreses i persones treballadores han estat afectades per aquest tipus de conciliacions. Segons la demarcació territorial, la major part de conciliacions col·lectives es produeixen a Barcelona, seguint la tendència dels anys anteriors. Així mateix, la majoria s'han produït al sector serveis i les activitats més destacades han estat les sanitàries, l'Administració pública, defensa i Seguretat Social i les activitats de seguretat i investigació. Les dues darreres no figuraven l'any anterior entre els sectors amb més conciliacions.

Durant l'any 2013 s'han produït 93 **mediacions**, la qual cosa confirma la tendència interanual a l'alça observada l'any anterior. De la mateixa manera, la majoria s'han dut a terme com a conseqüència de la convocatòria d'una vaga (54,8%) i han acabat sense avenença (60,7%) .

Pel que fa a l'activitat del **Tribunal Laboral de Catalunya**, enguany ha tramitat 1.298 expedients, els quals han afectat 14.468 empreses i 775.682 treballadors. Respecte de l'any 2012, es manté la tendència a l'alça pel que fa als expedients i a les empreses afectades, si bé es produeix un canvi de tendència pel que fa a les persones treballadores, que decreixen el 182,8%. La majoria dels expedients, el 91%, són conciliacions; el 7,7%, mediacions i l'1,4% restant, arbitratges. Pel que fa a les conciliacions, la majoria (81,7%) són col·lectives, seguint la tendència dels anys anteriors. En relació a les conciliacions individuals, cal assenyalar que enguany no n'hi ha hagut cap tramitada pel Tribunal TRADE, a diferència de l'any anterior. Pel que fa al resultat de les conciliacions es repeteix la tendència dels anys anteriors, en el sentit que la major part (86%) han estat tramitacions efectives i, d'aquestes, el 56,1% han acabat sense acord. En relació amb l'any 2012, es constata un increment notable de les conciliacions sense acord, del 41%, a diferència de l'any anterior, en què el nombre d'aquestes conciliacions va decreixer.

Expedients de regulació de l'ocupació

- Enguany s'han tramitat 3.797 EROS, que han afectat 63.150 persones treballadores. Es produeixen decrements interanuals, tant pel que fa al nombre d'expedients com de treballadors afectats, la qual cosa marca un canvi de tendència respecte de l'any anterior.

Cal tenir en compte que l'anàlisi dels EROS està condicionat per les modificacions introduïdes pel Reial decret llei 3/2012 i per l'Ordre ESS/487/2012. Entre les modificacions introduïdes per aquestes normes, destaca l'eliminació de l'autorització administrativa, per la qual cosa la finalització de l'expedient ve determinada per la comunicació de la decisió empresarial que efectua l'empresa a l'autoritat laboral una vegada finalitzat el període de consultes. Això afecta la classificació dels EROS. Així, en relació a la forma d'acabament, es classifiquen en EROS amb acord, sense acord i desistits. Pel que fa a l'efecte només té sentit per al expedients no desistits i pot ser suspensió o extinció de les relacions laborals o bé reducció de la jornada.

Enguany s'han tramitat 3.797 expedients, els quals han afectat 63.150 persones treballadores. Dels expedients tramitats, el 98,3% han estat comunicats a l'autoritat laboral i la resta, resolts. Cal ressaltar un canvi de tendència respecte de l'any anterior, ja que es produeixen decrements interanuals, tant pel que fa al nombre d'expedients (-35,5%) com al nombre de treballadors (-25%).

Dels expedients comunicats, el 89,9% han estat amb acord, el 6,8% sense acord i el 5,4% restant, desistits. Respecte de l'any anterior, s'observen decrements, tant pel que fa als comunicats amb acord (24,6%) com als comunicats sense acord (23,8%), si bé els desistits augmenten el 67,2%.

Pel que fa als expedients resolts, el 90,5% han estat autoritzats.

Segons els efectes dels EROS, tant en el cas dels comunicats no desistits com dels resolts autoritzats, predominen els de suspensió del contracte.

Segons les causes al·legades en els EROS comunicats no desistits i autoritzats, en relació amb el nombre de persones treballadores afectades, en el 49,6% dels casos s'ha al·legat aplicació de mesures econòmiques, tot i que s'ha produït un decrement interanual dels treballadors afectats pels EROS en què s'al·lega aquesta causa. A sensu contrari, es produeix un increment del 97% de les persones treballadores afectades pels EROS causats per força major.

Pel que fa als sectors d'activitat econòmica al qual pertanyen els EROS comunicats no desistits i expedients autoritzats es manté la tendència dels anys anteriors, en el sentit que el sector industrial és el que té un major nombre de persones treballadores afectades. Si bé el sector de l'agricultura és el que afecta un menor nombre de treballadors (8,6%), s'observa un increment interanual del 225%. En canvi, en la resta de sectors s'observen decrements, sent el més rellevant el del sector serveis, del 43,9%.

Empreses sotmeses al procediment concursal

- Durant l'any 2013 es manté la tendència a l'alça de les empreses concursades, tant a Catalunya (14,6%) com a Espanya (9%). S'observa un canvi de tendència pel que fa a les empreses concursades del sector de la construcció, atès que enguany decreixen el 10,6% i l'any passat es va observar un increment interanual.

Durant l'any 2013 hi ha hagut 1.849 empreses sotmeses al procediment concursal a Catalunya i 8.934 al conjunt d'Espanya. S'ha mantingut la tendència a l'alça dels anys anteriors i, en aquest sentit, s'ha produït un increment del 9% a Espanya i del 14,6% a Catalunya. Pel que fa a l'activitat econòmica principal de l'empresa concursada són la construcció, la indústria i el comerç a l'engròs les activitats que engloben un major nombre d'empreses. Respecte de l'any anterior s'observa un canvi de tendència pel que fa a la construcció, atès que durant el 2012 es va produir un increment interanual de les empreses concursades i enguany decreixen el 10,6%.

3.4. PREVENCIÓ DE RISCOS I SINISTRALITAT LABORAL

- L'any 2013 s'han produït 130.212 AT en jornada laboral sense baixa, 72.802 AT en jornada laboral que han causat baixa i 13.995 AT *in itinere*.
- L'evolució de la sinistralitat manté la tendència decreixent dels darrers anys, malgrat que els AT *in itinere* enguany mostren un lleu repunt (+2,8%, 381 AT més).
- Els AT en jornada laboral sense baixa concentren el 64,1% dels AT en jornada de treball i el 60% del total d'AT.
- Entre els AT en jornada de treball amb baixa el pes relatiu dels AT patits per les dones augmenta, encara que proporcionalment els homes tenen una sinistralitat més elevada (67,3% dels AT). El desequilibri s'incrementa conforme s'agreuja la gravetat, en tant que el 96% dels AT mortals són patits per homes.
- La sinistralitat de les persones amb contracte eventual és superior (23,6% dels AT, amb una taxa de temporalitat en el mercat laboral del 18,5%), els AT greus d'aquestes persones absorbeixen el 24,6% i els mortals el 32,0%.
- La forma o contacte que ocasiona més lesions se'n deriva de la categoria que agrupa el sobre esforç físic, el trauma psíquic, les radiacions, el soroll, la llum o la pressió (el 40,1% de tots els AT).
- En termes absoluts el sector serveis és el que registra un nombre més alt d'AT per a tots els nivells de gravetat (47.575 AT en total), malgrat que els índexs d'incidència segueixen sent més elevats en el sector de la cons-

trucció amb valors que quasi tripliquen els del sector serveis (6.271,4 i 2.508,5, respectivament).

- El nombre de notificacions de malalties professionals realitzades a Catalunya al 2013 ascendeix a 3.516 (el 9,7% més que el 2012), fet que trenca la tendència reduccionista dels darrers anys. Les notificacions tramitades en la seva totalitat i que han estat tancades com MP amb baixa han estat 1.862 (el 25,4% de tota Espanya).
- El sistema d'alerta ha detectat 26 empreses catalanes que han superat els límits de sinistralitat. De les 33 alertes (alguna empresa té més d'una), 20 corresponen a la superació dels límits per malalties del Grup 2 causades per agents físics.
- El 2013 els principals indicadors de la IT per contingència professional segueixen la tendència decreixent, tant en el nombre de processos com en la seva durada (32,9 dies).
- Les actuacions inspectores de la Inspecció de Treball de Catalunya (ITC) s'han concentrat en 52.064 visites. Les ordres de servei finalitzades en l'àrea de Seguretat i Salut han estat 18.676, el 18,6% de les realitzades a tota Espanya, si bé s'observa una reducció del 18,6% respecte al 2012 (4.280 ordres menys).
- Enguany s'han hagut d'ordenar 3 paralitzacions de treballs en els quals s'ha apreciat un risc greu i imminent per a la seguretat i salut dels treballadors, mentre que el 2012 es van ordenar 14.

El 2013 el nombre d'accidents de treball (en endavant AT) produïts durant la jornada a Catalunya mostra un lleuger descens vers les dades registrades al 2012, amb una variació percentual entre els causants de baixa del -1,2% i del -1,0% en els sense baixa (-914 AT i -1.300 AT, respectivament). Per contra, els AT *in itinere* (aquells que tenen lloc a l'anada o la tornada del centre de treball o a l'inici o la fi de la jornada), han augmentat, el 2,8% (-382 AT). En conjunt, es pot dir que la sinistralitat catalana manté la tendència decreixent, si bé de forma menys intensa.

Concretament, el 2013 s'han produït 130.212 AT en jornada laboral sense baixa, 72.802 AT en jornada laboral han causat baixa i 13.995 han estat *in itinere*.

El nombre d'AT en jornada laboral sense baixa concentra el 64,1% de l'accidentabilitat en jornada laboral i el 60% si es considera el total dels AT. La xifra d'AT registrats sense baixa quasi duplica els que causen baixa marcant una disparitat que augmenta anualment des de l'any 2008. La distribució dels AT en els sectors econòmics mostra una alta concentració en el sector serveis, del 64,6%, mentre que la resta s'han registrat el 25,6% a la indústria, el 8,4% a la construcció i l'1,5% a l'agricultura. A nivell sectorial la variació interanual mostra un descens del nombre d'AT sense baixa a la construcció (-14,2%) i a la indústria (-3,9%), mentre que a l'agricultura i als serveis augmenten (4,7% i 2,1%, respectivament). Tot i així, els índexs d'incidència sectorials mostren valors més intensos en el sector de la construcció i de la indústria (9.872,15 i 8.350,53), mentre que l'agricultura i els serveis tenen índexs més moderats (4.542,91 i 4.471,55).

L'anàlisi del perfil de les persones accidentades en el cas dels AT en jornada de treball amb baixa confirma que els homes tenen un risc més elevat de patir una AT. Tot i així, l'estudi de la sinistralitat femenina mostra que si bé les xifres absolutes disminueixen cada any, el pes relatiu dels AT de les dones s'incrementa. El 2013 la proporció d'AT patits pels homes s'eleva al 67,3% malgrat que la participació masculina en el mercat de treball és del 52,7% de les persones ocupades. A més, aquest desequilibri de l'accidentabilitat dels homes s'agreuja a mesura que augmenta la gravetat dels AT. Els AT greus de les dones absorbeixen el 14,9% (81 AT greus de les dones enfront els 545 AT totals), i només el 4% en el cas dels AT mortals (2 de 50). Els AT lleus registrats pels homes ascendeixen a 48.856 AT, mentre que els de les dones són 23.823 (el 32,7%). Altrament, també hi ha diferències entre el sector on s'ha patit l'AT segons el sexe de la persona accidentada. En el cas de les dones hi ha una concentració dels AT registrats en el sector serveis (86,0%) que és on tenen una ocupabilitat més alta (87,8%). En el cas dels homes hi ha més dispersió entre els sectors, si bé la meitat han tingut lloc als serveis (55,3% dels AT). Per edats, les dades estatals assenyalen que en el 61,3% dels casos els AT tenen lloc entre els 35 i els 54 anys.

Entre les condicions de treball que influeixen en la sinistralitat en destaca el tipus de contracte, atès que a ell es relacionen circumstàncies com l'existència d'experiència en les tasques a realitzar, l'accessibilitat a la formació i informació o el coneixement de les eines i els espais on es desenvoluparan els treballs, entre d'altres. La major part dels AT els han patit persones amb contractes fixos, (74,3% dels AT, 54.100 AT), si bé la proporció dels treba-

lladors/res en el mercat de treball és notòriament superior (81,5%). Per aquest motiu, es considera que la sinistralitat de les persones amb contracte eventual és superior (23,6% dels AT, amb una taxa de temporalitat del 18,5%). Aquesta sinistralitat més elevada de les persones amb contracte eventual es correlaciona amb la gravetat dels AT. Així, els AT greus d'aquestes persones absorbeixen el 24,6% i els mortals el 32,0%.

Respecte a les ocupacions desenvolupades per les persones accidentades, les dades a nivell d'Espanya mostren que el 60,8% tenen lloc en cinc ocupacions concretes: peons de l'agricultura, la pesca, la construcció, indústries manufactureres (15,3%); treballadors/res qualificats de les indústries manufactureres (13,7%); treballadors/res dels serveis de restauració i comerç (12,0%), treballadors/res no qualificats en serveis (11,7%) i treballadors/res qualificats de la construcció (8,0%). Entre els AT mortals destaquen els patits per les persones amb l'ocupació de conductors i operadors de maquinària mòbil (23,4% del total d'AT mortals). D'altra banda, l'estudi de l'INSHT a nivell estatal assenyala que anualment s'incrementa el nombre de treballadors/res autònoms amb les contingències professionals cobertes, amb un increment entre 2009-13 del 21,6%. Amb dades referides al 2012 descriu com el 29,5% dels AT dels homes afiliats al RETA van tenir lloc a la construcció i a l'agricultura (26,3%), mentre que en el cas de les dones la proporció més elevada es dona també a les activitats agrícoles i al comerç i l'hosteleria (33,9% i 17,2%, respectivament).

Enguany, com en els anys precedents, la forma o contacte que ocasiona més lesions en les persones treballadores a Catalunya se'n deriva de la categoria que agrupa el sobreesforç físic, el trauma psíquic, les radiacions, el soroll, la llum o la pressió (el 40,1% de tots els AT). Amb tot, cal tenir en compte que si bé aquesta categoria agrupa diverses formes o contactes possibles, són els trastorns múscul-esquelètics derivats del riscs ergonòmics els que constitueixen el primer problema de salut relacionat amb el treball. Per demarcacions aquesta tipologia d'AT és més freqüent a Tarragona on absorbeixen el 43,1% dels AT i a Barcelona el 40,7%, mentre que a Girona la proporció es redueix fins el 36,1% i a Lleida al 34,6%. En conjunt, s'observa que l'agrupació de les categories de sobreesforç físic i les de xocs o cops contra objectes immòbils o mòbils concentren el 75,8% dels AT.

L'anàlisi quantitativa dels AT en jornada laboral amb baixa en funció de la gravetat mostra que hi ha un descens del nombre d'AT en tots els graus respecte als registres de l'any precedent. El descens més rellevant s'evidencia en la sinistralitat mortal, ja que amb una reducció de 17 AT mortals menys, la variació percentual és del -25,4%. En termes absoluts són les xifres d'AT lleus les més notòries, 873 AT lleus menys. La reducció en la població ocupada s'ha acompanyat d'un descens en la sinistralitat lleugerament superior, producte principalment de les accions dutes a terme, de la reducció del nombre de persones assalariades amb contracte temporal (el -2,1%), que són les que tenen una proporció més alta d'accidentabilitat, o de la disminució de persones ocupades en els sectors amb els índexs d'incidència superiors, la construcció i la indústria (la població ocupada a la construcció ha vist minvades les seves xifres en el -7,4%, i la indústria en el -3,5%). Atenent a la gravetat, tots els índexs d'incidència han descendit. Els índexs d'incidència dels accidents lleus són de 2.967,29, els dels greus 22,04 i els dels mortals 2,06.

Igualment l'evolució dels índexs d'incidència entre els sectors mostra una tendència a la baixa, malgrat que en la darrera variació interanual s'observen petits repunts en l'agricultura i en els serveis, mentre que la construcció i la indústria mantenen la tendència reduccionista. El 2013 la possibilitat de patir un accident és més elevada en el sector de la construcció amb valors dels índexs d'incidència que quasi tripliquen els del sector serveis (6.271,4 i 2.508,5, respectivament). La indústria es manté en segon lloc (4.271,0). L'agricultura, en darrer terme en l'anàlisi numèrica de l'accidentabilitat, se situa en aquesta ocasió en tercer lloc (3.509,1). Entre les activitats econòmiques la probabilitat més gran de patir un AT és dona en les branques industrials, concretament en la branca de l'antracita, hulla i lignit, amb un índexs d'incidència de 214.285,7 i en la de suport a les indústries extractives 162.790,7. Pel que fa als AT mortals els índexs d'incidència més elevats es donen en la divisió econòmica dels minerals no metàl·lics ni energètics (87,4) i en la de les activitats artístiques i d'espectacles (32,2).

En termes absoluts el sector serveis és el que registra un nombre més alt d'AT registrats per a tots els nivells de gravetat. En total s'han produït 47.575 AT, dels quals, 47.255 són lleus, 293 greus i 27 mortals. El segueix la indústria si bé s'observen marcades diferències numèriques (17.017 AT, 16.854 lleus, 149 greus i 14 mortals). També amb molta distància se situen els AT registrats pel sector de la construcció (6.497 AT) i de l'agricultura (1.690 AT).

L'any 2013 s'han produït 13.995 AT *in itinere*, fet que suposa un augment del 2,8% (381 AT més). Respecte al total d'AT *in itinere*, els accidents de trànsit suposen el 58,8% del total, i el percentatge es dispara si es s'analitzen les xifres dels AT mortals (el 86,7%, 26 de 30 AT *in itinere* mortals). Dels accidents de treball declarats com accidents de trànsit, 8.188 accidents van ser *in itinere*, en trajectes d'anada o tornada, i 2.584 durant la jornada, en missió. En conjunt, cal tenir en compte que gairebé la meitat dels morts per accident laboral van ser a causa d'un sinistre viari (el 48,8%, 39 de 80 AT mortals).

Per demarcacions territorials, el 84,5% dels accidents *in itinere* es concentren a Barcelona (11.824), el 6,4% a Girona (899), el 5,8% a Tarragona (818) i el 3,4% a Lleida (453). Del càlcul dels índexs d'incidència dels AT *in itinere* se'n desprèn que els accidents lleus i greus són més habituals a Barcelona, mentre que a Tarragona els accidents mortals són lleugerament més freqüents.

D'altra banda, en l'anàlisi de la sinistralitat cal avaluar els efectes de les **malalties professionals** (en endavant MP). El nombre de notificacions de malalties professionals realitzades a Catalunya al 2013, segons les dades registrades mitjançant el sistema CEPROSS, ascendeix a 3.516 (el 9,7% més), fet que trenca la tendència reduccionista dels darrers anys. Amb tot, aquesta xifra suposa el 20,8% de les notificacions realitzades a l'Estat espanyol. Del total de notificacions realitzades el 52,9% han estat de notificacions amb baixa. Les notificacions tramitades en la seva totalitat i que han estat tancades com MP amb baixa han estat 1.862 (el 25,4% de tota Espanya). En relació a les malalties causades s'observa que majoritàriament són MP del Grup 2 que agrupa les causades per agents físics (1.593, el 85,6% del total). Aquestes MP són provocades per postures forçades i moviments repetitius en el treball. Pel que fa a les activitats econòmiques on es registren més MP, les xifres confirmen que un any més la indústria manufacturera és la branca d'activitat amb un nombre més alt de MP amb baixa laboral (897), seguida del comerç i la reparació de vehicles de motor i motocicletes (249).

D'altra banda, mitjançant el sistema PANOTRATSS s'estudien les patologies no traumàtiques causades pel treball i protegides pel sistema de SS, així com les patides amb anterioritat per la persona treballadora però que s'agreugen. A Catalunya s'han presentat 1.129 notificacions (el 14,5% d'Espanya), que en aquesta ocasió corresponen a processos patits per dones en el 54,8% dels casos. El 54,5% de les notificacions són de processos que no han causat baixa (615).

Una altra mesura en matèria preventiva és el sistema d'alerta, que permet localitzar "els focus de risc" de malalties professionals. De les 158 empreses a tot l'Estat que han superat els límits de sinistralitat, 26 són empreses catalanes en les quals s'han superat 33 vegades els límits. Les alertes al territori català d'enguany presenten xifres superiors a les registrades el 2012, quan n'eren 24 empreses les que van superar els límits de sinistralitat específics en 31 ocasions. De les 33 alertes, 20 corresponen a la superació dels límits per malalties del Grup 2 causades per agents físics. La distribució entre les activitats econòmiques de les alertes detectades és variada, si bé destaquen com més nombroses els 4 empreses d'activitats hospitalàries i els 3 de processat i conserves càrnies.

Els resultats de les prestacions d'**incapacitat temporal (IT)** a Catalunya posen de manifest que el gran gruix de les prestacions el conformen les derivades d'una contingència comuna, el 10,3% del total d'IT (66.616 prestacions per contingència comuna i 7.640 per contingències professionals). El 2013 els principals indicadors de la IT per contingència professional segueixen la tendència a la disminució, tant en el nombre de processos com en la seva durada (32,9 dies). La prevalença o nombre de processos registrats en vigor al final del període (7.067) per cada mil treballadors/res protegits a la seva fi (2.404.996 en total), se situa en 2,9 i mostra un petit repunt respecte a la xifra de 2012. Aquest creixement està provocat per un augment en el nombre de processos a la fi del període (490) i per una reducció en el nombre de treballadors/res protegits (-46.471).

Pel que fa a les actuacions inspectores de la **Inspecció de Treball de Catalunya (ITC)** assenyalar que al llarg del 2013 s'han efectuat 52.064 visites. Les ordres de servei finalitzades en l'àrea de Seguretat i Salut han estat 18.676, el 18,6% de les realitzades a tota Espanya, si bé s'observa una reducció del 18,6% respecte al 2012 (4.280 ordres menys).

A Catalunya s'han cursat 26.920 requeriments, dels quals 22.660 són en l'àrea de seguretat i salut laboral (el 84,2%). En aquesta mateixa àrea cal fer referència a que els incompliments en matèria de prevenció de riscos generen infraccions, fet que es tradueix en 2.036 actes d'infracció que alhora contenen 2.509 infraccions, amb una afectació de 11.281 treballadors/res. L'import de les sancions proposat ha estat de 6.646.947,25€, xifra inferior a la proposada l'any precedent (-1.136.690,75 € menys). A més, les propostes de recàrrec han estat 744 (54 menys que el 2012).

Un tret positiu s'extreu de les ordres de paralització, atès que el 2013 únicament s'han hagut d'ordenar 3 paralitzacions de treballs en els quals s'ha apreciat un risc greu i imminent per a la seguretat i salut dels treballadors, mentre que el 2012 es van ordenar 14.

4. CAPÍTOL IV: SITUACIÓ DEL TREBALL AUTÒNOM A CATALUNYA

4.1. ANÀLISI DEL TREBALL AUTÒNOM SEGONS TIPOLOGIES I SECTORS D'ACTIVITAT SEGONS L'ENQUESTA DE POBLACIÓ ACTIVA

L'any 2013, per primer cop des que va esclatar la crisi, el nombre d'autònoms estimats per l'Enquesta de la població activa ha augmentat. L'increment ha estat de l'1,5%

Aquest augment del nombre d'autònoms només s'explica per l'augment de les dones dins del col·lectiu, atès que el nombre d'homes ha disminuït.

En general han mostrat un dinamisme més intens els nivells educatius més baixos.

L'anàlisi que s'efectua en aquest primer apartat pren com a base l'estimació del nombre de persones que treballen per compte pròpia que s'efectua a partir de l'Enquesta sobre població activa (EPA). Les dades de l'EPA difereixen de les que s'analitzen en l'apartat següent, que procedeixen dels registres de la seguretat social. Mentre que el primer ofereix una dada estimada, el segon és un registre de les persones afiliades en règims de treball per compte pròpia.

L'any 2013 el col·lectiu d'autònoms ha augmentat el 1,5%. L'augment ha estat superior a les 7 mil persones, i la xifra estimada de persones que treballen per compte propi a Catalunya ha passat de 490,3 milers persones a 497,7. Aquest augment dels autònoms a Catalunya, unit a la disminució que encara han patit el conjunt dels ocupats, ha fet que el percentatge d'autònoms sobre el conjunt total de persones ocupades a Catalunya hagi tornat a pujar fins al 16,8%.

L'augment s'ha produït sobretot per l'increment del nombre d'empresaris sense assalariats, atès que els empresaris amb assalariats enguany han disminuït. El sector genèric d'altres serveis, que inclou les activitats financeres i d'assegurances, les activitats immobiliàries, les activitats administratives i serveis auxiliars, l'educació, les activitats sanitàries i de serveis socials, i les activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment entre d'altres, ha estat on més ha crescut el nombre d'autònoms, si bé a la construcció l'evolució també hi ha estat molt positiva.

Pel que fa a la tipologia de les ocupacions que més han augmentat, els serveis de restauració, personals, de protecció i venedors, juntament amb els artesans i treballadors qualificats de la indústria manufacturera i la construcció han estat les més dinàmiques.

L'augment ha vingut derivat únicament per l'augment del nombre de dones dins del col·lectiu, atès que els homes han disminuït, en un context que s'ha repetit, de manera estructural, en els darrers anys. A més, les noves incorporacions reflecteixen el perfil d'una dona de mitjana edat, atès que és precisament la categoria de dones d'entre 35 i 54 anys la que determina l'evolució general del col·lectiu, que creix sobretot per l'aportació d'aquesta categoria d'edats intermèdia.

Per categories d'estudis assolits la pauta la marca el fort creixement que experimenten aquells que tenen uns estudis assolits de secundària de primera etapa. En aquest, l'aportació principal dins d'aquesta categoria la realitzen els homes, atès que el creixement de les dones en termes d'educació ha resultat més transversal. En general la intensitat de l'augment ha estat més alta en les categories formatives més baixes. A diferència d'altres anys, l'augment dels autònoms espanyols s'equipara al dels estrangers, no obstant això l'augment es deriva principalment d'un increment dels autònoms que declaren treballar a jornada parcial.

4.2. ANÀLISI DEL TREBALL AUTÒNOM REGISTRAT A LA SEGURETAT SOCIAL SEGONS TIPOLOGIES I SECTORS D'ACTIVITAT

L'any 2013, el nombre de persones que treballen per compte propi afiliades a la Seguretat Social ha augmen-

tat el 0,3%.

Aquest augment s'ha reproduït només al sector serveis, mentre que a la resta de grans sectors ha disminuït, amb especial intensitat a la construcció.

Augmenta novament el nombre d'afiliats per compte pròpia de procedència estrangera, tant comunitària com extracomunitària.

Els treballadors autònoms econòmicament dependents han augmentat el 9%, un augment menys intens que el de l'any anterior.

Dins del col·lectiu, els autònoms pròpiament dits han augmentat el 0,2%. Aquest augment s'explica bàsicament per l'augment de l'afiliació de dones, dels empresaris sense assalariats, d'autònoms amb pluriactivitat, i de nacionalitat estrangera.

Destaca el fet que en el col·lectiu d'autònoms pròpiament dits per sexes, només augmenten les dones, i per nacionalitat, només ho fan les persones estrangeres.

L'any 2013, el nombre d'autònoms afiliats ha augmentat el 0,3%. Aquest augment ha estat la conseqüència d'un augment del nombre d'afiliats al sector serveis, atès que a la resta de sectors no ha augmentat. El sector de la construcció ha estat novament el que ha experimentat la davallada més intensa. Els estrangers afiliats com a autònoms han augmentat de manera encara més intensa, un augment que ha afectat als de procedència extracomunitària, que han augmentat el 8,2%, però també als de procedència comunitària, que ho han fet el 4%. Els treballadors autònoms dependents declarats han augmentat el 9%, una intensitat menor que la de l'any anterior.

Pel que fa al col·lectiu d'autònoms pròpiament dits, que representa aproximadament el 60% del total, el nombre d'autònoms ha augmentat en 641 persones, el primer augment des que va esclatar la crisi. Aquest s'explica bàsicament per l'augment del nombre de persones del col·lectiu que treballen al sector serveis. Per sexes, l'augment s'explica íntegrament per les dones, atès que els homes han tornat a disminuir. L'augment també s'explica únicament pels autònoms sense assalariats, i per les persones amb pluriactivitat, fet que implica que en molts casos aquestes incorporacions són complementàries a altres feines ja desenvolupades per compte d'altri.

A part, es produeix un rejuveniment del col·lectiu, atès que el grup d'edats que més augmenta en termes absoluts són els més joves, i l'únic que disminueix són els majors de 55 anys. Si tenim en compte la nacionalitat, l'augment es produeix gràcies sobretot a l'evolució dels estrangers dins del col·lectiu, atès que els de nacionalitat espanyola han tornat a caure. Creix també només el nombre d'autònoms pròpiament dits que cotitzen per la base mínima.

4.3. LA PROTECCIÓ SOCIAL DEL TREBALL AUTÒNOM

- L'obligatorietat de la cobertura de les contingències professionals s'ha aplaçat fins a l'1 de gener del 2015, amb justificació en la conjuntura econòmica.
- El 13,1% dels treballadors afiliats al RETA a Catalunya han optat per cobrir les contingències professionals a 31 de desembre del 2013.
- Al llarg de l'any 2013, s'han presentat 846 sol·licituds per cessament d'activitat. El 65,6% de les sol·licituds no desistides han estat resoltes desfavorablement en primera instància. L'any 2013, s'han reconegut 228 prescripcions (el 26,9% de les sol·licituds).
- L'any 2013, la quantia mitjana de les pensions contributives del RETA (620,82 euros) és el 30,4% més baixa que la de les pensions del total del sistema i el 38,1% més baixa que la de les pensions del règim general, com a conseqüència d'unes trajectòries laborals amb cotitzacions més baixes en el RETA.

La Llei 32/2010, de 5 d'agost, incorpora la prestació per cessament d'activitat al sistema de protecció social del treball autònom, per a l'accés a la qual és necessària la cobertura de les contingències professionals, en un principi opcional excepte en el cas dels treballadors autònoms dependents (TRADE) i els que desenvolupen una activitat amb un risc elevat de sinistralitat. No obstant, l'obligatorietat de la cobertura de les contingències professionals, prevista inicialment per a l'1 de gener del 2013, s'ha aplaçat fins a l'1 de gener del 2015 mitjançant les successives lleis de pressupostos generals de l'Estat. Actualment, es troba en tramitació l'Avantprojecte de Llei de mútues de la Seguretat Social, en el qual el Govern ha inclòs l'obligatorietat de cobrir la contingència per cessament d'activitat, així com la flexibilització dels requisits per percebre la prestació.

Un total de 68.484 treballadors afiliats al RETA han optat per cobrir les contingències professionals a Catalunya a 31 de desembre del 2013 (el 13,1% del col·lectiu).

Al llarg de l'any 2013, s'han presentat 846 sol·licituds de la prestació per cessament d'activitat, el 87,5% de les quals han estat gestionades per les mútues d'accidents de treball i malalties professionals de la Seguretat Social (MATEPSS). El 65,6% de les sol·licituds no desistides (522) han estat resoltes desfavorablement en primera instància, en el 82,6% dels casos per no acreditar correctament el cessament. Al llarg de l'any 2013, s'han reconegut 228 prestacions, la qual cosa suposa el 26,9% de les sol·licituds presentades al llarg de l'exercici (846). En el 81,6% dels casos, la prestació s'ha reconegut per motius econòmics, tècnics, productius i organitzatius.

D'altra banda, a 31 de desembre del 2013, el nombre de pensions contributives del RETA a Catalunya és de 301.560, el 2,3% més respecte de l'any 2012, un augment lleugerament més elevat que el dels últims anys. La majoria d'aquestes pensions són de jubilació (el 66,3%). L'any 2013, la quantia mitjana de les pensions del RETA és de 620,82 euros, una quantia que és el 30,4% més baixa que l'import mitjà de les pensions del conjunt del sistema i el 38,1% més baixa que l'import mitjà de les pensions del règim general, com a conseqüència d'unes trajectòries laborals amb cotitzacions més baixes en el cas del RETA. No obstant, aquestes distàncies s'estan escurçant en els darrers anys, com a conseqüència d'un increment interanual més elevat de les pensions del RETA.

Pel que fa a la prestació per incapacitat temporal, l'any 2013, s'ha registrat una mitjana mensual de 5.041 processos per contingències per compte propi amb una duració mitjana de 88,6 dies. S'observa que la mitjana mensual de processos és inferior en les contingències per compte propi en comparació amb la resta de contingències, però que tenen una duració mitjana bastant superior. Així mateix, la incidència dels processos és menor en el RETA en comparació amb els processos per contingències comunes.

D'altra banda, l'any 2013, es registra una mitjana mensual de 17,7 processos de risc durant l'embaràs en el RETA, amb una duració mitjana de 75,8 dies; ambdós indicadors mostren valors inferiors en relació amb les treballadores per compte d'altri. Pel que fa als processos de risc durant la lactància natural, s'ha registrat una mitjana mensual de 0,4 processos en el RETA, amb una duració mitjana de 157,2 dies; ambdós indicadors mostren també valors inferiors en relació amb les treballadores per compte d'altri.

Finalment, l'any 2013, s'han iniciat 16 processos de la prestació per cura de menors afectats per càncer o una altra malaltia greu en el marc del RETA, amb 28 processos vigents en el marc del període. La duració mitjana dels processos del RETA que han finalitzat l'any 2013 és d'11,9 mesos, una duració superior a la dels processos del règim general.

4.4. FOMENT DE L'EMPRENEDORIA

- La política de foment de l'emprenedoria ha rebut al llarg de l'any 2013 un fort impuls amb l'aprovació de dues lleis estatals sobre emprenedoria.
- El CTEESC ha elaborat a iniciativa pròpia un informe sobre l'emprenedoria a Catalunya, amb la finalitat de consensuar un seguit de recomanacions al Govern de la Generalitat en aquest àmbit.
- Hi ha una disparitat entre la mitjana d'edat de les persones que capitalitzen la prestació d'atur (majors de 40 anys) i la flexibilització de condicions per fer-ho (focalitzada en els menors de 30 anys).
- L'educació en emprenedoria ha entrat al sistema educatiu de la mà de la Llei de suport als emprenedors i la seva internacionalització així com de la LOMCE.
- Creixen les mesures de suport en la fase de consolidació, com ara el programa pilot de consolida-

ció del treball autònom i la xarxa d'acceleradores *Start-Up Catalonia*.

- La manca de dades sobre l'execució dels diferents programes i línies d'actuació condicionen de manera significativa l'anàlisi i la possibilitat d'extreure conclusions.

La política de foment de l'emprenedoria ha rebut al llarg de l'any 2013 un fort impuls, amb l'aprovació de dues lleis estatals i la implementació de diferents mesures, previstes en l'Estratègia d'emprenedoria i ocupació jove 2013-2016, la Llei 11/2013 de mesures de suport a l'emprenedor i d'estímul del creixement i de la creació d'ocupació, la Llei 14/2013 de suport als emprenedors i la seva internacionalització i el Pla Anual de Política d'Ocupació. En l'àmbit català destaca el relançament del Programa Catalunya Emprèn.

El CTESC, conscient de la importància que ha adquirit l'emprenedoria els darrers anys, ha elaborat a iniciativa pròpia un informe sobre l'emprenedoria a Catalunya, amb la finalitat de consensuar un seguit de recomanacions al Govern de la Generalitat en aquest àmbit i que s'estructuren al voltant de quatre eixos: com estendre la iniciativa emprenedora, com fer més fàcil emprendre, com fer viables els projectes emprenedors i com afrontar satisfactòriament les situacions de fracàs i facilitar el retorn a l'ocupació de les persones que han endegat un projecte.

Com cada any, aquest apartat de la Memòria fa un breu repàs a les diferents mesures dutes a terme, tot seguint la classificació de mesures que estableix l'Estatut del Treball Autònom. Així, d'entre les mesures que intenten promoure la cultura emprenedora hi ha actuacions destinades a col·lectius específics (joves, persones en situació d'atur, persones estrangeres) i a sectors d'activitat concrets (com ara la cultura o l'arquitectura).

Així mateix, els darrers anys han aparegut altres iniciatives que afecten altres àmbits fins ara menys treballats, com ara l'emprenedoria de segona oportunitat (que inclou tant els casos en que un emprenedor ha tingut una experiència fallida però torna a emprendre com la transmissió d'empreses en funcionament), així com actuacions dirigides a reduir "l'estigma del fracàs" i les seves conseqüències.

Una mesura molt emprada per les persones que decideixen iniciar una activitat econòmica pel seu compte és capitalitzar la prestació d'atur contributiva per poder obtenir el finançament inicial. Les condicions per poder fer ús d'aquesta mesura han estat modificades diverses vegades des de la seva regulació per primera vegada l'any 1985. Les modificacions introduïdes l'any 2013 afecten únicament als joves (homes menors de 30 i dones menors de 35 anys), però les dades sobre l'edat de les persones que capitalitzen mostren com els grups d'edat més joves han perdut amb els anys importància relativa, mentre que els majors de 40 en guanyen. Aquestes dades coincideixen amb les conclusions de l'informe del CTESC sobre l'emprenedoria, que situa la mitjana d'edat dels emprenedors als 40 anys, i poden posar en entredit la limitació per raó d'edat de les darreres modificacions del règim de la capitalització de la prestació d'atur.

L'educació en emprenedoria, que inclou també la promoció del treball autònom, ha avançat de manera significativa a Espanya amb l'aprovació de la Llei de suport als emprenedors i la seva internacionalització (que preveu la inclusió d'aquesta formació en l'educació obligatòria), però sobretot amb l'aprovació de la Llei orgànica 8/2013 per la millora de la qualitat educativa (LOMCE) que recull entre les finalitats de l'educació aconseguir que l'alumnat desenvolupi l'esperit emprenedor.

Tradicionalment les mesures de suport en la fase de consolidació han estat menors, tant quantitativament com qualitativament, tal com s'ha constatat en edicions anteriors d'aquesta Memòria. Els darrers anys s'aprecia un canvi en aquesta situació i apareixen noves iniciatives en aquesta fase. Un exemple és el programa pilot de consolidació del treball autònom impulsat pel Departament d'Empresa i Ocupació, que ha comptat amb un pressupost de 550.000 euros.

Així mateix, cal citar la xarxa d'acceleradores *Start-Up Catalonia* impulsada per la Generalitat a través d'ACCIÓ. Les acceleradores s'adrecen a empreses de menys de cinc anys de vida amb possibilitats de créixer i els ofereix espais de trobada, formació, assessorament i treball en xarxa adaptats a les seves necessitats per ajudar-les a professionalitzar-se i consolidar-se en un espai curt de temps. Hi ha tres acceleradores en funcionament: la de Girona (al Parc Científic i Tecnològic de la Universitat de Girona), la situada al Tecnocampus de Mataró – Maresme i la de Sant Cugat del Vallès (Esade Creapolis). A nivell local cal destacar l'acceleradora *Grow in Barcelona*, impulsada per Barcelona Activa, ESADE i Nauta Capital.

Per últim, cal tenir present que l'apartat presenta una mancança important: les poques dades disponibles sobre l'execució dels diferents programes i línies d'actuació, que en condicionen de manera significativa l'anàlisi i la possibilitat d'extreure conclusions.

5. CAPÍTOL V: CONDICIONS DE VIDA

5.1. DINÀMICA DEMOGRÀFICA

- Per segon any consecutiu i de forma més intensa disminueix la població resident a Catalunya amb dades a 1 de gener 2014 (-40.668 persones).
- El decreixement afecta exclusivament a la població de nacionalitat estrangera que, amb 72.496 persones menys inscrites al padró (-6,3%), redueix el seu pes relatiu fins el 14,5%.
- El moviment natural reafirma les tendències de decreixement de la natalitat i la nupcialitat i les de creixement de les dissolucions matrimonials i la mortalitat.
- Per primera vegada l'edat en la qual les dones tenen el seu primer fill supera els 30 anys, per bé que l'augment de l'edat de les mares és una constant els darrers anys.
- Hi ha un descens de la dimensió mitjana de les llars en el seu conjunt (2,55 persones/llar, 2,74 persones al cens 2001) per l'augment que han experimentat les llars unipersonals i les composades per dos membres.
- Els processos migratoris mostren xifres negatives, mentre que la població catalana resident a l'estranger creix progressivament.

La població resident a Catalunya a 1 de gener del 2014, segons dades provisionals, és de 7.512.982, de les quals 1.085.976 són de nacionalitat estrangera. Aquesta xifra posa de manifest una disminució poblacional per segon any consecutiu si bé enguany és més significativa pel seu volum. Concretament, la reducció fa referència a 40.668 persones residents menys (-0,5%).

Atenent a la nacionalitat, el decreixement afecta exclusivament a la població de nacionalitat estrangera que, amb 72.496 persones menys inscrites al padró (-6,3%), redueix el seu pes relatiu fins el 14,5% (vuit dècimes menys que el 2013). Per contra, la població de nacionalitat espanyola augmenta en 31.828 persones (+0,5%). Gran part d'aquestes baixes en el padró català s'expliquen per nous processos migratoris, ja sigui als seus països d'origen o a altres destinacions. També cal considerar altres dos efectes: els processos de naturalització de la població estrangera (s'han atorgat 25.891 concessions a Catalunya, el 22,4% de totes les concedides a Espanya) i l'aplicació de l'Acord del Consell d'empadronament de l'INE segons el qual els ajuntaments estan obligats a revisar periòdicament la residència de les persones de nacionalitat comunitària o de l'espai econòmic europeu, fet que ha provocat baixes d'ofici en la inscripció del padró (el descens interanual de la població estrangera de la UE és de 17.795 estrangers/res menys, el -5,8%).

L'evolució demogràfica de la població reafirma la tendència decreixent de la natalitat amb 77.098 naixements registrats el 2012, 3.763 menys que l'any precedent. Aquest declivi afecta per segona any consecutiu als naixements de mare estrangera, que concentren el 27,6% (21.290 nadons). La taxa de fertilitat catalana, 1,39 fills/es per dona, és menor que la de la major part dels països de la UE (1,58 el 2011). La taxa bruta de natalitat retorna als valors previs a l'arribada intensa de persones immigrades en descendir fins els 10,3 naixements per cada 1.000 habitants (10,2 l'any 2001). A més, a part de la baixada en la natalitat, les xifres d'adopcions internacionals també decauen. El 2012 es van adoptar 551 infants, mentre que el 2013 el nombre minva fins els 251. Altrament, resulta especialment significatiu el fet que l'edat en la qual les dones tenen el seu primer fill supera per primera vegada els 30 anys, encara que l'augment de l'edat de les mares és ja una constant els darrers anys. Igualment s'incrementa la proporció d'infants nascuts fora del matrimoni fins el 39%, circumstància que reflecteix el canvi social i cultural de la població catalana.

Aquest canvi generacional es constata també en les dades referents a la nupcialitat. En aquesta variable n'hi ha dos trets significatius, una nupcialitat baixa, fet que suposa 3,6 matrimonis per cada 1.000 habitants, i que sigui tardana, en tant que l'edat mitjana al primer matrimoni és de 33,3 anys per els homes i 32,1 anys per les dones. A més, augmenta el pes dels matrimonis celebrats civilment que absorbeixen el 79,8% del total.

Pel que fa a les dissolucions matrimonials destaca que la causa més nombrosa se'n deriva de la defunció d'un dels cònjuges (24.810 dissolucions per aquesta causa, el 55,5% de les 44.710 dissolucions totals). En segon

terme l'altra causa més comuna és el divorci, procés que constitueix el 94,5% de les ruptures matrimonials. El seu nombre augmenta lleugerament el 2012 assolint la xifra de 18.809 divorcis, fet que suposa 2,5 divorcis per cada 1.000 habitants. Dels divorcis cal destacar que el 43,3% d'ells tenen lloc en matrimonis de 10 anys o menys d'unió (8.059), que el 72,6% són consensuats i que en el 43,2% dels casos no hi ha cap fill. En 8.750 divorcis no procedeix custòdia i en els 9.961 on sí que procedeix, per tenir fills menors d'edat o dependents, és prioritàriament concedida a les mares (61,8% del total). Amb tot destaca l'extensió de les custòdies compartides que presenten un creixement força acusat en poc temps i que ja absorbeixen el 26,4%.

Respecte a la mortalitat esmentar que el 2012 a Catalunya s'han registrat 62.766 defuncions, de les quals només el 2,6% són de persones de nacionalitat estrangera (1.614 defuncions). En conjunt s'observa un equilibri entre els dos sexes, si bé la distribució del nombre de defuncions dels homes és més dispersa en els anys, alhora que troba valors més elevats en edats més joves (dels 74 als 90 anys), mentre que les defuncions de les dones tenen una concentració més alta en determinats anys (dels 82 als 92 anys), d'edats més avançades. En total s'han produït 229 morts de menors d'un any.

En relació a l'estructura demogràfica es confirma el procés d'envelliment poblacional i així es percep clarament en la piràmide poblacional de l'1 de gener 2013, on els gruixos de la població principalment tenen lloc en les cohorts d'edat superiors als 30 anys. Les conseqüències d'aquesta tendència s'observen en l'increment de l'edat mitjana poblacional, que el 2012 se situa en 41,2 anys, mig any més que fa una dècada (40,6 anys el 2002). L'edat mitjana dels homes és de 39,9 anys i la de les dones de 42,6 anys.

L'alentiment en el procés d'envelliment s'ha nodrit de situacions com l'arribada de persones estrangeres d'edats més joves en la darrera dècada i/o el repunt de la natalitat fins el 2008, entre d'altres, situacions que es reflecteixen en l'índex d'envelliment. El 2012 l'índex se situa en 110 persones més grans de 65 anys per cada 100 joves menors de 15 anys, xifra que continua el procés ascendent iniciat a partir del 2010, però sens dubte encara és inferior al registrat 10 anys enrere (107 el 2010 i 124 el 2002). Per contra, l'índex de sobrenvelliment manté la seva pauta de creixement progressiu i continu des de fa trenta anys, sens dubte influenciat per una mortalitat que presenta poques fluctuacions i perquè a curt termini és menys sensible als canvis demogràfics esmentats. El 2012 ascendeix fins a situar-se en 15 persones de 85 anys i més per cada 100 persones de 65 anys i més (11 el 2002). Igualment, en l'índex de recanvi de la població en edats actives l'augment és progressiu i s'evidencia un volum més gran de persones de la franja d'entre 60 i 64 anys, en tant que se situa en 120 persones de 60-64 anys per cada 100 persones de 15-19 anys, mentre el càlcul de fa una dècada mostrava una situació invertida amb un valor de 86.

Pel que fa a la distribució segons el sexe, la població femenina absorbeix el 50,7% del conjunt, si bé en una desagregació per grups d'edat s'observa que en els grups de les persones menors de 15 anys i en el d'aquelles entre 15 a 64 anys el nombre d'homes és lleugerament superior al de dones (el 51,5% i el 50,6% respectivament), mentre que el percentatge de dones s'eleva significativament en la població de 65 anys i més (57,5%).

D'altra banda, les dades d'explotació del cens 2011 enguany permeten fer una aproximació a la composició de les llars i famílies. A Catalunya hi ha 2.944.944 llars, fet que suposa un increment del 27,1% respecte el 2001 (629.088 llars més). Amb una població de 7.519.843 persones, la dimensió mitjana de la llar és de 2,55 persones (2,58 a Espanya). Aquestes xifres posen de manifest una progressiva reducció en el nombre de membres de la llar (2,74 membres el 2001). Una de les causes explicatives del descens de la dimensió de les llars en el seu conjunt és l'augment que han experimentat les llars unipersonals i en les composades per dos membres, possiblement com a conseqüència de les transformacions en les relacions familiars i de parella, que es tradueixen en un nombre menor de fills a la llar o ruptures que poden fer minvar el nombre de membres de les unitats residencials, tot això combinat amb un augment de lles llars de persones més grans de 65 anys, que n'augmenten el nombre de les de petita dimensió. El 2011 el nombre de llars unipersonals absorbeix el 23,1% del total de llars (20,9% el 2001), si bé les més freqüents són les de dos membres 31,7% (28% el 2001). Atenent a l'estructura de la llar s'observa que una gran part d'elles estan constituïdes per parelles amb fills/es (el 33,4% del total, 983.977 llars). El pes relatiu de les llars de parelles sense fills -o sense fills que convisin amb elles- i el de les llars unipersonals és molt similar (22,8 i 23,3%, respectivament). El 59,1% de les llars unipersonals estan constituïdes per persones menors de 65 anys, que en el 56,2% dels casos són homes. Per contra, entre les llars unipersonals de persones més grans de 65 anys la proporció d'homes es redueix fins el 23,5%. El nombre de llars monoparentals ascendeix a 264.041 (el 9,0%). A més de les dades del cens, les dades provisionals referides a l'any 2013 de la primera Enquesta continua de llars reafirmen els resultats esmentats.

Pel que fa als processos migratoris les dades definitives del padró mostren que el 15,3% de la població resident a Catalunya l'1 de gener del 2013 és de nacionalitat estrangera. En nombres absoluts, aquesta xifra fa referència a 1.158.472 persones, el 2,4% menys que l'any anterior (28.307 persones menys).

La desagregació continental posa de manifest la preeminència de les nacionalitats europees amb 366.689 persones inscrites al padró (el 31,7%), seguides de prop per les nacionalitats americanes amb 330.361 persones (el 28,5%) i per les africanes amb 318.766 (el 27,5%). Força distanciades se situen les nacionalitats asiàtiques que concentren 141.908 persones, el 12,3%. L'estructura de la població estrangera segons el sexe presenta un cert grau de masculinitat, ja que el 52,7% són homes, situació una mica diferent a la detectada en el conjunt poblacional català on el 50,7% són dones. De la mateixa manera s'observen certes diferències en la distribució per edats, atès que està marcada per una presència molt elevada de persones entre els 25 i els 44 anys que concentren el 51,3% de la població (594.845, persones). Altrament, la proporció d'infants menors de 15 anys també és del 16,8% (194.760 persones), mentre que en la població autòctona el percentatge es redueix al 15,5%.

En l'anàlisi de la població segons el lloc de naixement, es posen de manifest dos fenòmens relativament recents: un ascens continu del nombre de persones de nacionalitat estrangera però nascuts a Catalunya, fills i filles de famílies estrangeres, combinat amb un increment de les persones de nacionalitat espanyola però nascudes a l'estranger, possiblement com a conseqüència dels processos de naturalització, si bé no es pot obviar la presència en aquest col·lectiu d'infants de famílies espanyoles residents a l'estranger en el moment del naixement. Així, el nombre de persones empadronades de nacionalitat estrangera però nascudes a Catalunya ascendeix el 2013 a 117.031 (el doble de les persones inscrites el 2007 quan aquesta xifra es reduïa a 58.330), mentre que 288.794 han nascut a l'estranger però tenen nacionalitat espanyola (el 2,5% dels espanyols/les el 2007 i el 4,5% el 2013).

Finalment, s'observa que, si bé el procés migratori veu reduir les seves xifres, l'efecte contrari es viu en el procés emigratori, ja que la població catalana resident a l'estranger augmenta cada any. Amb les dades més actualitzades, corresponents a l'1 de gener del 2014, s'observa que el nombre de persones de nacionalitat espanyola amb la darrera inscripció en un municipi català i que resideixen a l'estranger és de 221.444, el 9% més que l'any anterior (18.194 persones). El grup més nombrós correspon a 113.810 persones que han nascut al país on resideixen (el 51,4%), probablement com a conseqüència d'una migració de retorn de la població autòctona a aquests països, i en segon terme hi ha l'emigració nascuda a Catalunya, 75.842 persones (el 34,2%). La preeminència d'alguns països de destinació en els fluxos emigratoris s'ha mantingut estable al llarg dels darrers anys. Els principals països escollits són França, Argentina, Alemanya, Andorra, Mèxic, EEUU i Suïssa que absorbeixen el 53,5% de l'emigració. En conjunt, l'agrupació de països segons continents de destinació presenta una clara polarització, ja que el 50,3% de les localitzacions de destí són països d'Amèrica i el 45,3% d'Europa. La presència de persones emigrades a Àsia, a Àfrica i Oceania és molt minsa (2,2%, 1,1% i 1,0%). Si es té en compte el lloc de naixement s'observen algunes diferències en les destinacions escollides. Les persones nascudes a Catalunya principalment es dirigeixen a països comunitaris (42,9% del seu total, 32.516 persones) o del sud d'Amèrica (21,4%, 16.253 persones). Situació inversa a la que es dona entre les persones que resideixen al país de naixement, ja que prioritàriament escullen països de l'Amèrica del sud (47,9%, 54.538 persones) o comunitaris (21,6%, 24.545 persones). Finalment, esmentar que l'any 2013 s'han registrat 24.187 noves inscripcions al padró d'habitants residents a l'estranger que es produeixen per naixement, nacionalització, omissió i emigració de Catalunya a l'estranger.

5.2. SALUT

- Els anys 2012 i 2013 l'aspecte central de la política sanitària catalana consisteix en explotar els marges de millora de l'eficàcia del sistema un cop executades mesures importants de reducció de la despesa pública, particularment durant els anys 2010 i 2012.
- Les dades disponibles posen de manifest el bon estat de salut general de la població de Catalunya. Tanmateix, l'any 2012 es constata la continuïtat de determinades tendències i canvis negatius en l'esperança de vida (EV), la mortalitat i la morbiditat de les persones, d'una banda, així com l'existència de marges de millora encara importants en els hàbits i estils de vida de la població (sedentarisme, alimentació, consum de drogues) i la sinistralitat a la xarxa viària.
- D'acord amb els indicadors disponibles, l'any 2012 es produeix una desacceleració en la disminució d'alguns recursos humans i infraestructures sanitàries i, contràriament, una certa estabilitat o fins i tot creixement de l'activitat assistencial, fet que porta en molts casos a un ús més intensiu d'aquests recursos i infraestructures i

a un escurçament dels temps assistencials. Si l'any 2009 és el de la desacceleració del creixement, el 2010 el del començament de la reducció de la despesa pública i el 2011 el de la transformació del model organitzatiu, els anys 2012 i 2013 podrien ser els de l'inici de la consolidació dels ajustaments iniciats anys enrere i sobretot d'intensificació de la productivitat del sistema sanitari en base als recursos i infraestructures disponibles.

- Així, a l'atenció primària disminueix el nombre de visites i la freqüentació als EAP per quart any consecutiu. A l'atenció hospitalària s'incrementa i intensifica l'activitat relacionada amb l'internament alhora que es retrotrau la relacionada amb les consultes externes i les urgències, fins a nivells equiparables al 2003 en aquest últim cas. A l'atenció sociosanitària s'incrementa i intensifica tant l'activitat d'internament com l'ambulatoria. A l'atenció en salut mental s'incrementa i intensifica l'activitat d'internament, així com l'ambulatoria adreçada a la població infantil i juvenil en detriment de l'adreçada a les persones adultes. I finalment, les llistes d'espera de procediments quirúrgics garantits es van dilatant progressivament.
- El pressupost executat per l'Agrupació Salut de la Generalitat de Catalunya experimenta una reducció de l'11,4% el 2012 i del 4,9% l'any 2013 i el valor de la despesa pública farmacèutica disminueix el 9,4%. Més concretament, el nombre de receptes per habitant es contrau per segon any consecutiu mentre que el percentatge d'aportació dels usuaris i usuàries sobre el PVP dels medicaments augmenta del 7,2% al 9,7%, gairebé el doble del que estava vigent abans de l'any 2012.
- La despesa sanitària privada sobre el PIB s'incrementa a Catalunya durant el 2011 a diferència del que succeeix a la UE-15. Contràriament, el pes de la despesa sanitària total i de la despesa sanitària pública sobre el PIB disminueix al llarg d'aquest mateix període temporal.

Els anys 2012 i 2013 l'aspecte central de la política sanitària catalana consisteix en explotar els marges de millora de l'eficiència del sistema per tal de mantenir els nivells assistencials i l'estat de salut general de la població un cop executades les mesures més importants de contenció i reducció del pressupost sanitari, particularment durant els anys 2010 i 2012.

Les reformes desplegades en l'àmbit espanyol i català han suposat, entre d'altres coses, la reducció de la població assegurada i la intensificació en l'ús d'uns recursos i infraestructures estabilitzats o encara minvants en un context caracteritzat per fortes pressions demogràfiques i epidemiològiques. Les enquestes de satisfacció del CatSalut-PLAENSA© mostren, però, uns nivells de satisfacció elevats dels serveis sociosanitaris públics avaluats.

Alhora, les dades disponibles tornen a confirmar el bon estat de salut general de la població de Catalunya en termes d'esperança de vida (EV), mortalitat i morbiditat, si bé és veritat que l'any 2012 es constata la continuïtat d'algunes tendències desfavorables i, fins i tot, d'alguns canvis negatius. En primer lloc, i per primera vegada en molts anys, l'EV en néixer experimenta una davallada entre el 2011 i el 2012 en passar de 82,61 a 82,53 anys com a conseqüència de la pèrdua de temps potencial de vida que pateixen les dones.

En segon lloc, i també per primera vegada, els tumors malignes es posicionen com la causa principal de mort a Catalunya després d'anys de tendència creixent. Alhora, continua augmentat la mortalitat per suïcidi tant en els homes com en les dones, fins el punt de contrarestar els guanys en anys de vida assolits a través de les polítiques de promoció i prevenció en salut. Tant és així, que el Departament de Salut té previst posar en marxa un nou protocol d'actuació davant de les temptatives autolítiques (el nou Codi risc de suïcidi).

En tercer lloc, i dins l'àmbit de la morbiditat, continua l'increment de la cronicitat en termes demogràfics com a conseqüència de l'envelliment poblacional fins assolir el 37,2% de les persones (2,5 punts percentuals més que el 2011 i 6 punts percentuals més que el 2010). Tot i això, el 82,8% de la població de Catalunya valora positivament el seu estat de salut, fet que representa una millora en l'autopercepció de 2,7 punts percentuals respecte del 2011 i de 3,5 punts percentuals respecte del 2010.

En quart lloc, s'observen brots epidèmics i/o repuntades de malalties immunoprevenibles que es consideraven controlades com el xarampió, la rubèola i la tos ferina lligats a cobertures vacunals per sota del llindar d'immunitat de grup, a importacions des de regions d'origen i a una possible davallada de la resposta immunitària vacunal i/o natural amb el pas dels temps, entre d'altres raons. Així mateix, continua la tendència creixent generalitzada de les infeccions de transmissió sexual (ITS) detectada als anys 90.

Pel que fa als hàbits i els estils de vida, les dades disponibles no mostren canvis significatius pel que fa al sedentarisme i l'alimentació. Pràcticament la meitat de la població de Catalunya té excés de pes degut a la manca d'ac-

tivitat física suficient i de seguiment de les recomanacions per a una alimentació saludable. Alhora, l'Agència d'Informació, Avaluació i Qualitat en Salut (AIAQS) posa de manifest el deteriorament de les condicions de vida de la població infantil de Catalunya i l'augment de les desigualtats en salut (sedentarisme, excés de pes i alimentació no saludable) segons el nivell d'estudis de la mare i/o la situació laboral familiar.

El consum de tabac s'estabilitza com a resultat de la tendència decreixent en els homes i creixent en les dones, el consum de risc d'alcohol s'obre progressivament pas en la població jove i la disminució generalitzada del consum de les drogues de comerç il·legal conviu amb el desenvolupament d'importants canvis qualitius com a conseqüència de l'impacte de la crisi econòmica sobre el comportament de les persones: substitució de substàncies tradicional per altres de més econòmiques, increment del consum de tranquil·litzants amb o sense recepta i retorn a l'administració intravenosa per fer les substàncies més impactants.

Catalunya continua al capdavant de la Unió Europea (UE) en matèria de seguretat viària, però l'increment en el nombre de víctimes (persones mortes o ferides greus) i l'empitjorament dels índex d'accidentalitat representen un canvi respecte de la tendència favorable dels últims anys precisament en un moment en què caldrà fer un gran esforç per tal d'assolir l'objectiu europeu de reduir a la meitat el nombre de persones mortes a trenta dies abans del 2020.

Els indicadors disponibles podrien posar de manifest un cert esgotament de l'estratègia de revisió i plantejament de la sostenibilitat del sistema sanitari de Catalunya a l'entorn de la reducció de la despesa pública. D'acord amb els indicadors disponibles, l'any 2012 es produeix una desacceleració en la disminució d'alguns recursos humans i infraestructures sanitàries i, contràriament, una certa estabilitat o fins i tot creixement de l'activitat assistencial, fet que porta en molts casos a un ús més intensiu d'aquests recursos i infraestructures i a un escurçament dels temps assistencials. Si l'any 2009 és el de la desacceleració del creixement, el 2010 el del començament de la reducció de la despesa pública i el 2011 el de la transformació del model organitzatiu, els anys 2012 i 2013 podrien ser els de l'inici de la consolidació dels ajustaments iniciats anys enrere i sobretot d'intensificació de la productivitat del sistema sanitari en base als recursos i infraestructures disponibles.

A l'atenció primària, l'any 2012 destaca la reducció per quart any consecutiu del nombre de visites i la freqüentació als EAP. Contràriament s'incrementa el percentatge de visites que generen sol·licituds d'anàlisi clíniques i interconsulta probablement com a resultat d'un accés més selectiu a aquest nivell d'atenció sanitària. La dotació de recursos humans (personal mèdic i d'infermeria) per habitant s'incrementa moderadament, però cal tenir present la pèrdua d'efectius que experimenta el Registre central de persones assegurades (RCA).

A l'atenció hospitalària, l'any 2012 s'estabilitzen a grans trets els recursos disponibles, llevat d'un increment modest en el nombre de llits hospitalaris i de la desaparició per quart any consecutiu d'una unitat de centre de dia. Aquest fet, sumat a la desacceleració en la caiguda d'activitat o, contràriament, al seu increment, porta a un ús més intensiu dels recursos i les infraestructures disponibles. Així, es manté l'activitat assistencial amb hospitalització convencional i cirurgia major ambulatoria (CMA) a costa de reduir la durada mitjana dels contactes de 5 dies l'any 2010 a 4,7 el 2012. Paral·lelament, continua la davallada en les consultes externes atès que la caiguda d'activitat en els CAP II no és compensada per l'increment de les visites en els hospitals. Les mesures de contenció i racionalització de les urgències retrotrauen l'indicador d'activitat fins a nivells equiparables a l'any 2003, en comparació amb l'exercici anterior (2011), quan ho feia fins a nivells del 2005.

A l'atenció sociosanitària, desapareixen dos centres i es consolida la tendència a la baixa quant al nombre de llits per 10.000 persones grans, tant de llarga durada com de mitjana durada. Tot i això, l'activitat sociosanitària amb internament continua creixent a un ritme important pressionada per factors d'ordre demogràfic, fet que porta també una intensificació en l'ús dels recursos i les infraestructures disponibles: el temps mitjà d'estada a llarga durada passa de 206 dies l'any 2011 a 174,9 el 2012, a convalsència de 44,7 a 41,4 i a cures palliatives de 18,4 a 16,7. Pel que fa a l'atenció ambulatoria, el més destacable és la pèrdua de places d'hospital de dia sociosanitaris per 10.000 persones grans, la desaparició d'un equip d'avaluació integral ambulatoria (EAIA), així com la constatació, un any més, de la tendència vers el creixement dels programes d'atenció domiciliària-equipos de suport (PADES). El volum d'activitat dels recursos sociosanitaris alternatius a l'internament s'incrementa en totes les seves modalitats i, conseqüentment, s'intensifica l'ús dels recursos i les infraestructures disponibles.

A l'atenció en salut mental, destaca a grans trets l'estabilitat dels recursos, llevat de la continuïtat de la tendència a la baixa en el nombre de llits d'hospitalització per 10.000 persones i l'increment en una unitat dels hospitals de dia psiquiàtrics adreçada a la població infantil i juvenil. L'activitat reportada indica un increment/intensificació de l'assistència amb hospitalització i, en línia de continuïtat amb l'any anterior, una reducció de l'activitat ambulatoria adreçada a la població adulta en benefici de la població infantil i juvenil, que és el tram d'edat que concentra els esforços addicionals fets des del sistema sanitari en aquest espai assistencial.

Finalment, el juny del 2013 les llistes d'espera d'intervencions quirúrgiques amb temps d'espera màxim garantit s'incrementen una mitjana del 12,1% en comparació amb mig any abans (desembre del 2012). Per contra, el temps mitjà d'espera es redueix el 2,2% i passa a ser de 4,5 mesos però es donen casos concrets en què el temps d'espera és superior al temps teòricament garantit, el qual també se supera en alguns procediments a tots els centres hospitalaris de l'Institut Català del a Salut (ICS). De la mateixa manera, les llistes d'espera per a trasplantaments d'òrgans sòlids s'incrementen el 9,1% entre els anys 2012 i 2013, fet paral·lel a la disminució global de l'activitat del 2,9% per primera vegada en anys.

El pressupost de la Generalitat de l'any 2012 es prorroga per a l'any 2013 i, per tant, no es produeixen canvis en despesa pública sanitària, ni en termes absoluts ni en termes relatius pel que fa al PIB (4,4%) o per càpita (es passa només de 1.212,7€ a 1.215,5€ degut a variacions demogràfiques). Tanmateix, el pressupost executat per l'Agrupació Salut de la Generalitat de Catalunya experimenta una reducció de l'11,4% el 2012 i del 4,9% el 2013, moment en què se situa en 8.268,9 milions d'euros. Entre els anys 2012 i 2013 el valor de la despesa pública farmacèutica disminueix el 9,4% mentre que el percentatge d'aportació dels usuaris i usuàries sobre el PVP dels medicaments augmenta del 7,2% al 9,7%, gairebé el doble del que estava vigent abans del 2012.

La despesa privada en salut se situa l'any 2012 en 3.026,2 milions d'euros, el 5,3% més que l'any 2011. La seva participació sobre la despesa pública en salut pressupostada per la Generalitat i les Corporacions locals passa del 30,8% al 34,6%. La despesa sanitària privada sobre el PIB de Catalunya creix del 2,9 al 3% entre els anys 2010 i 2011, a diferència del que succeeix a la UE-15, on baixa del 2,4 al 2,3%. Contràriament, el pes de la despesa sanitària total i de la despesa sanitària pública sobre el PIB disminueix al llarg d'aquest mateix període temporal (del 9,3 al 9% i del 6,4 al 6%, respectivament), com també succeeix a la UE-15 (del 10 al 9,7% i del 7,6 al 7,4%).

5.3. EDUCACIÓ

- L'evolució a la baixa de la despesa pública en educació i el conjunt de mesures adoptades els darrers cursos estan modificant les característiques i elements definitoris del sistema educatiu català.
- La pròrroga del pressupost de la Generalitat de l'any 2012 per l'any 2013 comporta que es freni la davallada del pressupost d'educació registrada els dos darrers anys, però l'import de les obligacions reconegudes són un 4,1% inferiors a les de l'any 2012 i se situen en 5.055,4 milions d'euros. És el quart any consecutiu que disminueixen.
- El pes de la despesa pública en educació sobre el PIB va ser l'any 2011 del 4,18%, mentre que a la resta de l'Estat fou del 4,86%, ambdues dades inferiors al percentatge per la UE, 5,44% (any 2010).
- La despesa privada en educació l'any 2012 va ser de 1.279,1 milions d'euros, l'1,8% superior a la de l'any 2011.
- L'aprovació de la LOMCE suposa introduir una sèrie de reformes profundes al sistema. Es basen en l'autonomia de centres, l'avaluació externa en finalitzar etapes i la uniformització de l'oferta educativa.
- L'alumnat dels ensenyaments de règim general es manté, mentre que davalla el dels ensenyaments de règim especial, els estudis universitaris i la formació de persones adultes.
- En termes d'excel·lència, Catalunya continua assolint els objectius europeus relatius a l'educació superior i la infantil, progressa en els resultats PISA, però pateix un cert retrocés en la necessitat reduir l'abandonament escolar prematur, sobretot en els nois.

L'acumulació de tres (o més) anys seguits de davallada generalitzada en la despesa pública en educació (des de l'any 2010), la tendència creixent d'una major despesa privada, el manteniment de les mesures organitzatives adoptades en cursos anteriors, així com la reforma del sistema impulsada a nivell estatal amb la LOMCE, està modificant les característiques i elements definitoris del model educatiu català. Els canvis es poden apreciar tant en termes quantitius (creix l'alumnat en algunes etapes – en la postobligatòria - i davalla en altres – la universitària -, mentre el professorat decreix) com qualitius, com ara el canvi en el model de beques i ajuts a l'estudi, la supressió o reducció de programes ja consolidats (els PROA o la sisena hora a primària), entre d'altres.

A finals de l'any 2013 s'ha aprovat la Llei per la millora de la qualitat educativa (LOMCE), que neix amb l'objectiu de reduir la taxa d'abandonament escolar prematur, millorar els resultats educatius de l'alumnat, la seva ocupabilitat i estimular l'esperit emprenedor. La LOMCE aposta per reforçar l'autonomia de centres i la capacitat de ges-

tió de la direcció dels centres, les avaluacions externes en finalitzar les etapes, la uniformització de l'oferta educativa i la flexibilització de les trajectòries educatives. Modifica la distribució competencial entre l'Estat i les comunitats autònomes i canvia el règim jurídic relatiu a la llengua vehicular de l'ensenyament en les comunitats amb dues llengües cooficials.

A banda d'aquestes modificacions del sistema, al llarg de l'any s'han implementat diferents mesures, moltes d'elles de continuïtat amb les ja adoptades el curs passat, com ara l'augment de ràtio dels grups, el sistema de substitució de professorat, l'augment de taxes i preus públics en l'educació postobligatòria i la universitària o la jornada intensiva en instituts i algunes escoles de primària. El resultat final de l'aplicació d'aquestes mesures ha tingut efectes indesitjats en determinats sectors, especialment aquells en situació socioeconòmica més desfavorable.

La menor inversió pública en educació i els efectes de la crisi econòmica i d'ocupació en la situació de les famílies poden explicar les variacions que han tingut lloc durant l'any 2013. Per primera vegada en els darrers sis cursos, el curs 2012-2013 l'alumnat dels ensenyaments de règim general no creix (augmenta el 0,8%) i davallen els estudiants universitaris (2,5%), els dels ensenyaments de règim especial (3,6%) i les persones adultes que fan formació permanent (2,5%).

En els ensenyaments de règim general, la davallada es concentra en l'educació infantil, mentre que la resta d'etapes o bé es mantenen o bé incrementen l'alumnat. Aquesta davallada de l'educació infantil pot ser fruit de la variació demogràfica d'aquestes cohorts i també dels efectes de la crisi econòmica en la decisió de les famílies a l'hora d'escolaritzar els seus fills en una etapa no obligatòria. Així mateix, l'educació secundària postobligatòria (batxillerat i FP) és la que registra els increments més intensos, si bé menors als registrats els cursos anteriors. Una constant als tres nivells d'FP és l'increment registrat en els cicles relacionats amb l'hoteleria i turisme, següentment en resposta als indicadors de creixement i d'ocupació que presenta aquest sector d'activitat.

D'altra banda, el nombre d'estudiants matriculats en les universitats de Catalunya el curs 2012-2013 davalla el 2,5% respecte el curs anterior (5.507 estudiants menys), si bé aquesta davallada no és homogènia en totes les universitats.

Cal destacar que és precisament l'escola privada no concertada la que registra davallades de l'alumnat en totes les etapes (el 8,3% de mitjana), mentre que l'escola pública i la concertada registren increments (1,4% i 0,9% de mitjana, respectivament). En conseqüència, el curs 2012-2013 l'escola pública escolaritza el 66,4% de l'alumnat, un percentatge lleugerament superior al del curs anterior (65,9%), si bé molt menor al que registra de mitjana als països de l'OCDE (89%). Tal com es va comentar en l'edició anterior d'aquesta Memòria, probablement, fruit de l'actual context hi ha un cert "transvasament" d'alumnat de l'escola privada no concertada cap a la concertada i d'aquesta cap a la pública.

En aquest context cal destacar també que per primera vegada en els darrers anys davalla l'alumnat estranger escolaritzat a Catalunya, si bé és una davallada molt lleu, 100 alumnes menys. Una altra variació a destacar és una major concentració de l'alumnat estranger en el sector públic, que passa del 83,7% al 84,1%.

L'origen, el sexe i la situació socioeconòmica de l'alumne són variables que expliquen en part els resultats educatius, si bé enguany diferents estudis han destacat el factor repetició com una de les variables amb una força explicativa significativa. Així, tant els resultats PISA 2012 com les proves sobre l'assoliment de les competències bàsiques a 6è de primària i a 4rt d'ESO a Catalunya apunten que la repetició és un factor que afecta negativament els resultats. En aquest sentit, l'OCDE destaca que és una mesura sense efectes demostrats en la reducció de l'abandonament escolar prematur, és costosa pel sistema i té efectes negatius en termes d'equitat.

L'abandonament escolar prematur és un dels indicadors en l'àmbit educatiu de l'Estratègia Europa 2020 i un dels reptes principals del sistema educatiu català i espanyol. Si bé els darrers anys ha millorat en decreixer, el 2013 incrementa mig punt percentual a Catalunya, mentre que a la resta de l'Estat i la UE continua decreixent. Aquest increment ve motivat per l'augment de la taxa entre els nois, mentre que la de les noies davalla. També a Espanya i la resta de la UE les noies registren taxes menors que els nois.

Així mateix, és major el percentatge de dones de 30 a 34 anys amb estudis superiors en els tres nivells territorials. L'educació superior és objecte d'atenció per l'Estratègia Europa 2020, si bé en aquest cas tant Catalunya com Espanya assoleixen els objectius fixats, com també els assoleixen en l'àmbit de l'educació infantil. En canvi, les dades no són tan positives en l'indicador relatiu a l'aprenentatge permanent, si bé enguany incrementa la població de 25 a 64 anys que fa algun tipus de formació.

Pel que fa les proves PISA 2012, els resultats per Catalunya reflecteixen una evolució positiva en la puntuació mitjana en comprensió lectora respecte els resultats de l'any 2009, mentre que en competència matemàtica i científica la puntuació mitjana davalla respecte l'any 2009. El percentatge de joves en els nivells més baixos de competències a Catalunya està tant per sota de la mitjana de l'OCDE com de la UE i proper a assolir l'objectiu europeu en comprensió lectora (15,1%) i competència científica (15,5%), si bé en competència matemàtica encara queda camí per recórrer (el 20% dels joves catalans tenen un nivell de competència 1 o inferior).

Cal tenir en compte que el percentatge de joves en els nivells baixos de competència és inferior en tots els casos a la mitjana de l'OCDE i de la UE, fet que reflecteix uns bons resultats en termes d'equitat del sistema educatiu català. En els nivells superiors la situació s'inverteix: de mitjana a l'OCDE i a la UE s'hi concentren més joves que a Catalunya, la qual cosa suposa una pitjor conclusió en termes d'excel·lència

El nivell de competències descrit pels joves de 15 anys és similar al dels adults, atès que els resultats del primer Estudi de Competències d'Adults (PIAAC en les seves sigles en anglès) reflecteixen que la població adulta espanyola té una posició "endarrerida" respecte altres països de l'OCDE, atès que té més percentatge d'adults que se situen en els nivells baixos i alhora té menys percentatge d'adults en els nivells més alts de competències.

L'apartat d'Educació de la Memòria enguany focalitza la seva atenció en l'aprenentatge de llengües estrangeres en els diferents nivells educatius. Es constata l'hegemonia de l'anglès entre les llengües estrangeres estudiades, ja sigui des de l'ensenyament de règim general, de règim especial com de la formació de persones adultes. La segona llengua estrangera més estudiada és el francès, i la tercera, l'alemany. L'italià és residual, així com les llengües d'economies emergents, com ara el rus o el xinès.

En els ensenyaments de règim general l'aprenentatge de llengües segueix esquemes diferents en funció de la titularitat del centre: els centres públics introdueixen l'anglès principalment a l'educació primària, mentre que els privats (concertats i no concertats) comencen a l'etapa infantil (alguns fins i tot en el primer cicle). En els centres privats no concertats es detecta una major diversificació en la primera llengua estrangera apresada (amb més presència per tant del francès o de l'alemany), així com una introducció més primerenca d'una segona llengua estrangera (ja a la primària). A l'ESO creix el percentatge de l'alumnat que estudia una segona llengua (en aquest cas com a optativa) respecte a la primària. De nou, les diferències segons la titularitat del centre són elevades.

L'anàlisi dels resultats de l'avaluació de competències a 4rt d'ESO ha detectat un rendiment diferent en llengua anglesa segons la titularitat del centre. El Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu situa en variables exògenes al sistema la possible explicació d'aquesta diferència de resultats (assistència a activitats extraescolars, colònies en anglès...), si bé cal també tenir en compte la diferència existent en l'aprenentatge de llengües estrangeres en els mateixos centres, tal com s'ha comentat.

Pel que fa a la política de beques i ajuts a l'estudi, el curs 2011-2012 (darreres dades disponibles) ha incrementat tant del nombre de beques com del seu import total i per beneficiari, si bé cal tenir en compte que aquesta situació pot variar amb el nou sistema de beques i ajuts a l'estudi aprovat el 2013. La taxa de cobertura ha registrat una evolució creixent els darrers cursos, si bé hi ha diferències de cobertura entre les diferents etapes, sent l'educació universitària la que presenta una cobertura major. És significativa també l'evolució creixent que ha registrat l'educació postobligatòria no universitària, reflex de l'aposta pública per potenciar aquesta etapa i fer-la més accessible a la població.

Pel que fa al finançament de l'educació, l'any 2013 el pressupost de despeses del Programa Educació de la Generalitat té el mateix import que el de l'any 2012 (5.471,6 milions d'euros) perquè el pressupost de la Generalitat de l'any 2012 s'ha prorrogat per a l'any 2013. Per tant, atenent a aquesta magnitud, s'atura la disminució del pressupost d'educació que portava aplicant-se en els darrers dos anys. Malgrat això, l'import de les obligacions reconegudes són un 4,1% inferiors a les de l'any 2012 i se situen en 5.055,4 milions d'euros. És el quart any consecutiu que disminueixen.

La despesa pública de Catalunya és inferior a la del conjunt de l'Estat espanyol i a la de la UE-27, atès que el pes d'aquesta sobre el PIB va ser l'any 2011 del 4,18%, mentre que a la resta de l'Estat fou del 4,86%, ambdues dades inferiors al percentatge per la UE, 5,44% (corresponent a l'any 2010).

D'altra banda, la despesa privada en educació l'any 2012 va ser de 1.279,1 milions d'euros, l'1,8% superior a la de l'any 2011. Aquesta despesa augmenta la seva participació respecte de la despesa pública en educació (2010-2011), respecte del total de la despesa privada i respecte del PIB. Aquesta situació també es dona al conjunt d'Espanya.

Pel que fa a la despesa pública en educació no universitària (pressupost liquidat) és de 4.490,5 milions d'euros l'any 2012, el 10,5% inferior a la de l'any 2011 (528,2 milions d'euros menys). És el tercer any consecutiu en que disminueix. L'evolució de la despesa pública liquidada en educació no universitària per alumne feta per la Generalitat de Catalunya per nivell d'estudi i tipus de centre permet detectar que, a excepció de l'educació Infantil de primer cicle en centres públics, tots els ensenyaments, independentment de que el centre sigui de tipus públic o privat, veuen com disminueix la despesa feta per la Generalitat per alumne. Malgrat aquesta excepció, la despesa pública liquidada feta per la Generalitat en educació no universitària en centre públics per alumne, també disminueix.

El pressupost liquidat de despesa de les universitats públiques l'any 2012 va ser de 1.433,3 milions d'euros, el 6,8% menys que l'any 2011 (104,3 milions d'euros menys). És el segon any consecutiu que disminueix. La despesa total de les universitats públiques per alumne/a és d'11.197 euros l'any 2012, el 7,9% inferior a la de l'any 2011. És el quart any consecutiu que disminueix aquesta despesa. La despesa no financera és lleugerament menor (11.019 euros per alumne/a), disminueix a la mateixa taxa i també porta quatre anys seguits disminuint.

5.4. HABITATGE

- L'any 2013, el mercat de l'habitatge a Catalunya es manté en recessió, i s'intensifica la caiguda dels dos anys precedents, amb una reducció estimada del 23% del valor real de la construcció residencial.
- Les entitats de crèdit espanyoles no han traslladat amb la mateixa intensitat la rebaixa de l'euríbor al mercat hipotecari espanyol, amb unes condicions de crèdit a les famílies per la compra d'habitatge que no milloren, i es mantenen, fins i tot amb més intensitat que amb la resta de branques econòmiques, els recels a l'hora de facilitar finançament a empreses de l'activitat constructora i immobiliària.
- La demanda d'habitatge pel motiu residencial es segueix debilitant per l'augment de l'atur, la caiguda de l'activitat econòmica, i la reducció de les rendes salarials, i segueix estancada la demanada pel motiu inversió, afectada encara per unes expectatives de reducció futures del preu de l'habitatge.
- Es manté encara una oferta relativament creixent, tot i que es segueix reduint el nombre d'habitatges acabats en el conjunt dels mercats de l'habitatge, amb un desplaçament de l'oferta més intens cap el mercat de segona mà i de lloguer.
- Aquestes condicions del mercat s'han traduït en un procés continuat de reducció dels preus en els mercats de compra d'habitatge a Catalunya, amb una davallada, en el període 2007-2013, del 42,2% en el mercat d'habitatge lliure nou, i del 37,5% en el mercat d'habitatge lliure de segona mà. Mentre que incrementa el 19,4% el preu en el mercat d'habitatge de protecció nou; i es redueix el 10,0% el preu del mercat de nous lloguers.
- La política d'habitatge en el conjunt de l'Estat se segueix instrumentant, principalment, a través de beneficis fiscals a la compra, si bé s'han suprimit des del 2013 els beneficis associats a la deducció per compra d'habitatge en l'IRPF.
- Paral·lelament, tant l'Estat com la Generalitat redueixen per al 2013 les subvencions directes a oferents i demandants d'habitatge a Catalunya, amb una reducció del 26,4% de les actuacions aprovades en termes de d'habitatge o famílies beneficiàries. L'import dels ajuts al lloguer es redueix el 13,7%; l'import dels ajuts per a la rehabilitació del parc privat d'habitatges es redueix el 67,4%; el nombre d'actuacions dels ajuts a la compra es redueixen el 29,8%; mentre que per tercer any consecutiu els ajuts a la compra o urbanització del sòl no ha rebut cap subvenció nova.
- A la vegada, es redueix el 59,5% el nombre d'habitatges iniciats amb protecció oficial de nova construcció, fins a 663 habitatges nous iniciats, dels quals només el 7,7% són habitatge de lloguer.

L'any 2013, el mercat de l'habitatge a Catalunya segueix en un procés profund de reajust, i accelera de nou la caiguda dels preus. El sistema financer espanyol segueix immers en la reestructuració i recomposició dels balanços de les seves entitats de dipòsit acordat a la segona meitat del 2012 amb la UE, i que està implicant un esforç

important de recapitalització d'aquestes entitats. La contrapartida directa d'aquest esforç ha estat al llarg del 2013 una corresponent reducció del seu actiu que ha significat una persistent reducció del finançament net al sector privat, i en menor mesura també al sector públic. Les rebaixes dels tipus d'interès del BCE al llarg de l'any, no s'han traslladat, finalment, amb la mateixa intensitat al mercat hipotecari espanyol, amb una lleugera reducció del tipus d'interès mitjà a 3 anys del 3,42% al 3,35% el 2013. I es mantenen els recels de les institucions financeres a l'hora de facilitar finançament a les empreses per a la construcció i promoció d'habitatges i a les famílies per a la compra d'habitatge. En aquests sectors segueix empitjorant la qualitat creditícia amb un increment del percentatge del crèdit de dubtós cobrament, situat entre el 34% i el 38% en el cas de constructors i promotors, i en el 6% per les famílies.

Paral·lelament, no milloren les condicions creditícies a les famílies per a la compra d'habitatge, ja que si bé es redueix lleugerament els tipus d'interès hipotecaris, té lloc un augment del termini mitjà de contractació de les noves hipoteques i una reducció de la relació entre el préstec concedit i el valor de la transacció, limitant l'accés al finançament. Tot i així, la caiguda del preu de l'habitatge ha fet millorar l'indicador d'esforç teòric de compra. Al mateix temps però ha tingut lloc un increment del percentatge de crèdit de dubtós cobrament, fins al 6,0%, mentre que s'estabilitzen a la baixa, amb una lleugera caiguda del -1,2%, el nombre de processos d'execucions hipotecàries iniciats. Tots aquests factors expliquen en gran mesura que a Catalunya davall el nombre de noves hipoteques en el mercat de compra d'habitatge.

Les difícils condicions creditícies, conjuntament amb la caiguda de l'activitat econòmica, i les expectatives sobre la seva evolució de futur, segueixen mantenint dèbil la demanda d'habitatge (o la disposició al pagament) per part dels compradors al llarg del 2013 ja sigui per motius residencials o per motius d'inversió.

Aquestes dificultats en el mercat de l'habitatge impliquen una reducció estimada en termes reals del valor de la construcció residencial del 23%. Així, l'any 2013 es segueix reduint el nombre d'habitatges acabats i el nombre d'habitatges iniciats d'obra nova, el 51,5% i el 42,8% respectivament. Mentre que es frena la caiguda del nombre d'habitatges iniciats en obres de rehabilitació i reforma, que es redueix el 2,2%, en part coma resposta a la introducció de la deducció a partir de l'exercici 2011 en l'IRPF per obres de rehabilitació en habitatge habitual.

De totes maneres, es manté una oferta creixent en el mercat, més intensa en el mercat de segona mà i el de lloguer com a conseqüència de l'estoc dels habitatges acumulats en oferta dels darrers anys. A més, cal tenir en compte les noves, si bé cada cop menors, promocions d'habitatge que han entrat en el mercat i les dificultats financeres del sector immobiliari i de la construcció.

Pel que fa a la demanda de compra, la caiguda de les rendes salarials, la destrucció de llocs de treball i unes condicions creditícies que no milloren, ajuden a explicar el procés continuat de caiguda dels preus de compra tant d'obra nova com de segona mà, així com el retrocés del nombre transaccions en habitatges d'obra nova. Pel que fa al lloguer segueix rebent la demanda desplaçada de compra, tot i així, es segueix reduint el preu del lloguer dels nous contractes.

En el cas dels habitatges nous el preu d'oferta de compra s'han reduït el 14,9% respecte del 2012 en el conjunt de Catalunya, amb una certa acceleració de la caiguda del preu que es posa de manifest en pràcticament tots els grans àmbits, els municipis de Catalunya menys Barcelona i la seva conurbació, i a la ciutat de Barcelona, excepte en els municipis de la conurbació de Barcelona. Al mateix temps, el nombre de transaccions d'habitatge lliure nou a Catalunya segueix en retrocés, amb una caiguda del 44,9%. Es manté així pel conjunt de Catalunya la dificultat de comercialització de les promocions d'obra nova en oferta, que es posa de manifest en l'elevat número de mesos transcorreguts per vendre una promoció, en el petit percentatge d'habitatges venuts d'una promoció en un mes d'oferta, i sobretot en el baix percentatge d'habitatges venuts al llarg de l'any del conjunt de promocions.

En el mercat d'habitatge de segona mà també ha tingut lloc una caiguda dels preus lleugerament superior a la del 2012, de l'11,3% en termes mitjans, si bé més intensa en la ciutat de Barcelona, on el preu s'ha reduït en termes mitjans el 12,8%, mentre que fora de l'àmbit de la ciutat de Barcelona el preu s'ha reduït amb menys intensitat en termes mitjans, el 9,0% respecte del 2012. Els preus de venda del m² dels habitatges de segona mà es mantenen, aproximadament, entre el 5% i el 30% inferiors als preus de venda de primera mà en els onze municipis estudiats, excepte en el cas de Gavà i Ripollet. A la vegada, es frena considerablement el nombre de transaccions en aquests mercat, amb un increment de l'1,9%.

El mercat d'habitatge protegit, afectat encara per les restriccions de crèdit, ha vist reduir el nombre de transaccions el 50,1% respecte del 2012, mentre que els preus de venda han augmentat de mitjana l'any 2013 a Catalunya l'1,1%.

El mercat de lloguer, que segueix recollint part de la demanda que no pot accedir al mercat de compra, s'ha seguit expandint respecte del 2012, amb un increment dels nous contractes del 8,4%. Tot i així, l'increment de l'oferta d'aquesta forma de tinença, ha repercutit en una baixa en el lloguer anual mitjà del 5,1% i es situa pel conjunt de Catalunya en els 542,2 euros al mes, que significa el 26,8% en relació amb el cost salarial mitjà a Catalunya, i el 74,1% en relació amb la quota hipotecària teòrica d'un pis mitjà de 90 metres quadrats.

Pel que fa a la política d'habitatge per part de la Generalitat de Catalunya no es disposa de dades pel 2013 de la despesa global (despesa efectiva i despesa fiscal) en aquesta política pel conjunt consolidat del sector públic administratiu i el sector públic empresarial.

Pel que fa a les subvencions o ajuts directes en la política d'habitatge de la Generalitat i de l'Estat a Catalunya en termes globals, l'any 2013, les dades disponibles mostren que es segueix intensificant la caiguda en el nombre d'actuacions protegides, en habitatges i/o famílies beneficiàries d'ajuts públics, que passen de 66.794 l'any 2012 a 49.143 actuacions el 2013, amb una reducció del 26,4%, que s'acumula a les reduccions del 16,5% i 37,5% dels anys 2011 i 2012, respectivament. En el cas dels ajuts de promoció i accés a l'habitatge, relacionats amb la compra d'habitatge, la reducció del nombre d'habitatge i/o famílies beneficiaris és del 29,8%; en els ajuts al pagament, relacionats amb ajuts per pagar el lloguer, la caiguda és del 13,7%; mentre que les actuacions relacionades amb ajuts per rehabilitar el parc d'habitatges cauen el 51,8%. Finalment, per tercer any consecutiu, no hi ha hagut actuacions en termes d'ajuts o subvencions per a la compra o urbanització de sòl per destinar-lo a habitatge protegit.

Pel que fa als imports aprovats associats a aquestes actuacions les dades disponibles només permeten fer un seguiment pel 2013 dels ajuts al lloguer i rehabilitació del parc privat. Es pot constatar que cau el 28,7% l'import dels ajuts destinats al pagament, relacionats amb ajuts per pagar el lloguer, i cau el 67,4% l'import dels ajuts a la rehabilitació del parc privat. Si bé no es disposa de l'import dels ajuts destinats a la compra d'habitatge de protecció oficial, sí que es redueixen, el 75,6%, els ingressos executats que rep la Generalitat de l'Estat del programa d'habitatge, import que, via transferència de capital, es destina principalment al programa d'ajuts a la compra d'habitatges, i que passa de 37,6 milions d'euros a 9,2 milions d'euros el 2013.

El nombre d'habitatges iniciats amb protecció oficial de nova construcció a Catalunya, l'any 2013, és de 663 i s'ha reduït el 59,5% respecte de l'any 2012, i es situa per sota de la mitjana en els darrers anys (2006-2012) on s'han iniciat en termes mitjans 6.910 habitatges protegits per any. Aquesta xifra és encara lluny de les necessitats d'una part cada vegada més gran de la població amb dificultats per a l'accés a l'habitatge. El pes d'aquest tipus de promocions sobre el total d'habitatges iniciats s'ha situat l'any 2013 en el 21,8%, reduint el seu pes respecte del 2012.

Atenent al tipus de promoció dels habitatges iniciats amb protecció, l'any 2013 s'observa que les promocions de lloguer protegit, amb una reducció del 89,6% respecte del 2012, han perdut pes, i representen el 7,7% del total de la protecció, mentre que les promocions d'habitatge de compra en signifiquen el 79,2% i s'han reduït el 52,7%. L'any 2013 s'han iniciat 89 habitatges del programa de remodelació de barris i signifiquen el 13,1% del total.

5.5. PROTECCIÓ I INCLUSIÓ SOCIAL

- L'any 2012, la renda mitjana anual de les llars creix lleugerament respecte de l'any 2011 (el 0,4%) i se situa en els 25.787 euros.
- Creix la desigualtat en la distribució de la renda, sobretot entre els decils superior i inferior, principalment per la caiguda dels ingressos de la població més desafavorida.
- Els canvis econòmics i socials han modificat els perfils de la pobresa i l'exclusió social: l'any 2012, la infància és el col·lectiu més afectat pel risc de pobresa, amb una taxa del 29,4%, la qual és molt elevada en comparació a la de les persones de 65 i més anys (10,4) i en relació amb la UE (les taxes de risc de pobresa infantil catalana i espanyola són les més elevades de la UE després de Romania).
- Els canvis en el perfil de la pobresa i l'exclusió es posen de manifest també en les problemàtiques ateses pels serveis socials, que són més de tipus econòmic, laboral i relacionades amb l'habitatge, en moltes ocasions, sense una problemàtica social afegida.
- L'any 2012, gairebé una de cada tres llars manifesta arribar a final de mes amb dificultat, la qual cosa es ma-

nifesta en l'existència de privacions a les llars. El Govern de la Generalitat ha pres mesures per fer front a la pobresa energètica durant els mesos d'hivern.

- L'any 2013 es tanca amb 24.988 expedients vigents de l'RMI, un total de 1.865 expedients més que els vigents a 31 de desembre del 2012, trencant-se amb dos anys de caiguda del nombre d'expedients.
- La reducció dels recursos disponibles ha portat al Sistema d'atenció a la dependència a una situació d'estancament, en termes de nombre de sol·licituds, valoracions i programes d'atenció. S'han dut a terme una sèrie de mesures fonamentades en la sostenibilitat del sistema.
- El Govern de la Generalitat treballa en l'Avantprojecte de llei marc de protecció social de Catalunya, amb l'objectiu de protegir el model català d'Estat del benestar. D'altra banda, el 19 de juliol del 2013 es signa el Pacte per a la infància, s'aprova el Pla d'atenció integral per a la infància i l'adolescència 2014-2017 i el Pla integral de suport a la família 2012-2016. En paral·lel, el Govern està en procés d'elaborar un Pacte per a la lluita contra la pobresa.

L'any 2012, la renda mitjana anual de les llars se situa en els 25.787 euros, el 0,4% més que l'any anterior. D'altra banda, s'observa un augment important de la desigualtat en la distribució de la renda, principalment per la caiguda dels ingressos de la població més desafavorida, i que es manifesta sobretot en relació als decils superior i inferior de la renda: l'any 2012, el 10 per cent de les llars més afavorides acumulen 15,35 vegades el que ingressen el 10 per cent de les llars amb el nivell econòmic més baix, amb un augment de 4,22 punts respecte de l'any 2011. Segons l'OCDE (2014), l'ampliació de la bretxa social a Espanya és conseqüència sobretot de la desocupació, però també del sistema de protecció social, mal preparat per afrontar una crisi d'ocupació, amb un fort increment de l'atur de llarga durada.

D'altra banda, els canvis econòmics i socials que s'han produït en els darrers anys han modificat els perfils i els límits del risc de pobresa i de l'exclusió social, amb l'aparició de noves problemàtiques socials en el context de la crisi econòmica. En aquest sentit, l'any 2012, la infància és el col·lectiu més afectat pel risc de pobresa, amb una taxa molt elevada (el 29,4%), en comparació sobretot a la de les persones de 65 anys i més (amb una taxa del 10,4%) i en relació amb la UE (les taxes de risc de pobresa catalana i espanyola del col·lectiu de menys de 16 anys són les més elevades de la UE després de Romania).

Aquesta situació es relaciona, d'una banda, amb l'estructura de la llar i els ingressos dels seus membres, els quals han tendit a disminuir per l'efecte de la crisi en el mercat de treball; en aquest sentit, cal posar de manifest que el 61,6% del total de persones que viuen en llars formades per dues persones adultes amb tres o més fills dependents es troben en risc de pobresa. D'altra banda, també s'ha de posar en relació amb el nivell de desenvolupament que l'atenció a la infància té en el nostre sistema de protecció social, una atenció que es pot qualificar de dèbil i que només actua en casos extrems: la taxa de risc de pobresa infantil es redueix només en 8,3 punts després de transferències socials, mentre que, en el cas de les persones de 65 i més anys, la taxa de risc de pobresa abans i després de transferències socials passa del 83,5% al 10,4%. Respecte de l'any 2011, la distància entre les persones de 65 anys i més i la resta de la població ha crescut pel que fa a la incidència de les transferències socials en la reducció del risc de pobresa.

El risc de pobresa és un dels components de l'indicador AROPE (risc de pobresa i exclusió social), el qual incorpora també la privació material severa i la intensitat del treball a la llar. L'any 2012, el 24,9% de la població catalana es troba en situació de risc de pobresa i exclusió social, percentatge inferior a l'any 2011, en que la taxa AROPE es va situar en el 26,6%. Pel que fa a l'evolució dels tres factors de l'indicador respecte de l'any 2011, s'observa un lleuger increment de la privació material severa, mentre que els altres dos components registren una lleugera disminució. En concret, pel que fa al risc de pobresa, la taxa disminueix del 20,5% al 20,1%; no obstant, s'observa un increment important de la pobresa severa (estimada a partir d'un llindar de risc de pobresa del 40% de la mediana), la qual afecta al 10,6% de la població de Catalunya l'any 2012, 1,5 punts més que l'any anterior.

L'any 2012, gairebé una de cada tres llars manifesta arribar a finals de mes amb dificultat, la qual cosa es manifesta en l'existència de privacions a les llars: l'any 2012, el 7,4% de la població catalana es troba en situació de privació material severa. En concret, destaca que el 40,6% de les llars no pot fer front a despeses imprevistes; així mateix, el 10,9% de les llars no poden mantenir l'habitatge a una temperatura adient, la qual cosa suposa una mesura indirecta de la pobresa energètica, un qüestió que ha pres rellevància darrerament en el debat social i po-

lític. El Govern de la Generalitat ha abordat aquesta qüestió impedit la interrupció del subministrament energètic a les persones en situació de vulnerabilitat econòmica durant els mesos d'hivern (de novembre a març)³.

Pel que fa al tercer dels components de la taxa AROPE, l'any 2012, el 8,9% de la població catalana viu en llars amb una intensitat del treball molt baixa. L'efecte que la crisi ha tingut en l'ocupació també es reflecteix amb l'evolució de l'indicador sobre les llars en les que totes les persones en edat activa estan aturades: de les 49.500 llars en aquesta situació l'any 2007, s'ha passat a les 248.200 de l'any 2012. També s'han incrementat les llars en les que almenys alguna de les persones en edat activa està aturada: de les 225.600 llars de l'any 2007, s'ha passat a les 667.400 registrades l'any 2012. L'evolució d'aquests indicadors està relacionada amb l'increment del risc de pobresa infantil; en aquest sentit, l'indicador sobre la població de 0 a 17 anys que viu en llars sense ocupació a Catalunya l'any 2012 se situa en el 16,6%, mentre que l'any 2011, es va situar en el 12,9%.

D'altra banda, els canvis en el perfil del risc de pobresa i exclusió també es fan palesos quan s'analitzen les persones que accedeixen als serveis socials, les quals mostren en els darrers anys un increment de les problemàtiques laborals, econòmiques i de les relacionades amb l'habitatge, la qual cosa indica que l'accés als serveis socials pot venir motivada per una situació de manca d'ingressos, sense que necessàriament vingui acompanyada d'una problemàtica social afegida.

Davant aquest context, el sistema de protecció social ha posat de manifest les seves limitacions amb la crisi econòmica, al llarg de la qual han augmentat les persones que s'han quedat sense la cobertura d'alguna prestació com a conseqüència de l'atur de llarga durada. En un primer moment, la renda mínima d'inserció (RMI) va donar cobertura a aquestes situacions; no obstant, la modificació de la prestació de l'any 2011, deixava fora de la cobertura de l'RMI a les persones que només mostraven una problemàtica laboral. L'any 2013 es tanca amb 24.988 expedients vigents de l'RMI, un total de 1.865 expedients més que els vigents a 31 de desembre del 2012 (el 8,1% més). Aquest augment s'ha materialitzat sobretot a finals d'any, entre els mesos de novembre i desembre, i pot ser conseqüència de l'aprovació d'expedients que estaven en tramitació i que reunien els requisits per a l'accés a la prestació. Així, l'any 2013 es trenca amb dos anys de caiguda del nombre d'expedients de l'RMI, un descens especialment important l'any 2011, en el qual es reforma la prestació. El nombre d'expedients havia assolit el seu màxim l'any 2010, que es va tancar amb 30.284 expedients vigents, com a conseqüència de la crisi i de l'augment de les situacions de vulnerabilitat lligades a l'atur de llarga durada.

D'altra banda, la reducció dels recursos disponibles ha portat al sistema d'atenció a la dependència a una situació d'estancament, que contrasta amb els primers anys d'aplicació de la llei, en termes de nombre de sol·licituds, valoracions i programes d'atenció. Amb dades acumulades a 31 de desembre del 2013, la majoria de les prestacions actives del Sistema català per a l'autonomia i atenció a la dependència (SCAAD) continuen sent econòmiques (el 57,5%), malgrat que estaven previstes com excepcionals; no obstant, el pes d'aquestes prestacions ha anat disminuint any rere any a favor de les prestacions de servei. En concret, l'any 2013 s'observa un any més que predomina la prestació econòmica per cures en l'entorn familiar, la qual suposa el 51,8% del total de prestacions de l'SCAAD; no obstant, la importància d'aquesta prestació ha anat disminuint al llarg dels anys de funcionament del sistema.

Davant la situació esmentada de reducció del finançament destinat al desenvolupament de l'SCAAD, s'han dut a terme un seguit de mesures justificades en la sostenibilitat del sistema: l'any 2013, es suspèn la concessió de prestacions vinculades al pagament del servei de residència i, ja entrat l'any 2014, es procedeix a la modificació dels criteris funcionals per a la prestació de serveis per part dels centres residencials de gent gran amb la rebaixa de les hores de dedicació professional, així com a la inclusió del patrimoni per a determinar l'import del copagament de les prestacions de serveis socials no gratuïtes i de les prestacions econòmiques d'atenció a la dependència.

El Consell Europeu ha constatat que Espanya es troba per sota de la mitjana de la UE amb relació als principals indicadors de medició de la pobresa i l'exclusió social, i que la infància està especialment exposada a aquestes situacions. El Paquet per a la inversió social de la Comissió Europea inclou una recomanació contra la pobresa infantil⁴, en la qual es pronuncia a favor del desenvolupament d'estratègies integrals adreçades a les famílies, fonamentades en el foment de la participació dels pares en el mercat de treball, en l'accés als recursos adequats i a serveis assequibles i de qualitat, i a garantir el dret dels infants a participar. Així mateix, a escala estatal, el Pla nacional d'acció per a la inclusió social 2013-2016 incorpora un objectiu transversal contra la pobresa infantil; i el II Pla estratègic nacional de la infància i l'adolescència 2013-2016 té com a objectiu promoure el benestar de

³ Decret llei 6/2013, de 23 de desembre, pel qual es modifica la Llei 22/2010, de 20 de juliol, del Codi de consum de Catalunya.

⁴ Recomanació 2013/112/UE, de 20.02.2013. Invertir en infància: trencar el cicle dels desavantatges.

la infància i un entorn social segur i favorable per a satisfer les seves necessitats i desenvolupar plenament les seves capacitats.

Amb l'objectiu de protegir el model català d'Estat del benestar, el Govern de la Generalitat continua treballant en l'Avantprojecte de llei marc de protecció social de Catalunya. Amb aquesta norma, el Govern vol donar resposta als canvis econòmics i socials que s'han posat de manifest en els darrers anys i impulsar una política d'inclusió social per atendre les noves problemàtiques socials sorgides en el context de la crisi econòmica. Amb aquesta finalitat, es pretén garantir l'equilibri entre qualitat i sostenibilitat de les polítiques socials, seguint les recomanacions de la Comissió Europea. D'altra banda, el 19 de juliol del 2013 es signa el Pacte per a la infància, el qual té com a finalitat impulsar polítiques integrals per tal de millora la qualitat de vida dels infants i adolescents en situació o risc d'exclusió social, mitjançant polítiques educatives, socials i de salut inclusives per tal de garantir la igualtat d'oportunitats; el Pacte es concep com un pla de transició fins a l'aprovació prevista l'any 2014 del Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència 2014-2017. També s'ha aprovat el Pla integral de suport a la família 2012-2016, amb l'objectiu de desenvolupar una acció de govern integral en aquest àmbit, i que inclou mesures de suport a les famílies en situació de vulnerabilitat, com ara redefinir la renda mínima d'inserció. En paral·lel, el Govern està en procés d'elaborar un Pacte per a la lluita contra la pobresa.

Pel que fa a les pensions de la Seguretat Social, l'any 2013, s'han registrat un total d'1.700.525 pensions (entre contributives i no contributives), l'1,4% més respecte de l'any 2012, un percentatge de creixement similar al dels últims anys. Les pensions més nombroses són les de jubilació, que suposen el 62,9% del total. Les pensions s'han revalorat l'1 per cent amb caràcter general i el 2 per cent les de quantia inferior als 14.000 euros anuals; per a l'any 2013, s'ha deixat sense efecte el pagament únic consistent en la desviació entre l'IPC real registrat entre els mesos de novembre del 2011 i el 2012 i l'IPC previst per al 2012. D'altra banda, la relació entre afiliacions i pensions segueix disminuint l'any 2013, i se situa en els 1,77 afiliats per pensió, que és la pitjor dada des de l'any 1982; pel que fa al fons de reserva de la Seguretat Social, l'any 2013 disminueix la seva quantia per segon any consecutiu i ho fa pel mateix motiu que l'any 2012, disposició, la qual ha estat més elevada l'any 2013.

Amb relació a les altres prestacions, les de maternitat i paternitat registren l'any 2013 una nova disminució, relacionada amb l'evolució de l'ocupació. L'ampliació del permís de paternitat, inicialment prevista per a l'1 de gener del 2011, es torna a aplaçar fins a l'1 de gener del 2014 mitjançant la Llei de Pressupostos Generals de l'Estat per a l'any 2013⁵. Pel que fa a la prestació per incapacitat temporal, l'any 2013 es registra una disminució tant de la mitjana mensual de processos com de la duració dels mateixos, que pot ser conseqüència de l'evolució de l'ocupació i de la disminució del nombre de persones protegides per les diferents contingències. D'altra banda, la prestació econòmica per fill/a a càrrec sotmesa a nivell d'ingressos registra un increment l'any 2013 superior a la dels anys anteriors, la qual cosa pot indicar un increment de les famílies en situació de vulnerabilitat.

L'any 2013, ha entrat en vigor de forma gradual la reforma del sistema de pensions de la Seguretat Social aprovada l'any 2011⁶, amb un retard de l'edat legal de jubilació, un increment del període de càlcul de la pensió, així com un increment dels anys cotitzats que són necessaris per accedir al 100 per cent de la pensió. Enguany, també s'ha regulat l'anomenat factor de sostenibilitat i l'índex de revaloració de les pensions⁷: el factor de sostenibilitat, d'aplicació a les pensions causades a partir de l'1 de gener del 2019, es defineix com un instrument que vincula l'import de les pensions de jubilació a l'evolució de l'esperança de vida, de manera que l'import que percebi al llarg de la seva vida un pensionista que accedeixi al sistema d'aquí a un cert nombre d'anys, i que previsiblement tindrà una esperança de vida més elevada, sigui equivalent al que percebi la persona que es jubili en un moment anterior; d'altra banda, l'índex de revaloració de les pensions, d'aplicació a partir de l'1 de gener del 2014, substitueix l'índex de preus al consum com a referència per a l'actualització de les pensions, i serà el previst anualment a la corresponent llei de pressupostos generals de l'Estat (oscillarà entre el 0,25% i l'IPC més el 0,5%). Per a l'any 2014, s'ha previst una pujada de les pensions del 0,25%.

Juntament amb aquestes mesures, fonamentades en la sostenibilitat del sistema, l'any 2013, s'han dut a terme actuacions destinades a aconseguir unes pensions adequades: s'ha aprovat el Reial decret llei 572013, de 15 de

⁵ La Llei de Pressupostos Generals de l'Estat per a l'any 2014 torna a aplaçar l'entrada en vigor de l'ampliació del permís de paternitat a l'1 de gener del 2015.

⁶ Llei 27/2011, d'1 d'agost, sobre actualització, adequació i modernització del sistema de Seguretat Social.

⁷ Llei 23/2013, de 23 de desembre, reguladora del factor de sostenibilitat i de l'índex de revaloració del sistema de pensions de la Seguretat Social.

març⁸, per fomentar l'envelliment actiu, a través de l'ampliació de les possibilitats de compatibilitzar treball i pensió i de l'enduriment de les condicions d'accés a la jubilació anticipada i a la parcial.

D'altra banda, la Unió Europea insisteix en el paper que poden desenvolupar els sistemes de previsió social complementària com a reforç dels sistemes públics de protecció social. Per incentivar la previsió social complementària, el Govern de l'Estat està treballant en una reforma de la normativa dels plans i fons de pensions que impliqui una rebaixa de les comissions de les entitats gestores i una ampliació dels supòsits de liquiditat; el Govern també ha anunciat l'adopció de mesures tributàries que poden afectar a les aportacions, les prestacions i els patrimonis dels plans de pensions; així mateix, es preveu que a partir del 2014, els treballadors rebin informació sobre la seva jubilació (edat en la qual es podran jubilar i quantia previsible de la pensió) i la disposició de diversos instruments d'estalvi per a que la prestació sigui suficient.

Segons dades de l'OCDE, el volum del patrimoni dels fons de pensions a Espanya és molt inferior al d'altres països de l'entorn: el patrimoni d'aquest producte financer representa a Espanya el 8,4% del PIB l'any 2012, front al 160,2% dels Països Baixos o el 95,7% del Regne Unit. No obstant, el percentatge espanyol ha augmentat respecte d'anys anteriors.

L'any 2012, el nombre de plans i fons de pensions gestionats a Catalunya augmenten en termes interanuals, trencant amb la tendència dels dos anys anteriors. El nombre de partícips dels plans de pensions disminueix per quart any consecutiu (2009-2012) i el volum de les aportacions als plans de pensions (de partícips i promotors) cau per tercer any consecutiu. No obstant, el patrimoni gestionat pels fons de pensions augmenta respecte de l'exercici anterior (després de dos anys de caigudes), malgrat el descens en les aportacions, com a conseqüència de la millora del rendiment dels fons. D'altra banda, un instrument de previsió social que està adquirint una importància creixent a Catalunya són els plans de previsió assegurats, atès que ofereixen una garantia de conservació del capital: el volum de primes meritades a Catalunya a 31 de desembre del 2012 suposa el 65% del total de primes meritades a escala estatal.

⁸ Reial decret llei 5/2013, de 15 de març, de mesures per afavorir la continuïtat de la vida laboral dels treballadors de més edat i promoure l'envelliment actiu.

6. CAPÍTOL VI: SOSTENIBILITAT AMBIENTAL

6.1. CONTEXT

- En diversos àmbits s'ha manifestat la voluntat política d'incentivar un canvi en el model de producció i consum l'any 2013: l'economia verda, basada en l'ús eficient dels recursos i la reducció dels impactes ambientals associats.
- En l'àmbit de la sostenibilitat ambiental, Catalunya té molts reptes, però s'han produït avenços en matèria de tractament de residus, producció agrària sostenible, emissions de gasos d'efecte d'hivernacle, energies renovables i empreses certificades mediambientalment.
- Tres de cada quatre catalans s'han manifestat preocupats per l'estat del medi ambient l'any 2013, sobretot per la contaminació de l'aire, el canvi climàtic i els residus.

Del desenvolupament sostenible a l'economia verda. La qüestió de si pot haver desenvolupament econòmic i social que no sigui sostenible, en un context en el qual les societats consumeixen els recursos d'un planeta i mig, ha estat sobre la taula l'any 2013 (State of the world, 2013). En aquest sentit, les economies asiàtiques han augmentat la competència pels recursos naturals, cosa que té implicacions per a la UE que ha d'importar molts recursos materials (metalls i terres rares) i energètics (EEA, 2013).

D'altra banda, els riscos sistèmics (econòmics i ambientals) són els que més preocupen la societat, com ara la crisi de l'aigua i el fracàs de la mitigació i adaptació al canvi climàtic (The World Economic Forum, 2013). Tanmateix, la dificultat per tenir una visió a llarg termini, la falta d'acords ambiciosos en l'àmbit internacional i la manca de canvis importants en les polítiques ambientals han promogut un canvi de paradigma, l'economia verda, centrada en l'ús eficient dels recursos naturals i energètics i la reducció dels impactes associats. L'esperança està en desacoblar el creixement econòmic i demogràfic del consum energètic i de recursos naturals.

En l'àmbit de la sostenibilitat ambiental, els reptes són nombrosos, però destaquen algunes iniciatives, com ara: 1) el Llibre verd de la Comissió Europea (CE) que té per objectius reduir les emissions el 40% respecte de l'any base i assolir el 27% d'energies renovables en el consum final d'energia l'any 2030, 2) el Programa d'acció mediambiental de la UE (2014-2020) centrat en els ecosistemes urbans i que posa la qualitat ambiental en el centre del benestar, la salut i la prosperitat econòmica, 3) els indicadors ambientals per mesurar el progressos de la UE en l'àmbit del desenvolupament sostenible, l'estratègia 2020 i l'estat del medi ambient, i, 4) els projectes d'ecoinnovació i desenvolupament sostenible en diversos àmbits.

Pel que fa a la **percepció ciutadana i la conducta sostenible**, els eurobaròmetres de la UE mostren que la ciutadania té en compte els aspectes mediambiental en les decisions de compra, dona suport a una economia baixa en carboni, reclama més informació sobre la pèrdua de biodiversitat i més ajuda per impulsar l'agricultura i la pesca sostenible, entre altres. I que les empreses han augmentat l'eficiència en l'ús dels recursos i l'ocupació verda. Tanmateix, segons les darreres enquestes de l'any 2013⁹ la societat espanyola sembla haver relegat a un segon pla el canvi climàtic, tot i que la crisi ha incentivat algunes conductes sostenibles, com per exemple, la reducció del consum d'electricitat i la mobilitat.

Els catalans també han augmentat la conscienciació sobre l'estalvi energètic (CERES, 2013) que se suma a la de l'estalvi de l'aigua i la reducció dels residus. A més, la majoria de la ciutadania catalana (el 75%) es mostra preocupada per l'estat del medi ambient, sobretot per la contaminació de l'aire, el canvi climàtic i els residus. Les valoracions negatives recauen sobretot en l'estat dels rius i rieres.

6.2. ESTAT DEL MEDI AMBIENT

- La situació hídrica a Catalunya, amb el 62% de reserves embassades sobre la capacitat total, ha estat favorable l'any 2013, sobretot a les conques internes (73%).
- La gestió de l'aigua a Catalunya ha incorporat per primera vegada l'ús industrial (Petroquímica de Tarragona) a partir de la regeneració i reutilització de l'aigua procedent d'una depuradora municipal (Vilaseca i Salou).

⁹ (Meira, Artos, Heras, *et. al.*, 2013) i (Ceres, 2013)

- La ràtio de consum d'aigua domèstica ha caigut de nou i s'ha situat en 7,75m³/abonat i mes.
- La qualitat de l'aigua i el medi han millorat. El 57,5% de les masses d'aigua estan en bon estat o proper al bo l'any 2013. A les conques internes de Catalunya el 45%. El nombre de sistemes de depuració (455) ha augmentat i la càrrega contaminant abocada per les empreses s'ha reduït.
- L'acord per a la reforma de la política pesquera comuna s'ha aprovat i s'implantarà progressivament l'eliminació del rebuig i el Rendiment Màxim Sostenible. A Catalunya, les captures de peix i la producció aquícola han augmentat, però el preu mitjà ha caigut l'any 2013.
- Quant al sòl, la superfície de conreus (26%) ha augmentat i ha trencat la tendència a la baixa dels darrers anys. L'ús eficient del sòl ha empitjorat en els darrers anys (0,91M€/hectàrea artificial).
- Les prevenció de la generació de residus i el tractament dels residus generats evoluciona positivament. La producció total de residus (10,4 Mt) ha caigut l'any 2012 respecte del 2011 (-11,1%).
- Pel que fa als residus municipals, la ràtio de residus generats per habitant (1,35 kg/hab./dia) ha caigut per sota de l'objectiu 2012. Els materials impropis de la recollida selectiva (18%) s'han reduït. El tractament de la fracció resta (30%) ha augmentat. Tanmateix la recollida selectiva (38%) s'ha aturat i se situa lluny de l'objectiu 2020 (50%).
- L'ecologització representa el 30% dels ajuts directes de la política agrària comuna, i la gestió del territori i la lluita contra el canvi climàtic, el 30% de la dotació per al desenvolupament rural. A Catalunya, l'agricultura sostenible representa el 8,7% dels conreus i ha augmentat de nou l'any 2013 respecte del 2012, sobretot l'ecològica. El consum de fertilitzants va augmentar l'any 2012 i va trencar la tendència a la baixa dels darrers anys.
- La gestió sostenible dels boscos catalans (el 39% del total) ha augmentat l'any 2013 (+6,5).
- El balanç de la gestió de la superfície forestal a Catalunya l'any 2012 ha estat negatiu a causa de les hectàrees cremades (-3.452 ha) pels incendis (+215%), i les rompudes (+56%).
- La presència de diòxid de nitrogen (NO₂) i partícules en suspensió (PM¹⁰) continua sent alta a Barcelona i als voltants i superen les concentracions recomanades per la UE i l'OMS. Les incidències amb l'ozó s'han produït el 21% dels dies entre el 15 de maig i el 15 de setembre.

Ecosistemes i biodiversitat

La identificació de les infraestructures verdes de la UE, amb la finalitat de restaurar el 15% dels ecosistemes naturals alterats per l'activitat humana l'any 2020, i l'impuls de mesures agroambientals, amb la finalitat de conservar la biodiversitat, han estat a l'agenda mediambiental europea l'any 2013. En aquest àmbit, Catalunya ha renovat els acords de custòdia del territori entre la propietat i les entitats sense ànim de lucre per al període 2013-2014.

D'altra banda, alguns indicadors relatius a l'estat del medi natural a Catalunya (ICHN, 2013), com ara l'evolució de la línia de la costa de les platges o les poblacions d'ocells comuns, tot i que tenien una valoració dolenta, han millorat, i d'altres, com ara la connectivitat ecològica, la productivitat dels ecosistemes o l'estat de conservació dels ocells nidificants s'han mantingut estables. Això no obstant, el control de les espècies invasores segueix sent un repte important.

Aigua

L'equilibri hidrològic de Catalunya és feble i un dels reptes més importants és el de trobar solucions innovadores per planificar la gestió de l'aigua d'acord amb una realitat, els cicles de sequeres i inundacions que afecten les conques fluvials catalanes, i les conseqüències del canvi climàtic. En aquest context s'ha iniciat la revisió del Pla de gestió de districte de conca fluvial de Catalunya. Sortosament, la **situació dels recursos hídrics** ha estat favorable i les reserves dels embassaments s'han situat al 73% de la capacitat a les conques internes de Catalunya (CIC) i al 60% a la conca de l'Ebre (CHE).

L'aigua és un recurs escàs a Catalunya, transportar-la, tractar-la i distribuir-la en quantitat i qualitat suficient afegeix valor, però té un cost (Informe sobre Gestió i impuls de les infraestructures II: aigua). A més, la **gestió d'aigua** ha de considerar els ecosistemes, tal com obliga la Directiva marc de l'aigua. L'any 2013 ha estat un any

d'abundància hídrica, tot i així s'ha obtingut 37 hm³ de **nou recurs** a partir de: 1) la dessalinització (9,7 hm³), 2) la recuperació d'aqüífers (0,8hm³) i 3) la regeneració i reutilització (26,5 hm³) que per primera vegada ha incorporat l'ús industrial (Petroquímica de Tarragona) d'una depuradora municipal, gràcies a l'entrada en servei del tractament terciari de regeneració de les aigües residuals d'una depuradora municipal (planta de Vilaseca i Salou).

Segons l'ACA, la **demanda d'aigua** ha estat de 2.825 hm³, el 63% a la CHE i el 37% a les CIC. L'aigua subministrada en baixa als serveis i altres activitats econòmiques va augmentar l'any 2012, així com el volum d'aigua industrial facturat (278 hm³) l'any 2013 (+4%). L'aigua subministrada a les llars no va variar, però el volum facturat d'aigua domèstica (387 hm³) ha caigut (-2%) l'any 2013.

Pel que fa a la **qualitat del medi**, més de la meitat (el 57,5%) de les masses d'aigua del conjunt de Catalunya estan en bon estat o proper al bo l'any 2013, a les CIC, el 45%. També s'ha avançat en el manteniment de les lleres. La **qualitat de l'aigua** també ha millorat, el nombre de sistemes de depuració (455) ha augmentat (+16%) i se situa gairebé al 30% de l'objectiu 2015 i la càrrega contaminant abocada a la llera pública i a les depuradores ha caigut (el -22 i -5% respectivament), però encara hi ha molts desafiaments, com ara: els cabals estratègics dels rius Ebre, Ter i Gaia, la recuperació de l'estat ecològic dels rius, l'estat de conservació de les zones humides o aiguamolls, la contaminació per nitrats dels aqüífers, la salinització de la conca del Llobregat, la intrusió salina a l'Ebre, la millora de la participació social, i la recuperació dels costos en un context econòmic desfavorable.

Pesca i aqüicultura

El Parlament Europeu ha aprovat l'acord per reformar la política pesquera comuna (PPC) a finals de l'any 2013, atès que la UE ha fracassat en l'objectiu de pescar de manera sostenible. L'eliminació del rebuig i la quantitat de peix que es pot capturar sense exhaurir-lo (rendiment màxim sostenible) s'implantarà progressivament abans de l'any 2015 o 2020.

Tanmateix, l'acord per a la reforma de la PPC no ha tingut en compte l'especificitat de la flota costera mediterrània que integra molts arts de pesca, que capturen de manera multispecífica.

Les tones de peix capturades a Catalunya (32.000 t) han augmentat (+9,9%) l'any 2013 i la recaptació s'ha recuperat, tot i que el preu per quilogram ha baixat una mica (3,46 €/kg). La producció aqüícola de peix (marí i continental) i cloïssa (6.121 t) també s'ha recuperat al igual que la recaptació, però el preu mitjà (2,4 €/kg) també ha caigut.

Sòl

La Mediterrània és una regió de risc en l'escenari de canvi climàtic. La planificació territorial no ha incorporat aquesta nova realitat, raó per la qual la UE va començar a dirigir els processos d'ordenació territorial i l'elaboració de mapes de risc.

La superfície forestal ha ocupat el 64% del territori a Catalunya (el 68% a la UE-27 i el 63% a l'Estat espanyol) i es manté estable. La superfície conreada ha augmentat l'any 2012, tant la de secà com la de regadiu, ha trencat la tendència a la baixa dels darrers anys i ha ocupat el 26% del territori català (el 25% a la UE-27 i el 28% a l'Estat espanyol). El territori urbanitzat i les infraestructures han augmentat un altre cop i representen el 7% del territori català (el 5% a la UE-27 i el 4% a l'Estat espanyol). L'ús eficient del sòl que posa en relació el PIB en milions d'euros i la superfície artificial en hectàrees ha empitjorat els darrers anys (2007-2012) i ha passat de 0,97 a 0,91 M€/ha l'any 2012.

La informació sobre sòls contaminats evoluciona positivament a Catalunya. El nombre d'emplaçaments contaminats identificats acumulats és de 2.224 i ha augmentat l'any 2013 (+1,8%) respecte de l'any 2012. En més de la meitat dels emplaçaments (el 52%) s'han fet actuacions. Els contaminants més importants segueixen sent els olis minerals, els metalls pesants i el hidrocarburs aromàtics.

Residus

La prioritat de la gestió de residus és prevenir-ne la generació, evitar l'emissió de gasos d'efecte d'hivernacle i estalviar recursos materials i energètics. En aquest àmbit, enguany s'han iniciat els treballs relatius al Programa de prevenció i gestió de residus i recursos 2013-2020 de Catalunya que té per objectiu reduir el 15% la generació de

residus entre els anys 2012-2020, paral·lelament a la planificació territorial sectorial d'infraestructures de gestió de residus municipals.

La producció total de residus (10,4 Mt) ha caigut l'any 2012 respecte del 2011, sobretot la generació de residus de la construcció (-21,5%), però també d'industrials (-8%) i municipals (-7,7%).

Pel que fa als residus municipals, la ràtio de residus generats per habitant (1,35 kg/hab./dia) ha caigut per sota de l'objectiu 2012 (1,48 kg/hab./dia) i les bosses d'un sol ús s'han reduït a la meitat durant el període 2007-2012 (179 bosses/persona/any). Els sistemes públics de recollida han recuperat el 39% dels residus municipals, percentatge que se situa per sota de l'objectiu de la UE 2020 (50%), millorar aquesta xifra és una recomanació del CTESC (Informe sobre Gestió i impuls de les infraestructures II: residus) i un dels objectius perfilats al nou Programa de gestió de residus de Catalunya. Els materials impropis de la recollida selectiva també s'han reduït, però segueixen sent alts als contenidors dels envasos lleugers i de la matèria orgànica.

La producció de residus industrials (3,6 Mt) ha caigut de nou l'any 2012 respecte del 2011. Els sectors agroalimentari i la metal·lúrgia són els que més residus han generat. La valorització material externa és la que té més pes (66%), però la valorització com a subproducte ha caigut una quarta part (-23,9%) l'any 2012 respecte del 2011 per la falta de coherència entre la normativa europea, estatal i catalana pel que fa a la classificació i autorització dels subproductes. Tot i així, la borsa de subproductes ha gestionat 0,23 Mt de residus l'any 2012 i té 3.700 empreses inscrites. Pel que fa a la gestió de residus, les entrades a centres de recollida i transferència i les destinades a tractadors fisicoquímics han augmentat.

Agricultura

Segons l'eurobaròmetre de la Comissió Europea sobre la PAC de finals de l'any 2013, el 91% dels europeus recolza els sistemes de producció agrícola respectuosos amb el medi ambient o l'ecologització. Així, la PAC no es pot desvincular dels objectius en matèria de canvi climàtic, medi ambient i salut, ni de les relacions amb l'exterior. En aquest sentit, l'acord sobre la reforma de la política agrària comuna d'enguany ha estat participat, però controvertit.

Els dos pilars bàsics, els ajuts directes (subsidis) i el desenvolupament rural, han representat el 40% del pressupost de la UE l'any 2013. L'ecologització de la PAC representa el 30% dels ajuts directes, i la gestió del territori i la lluita contra el canvi climàtic, el 30% de la dotació al desenvolupament rural. La PAC també incentiva la incorporació de persones joves (2% dels ajuts directes) i la seguretat alimentària.

En general, l'agricultura catalana consumeix cada cop menys aigua, menys energia i emet menys gasos d'efecte d'hivernacle. Malauradament, el consum de fertilitzants ha augmentat l'any 2012 (+5%) respecte de l'any anterior i ha trencat la tendència a la baixa dels darrers anys, sobretot els nitrogenats i fosfatats.

La superfície de producció ecològica i integrada inscrita en els respectius organismes de certificació –CCPE i CCPI– representa aproximadament el 8,7% dels conreus a Catalunya i ha tornat a augmentar (+12,8%) l'any 2013 respecte del 2012, sobretot l'ecològica (+18,4%) perquè la integrada ha caigut de nou (-4%). L'agricultura ecològica es concentra a Lleida (el 52%), però ha augmentat molt a Barcelona (+50%) i a Tarragona (+21%). El nombre d'operadors ecològics (2.740) també ha augmentat, sobretot el de productors (+23%), però també el d'elaboradors, comercialitzadors i importadors. També ha augmentat el nombre de persones que coneix efectivament els aliments ecològics (el 88%).

Bosc

Enguany la UE ha aprovat l'Estratègia forestal per mantenir la biodiversitat, productivitat i les funcions ecològiques, econòmiques i socials dels boscos europeus. Catalunya ha impulsat la creació del projecte Hub Forestal per aportar valor afegit als excedents de fusta dels boscos i afavorir l'aprofitament sostenible de la fusta local.

Els boscos catalans són joves, els boscos madurs només representen el 0,3% de la superfície forestal arbrada i són molt petits, però la capacitat d'embornal s'ha mantingut més o menys estable durant la darrera dècada. El risc d'incendis de l'estiu i l'hivern s'estén a altres estacions (tardor i primavera), d'aquí la necessitat d'una gestió adaptada als canvis ambientals.

La majoria dels boscos catalans són privats (el 75%), només una quarta part són públics (el 25%). La gestió sostenible dels boscos catalans ha augmentat (+6,5%), sobretot la dels boscos públics (+9,9%), però també la dels privats (+4%).

El balanç de la gestió de la superfície forestal de Catalunya ha tornat a ser negatiu l'any 2012 respecte de l'any anterior (-4.017 hectàrees). Tot i que les repoblacions s'han multiplicat per més de tres l'any 2012 respecte de l'any anterior, el nombre d'hectàrees cremades (-3.452 ha), el 0,2% de la superfície forestal, s'ha multiplicat per tres (+215%), i han afectat, sobretot, a Ponent i les Terres de l'Ebre. La tendència que cada cop hi ha més incendis i cremen menys hectàrees s'ha trencat. La terra que s'ha romput a fi de conrear-la també ha augmentat (+46%), sobretot a les comarques centrals, gironines i al camp de Tarragona.

Aire i altres

L'any 2013 ha estat declarat any de l'aire per la UE. Un informe de l'OMS ha alertat sobre l'amenaça mediambiental que l'aire contaminant representa per a la salut humana i confirma la relació directa entre la qualitat de l'aire i les malalties cardiovasculars, respiratòries i el càncer. A l'Estat espanyol s'ha aprovat el Pla nacional de qualitat de l'aire i protecció de l'atmosfera 2013-2016 (Pla Aire).

Catalunya ha participat en diverses iniciatives per millorar la qualitat de l'aire. Com ara la xarxa AIR de les regions europees l'any 2013, o la Xarxa de ciutats i pobles cap a la sostenibilitat, i ha elaborat el Pla d'actuació per millorar la qualitat de l'aire l'any 2015 en espera d'aprovació formal.

Les mesures preventives han repercutit en la millora de la qualitat de l'aire, sobretot a Barcelona, el Vallès - Baix Llobregat i el Camp de Tarragona. Alguns contaminants, com ara el diòxid de sofre, el monòxid de carboni i el plom s'han reduït, però d'altres, com ara les partícules inferiors a 10 i 2,5 micres, l'ozó troposfèric, el diòxid de carboni o el benzo(a) pirè persisteixen en concentracions superiors a les recomanades per la UE i l'OMS.

Les condicions meteorològiques que han dificultat la dispersió de contaminants l'any 2013 s'han produït els mesos d'abril, agost, setembre i desembre. La presència d'alguns contaminants (NO₂ i partícules en suspensió o PM₁₀) continua sent alta a Barcelona i els voltants, i les incidències amb l'ozó s'han produït a onze de les quinze zones de qualitat de l'aire a Catalunya, el 21% dels dies entre el 15 de maig i el 15 de setembre.

6.3. CANVI CLIMÀTIC, MITIGACIÓ I ADAPTACIÓ

- En un context d'augment de la concentració de gasos d'efecte d'hivernacle (GEH) i de les emissions mundials a l'atmosfera, les emissions de GEH de la UE, l'Estat espanyol i Catalunya han tornat a caure l'any 2012. Les emissions a l'Estat espanyol s'han situat 4 punts per sobre (+19%) de l'objectiu 2012 de Kyoto, tanmateix, les dades provisionals de Catalunya s'han situat en la línia dels compromisos de Kyoto (+14%).
- A Catalunya, les emissions subjectes al règim europeu de comerç d'emissions han caigut (-9,2%) l'any 2013 respecte de l'anterior.
- Pel que fa al canvi climàtic, els canvis observats des de 1950 no tenen precedents, però han afectat més els oceans que l'atmosfera. Les previsions de l'IPCC se situen en l'escenari d'augment de la temperatura entre 3,2 i 5,4°C a finals de segle. A Catalunya l'any 2013 ha estat càlid als dos observatoris més antics (Fabra i Ebre).
- Quant als impactes, Catalunya ha patit un episodi d'aiguats i pluges intenses a la Vall d'Aran i el parc natural de l'Alt Pirineu l'any 2013.
- Les polítiques de mitigació s'han centrat en el règim de comerç d'emissions i la mobilitat l'any 2013. El règim de comerç d'emissions ha cobert el 45% de les emissions de la UE i el 29% de les de Catalunya.

Emissions, canvi climàtic i impactes

Les concentracions de gasos d'efecte d'hivernacle (GEH) a l'atmosfera han tornat a augmentar l'any 2013. Les emissions de diòxid de carboni mundials han augmentat, sobretot als països emergents, i se situen per sobre de l'any base del protocol de Kyoto (+58%) de la mà del carbó que ha estat el combustible que més ha contribuït (el 43%). Les emissions de GEH de la UE han caigut (-15%) i s'han situat en la línia dels compromisos de la UE per a

l'any 2020 (-20%). Les de l'Estat espanyol (+19%), per sobre, i les provisionals de Catalunya (+14%) en la línia dels compromisos de Kyoto (+15%).¹⁰

Les activitats de combustió i les emissions fugitives dels combustibles són les responsables de tres quartes parts de les emissions de CO₂ catalanes, sobretot al transport (28%), les indústries manufactureres i la construcció (22%) i el sector energètic (15%). La intensitat de les emissions de GEH a l'economia catalana s'ha reduït a la meitat en una dècada. Les emissions per càpita (5,9 tones de CO₂ per habitant l'any 2012) se situen per sota de les de l'Estat espanyol.

Pel que fa a les **emissions subjectes al règim de comerç d'emissions**, l'assignació gratuïta de drets d'emissió s'anirà reduint progressivament durant el període 2013-2020. L'assignació de drets gratuïts s'ajustarà a la producció real dels sectors industrials, gairebé desapareixerà del sector elèctric, exclourà les instal·lacions petites i incorporarà altres sectors de producció. Enguany les emissions subjectes al règim europeu de comerç d'emissions han caigut (-9,2%) a Catalunya, sobretot a les indústries cimenteres, elèctriques, ceràmiques i refineries, però s'han situat per sobre de les assignades (11,6 Mt CO₂), perquè els drets d'emissió s'han reduït gairebé a la meitat. El dèficit de drets d'emissió a Catalunya (1,6 Mt CO₂) afectarà, sobretot, al sector elèctric.

No obstant això, cal recordar que les emissions difuses a Catalunya representen el 71% del total i superen les regulades directament per les directives europees.

Quant al **canvi climàtic**, els canvis observats des de 1950 no tenen precedents. Cada dècada ha estat més càlida que l'anterior a l'hemisferi nord d'ençà de l'any 1850, i la darrera la més calorosa, però l'escalfament ha afectat més els oceans que l'atmosfera. Les previsions de l'IPCC se situen en l'escenari d'augment de la temperatura d'entre el 3,2°C i 5,4°C a finals de segle. L'any 2013 també ha estat càlid als dos observatoris més antics de Catalunya: l'observatori Fabra i de l'Ebre, la temperatura s'ha situat per sobre (+1°C) de la mitjana climàtica, però la precipitació ha estat normal.

Pel que fa als **impactes**, l'oceà ha absorbit aproximadament el 30% de les emissions de CO₂ de l'activitat humana, la qual cosa n'ha produït l'acidificació i ha repercutit en un clima més extrem (inundacions i sequeres). Enguany, Catalunya ha patit un episodi d'aiguats i riuades molt important a la Vall d'Aran i al parc natural de l'Alt Pirineu. Un altre àmbit de preocupació a Catalunya ha estat l'impacte del canvi climàtic a les costes i les platges, atès que el 70% de les platges catalanes estan en procés d'erosió. Altres aspectes de preocupació són la salinització del delta de l'Ebre, la producció de mol·luscs, els canvis en la biodiversitat dels conreus i les espècies invasores.

Polítiques de mitigació i adaptació

Les emissions s'han reduït gràcies a les **polítiques de mitigació**, concretament d'eficiència energètica i impuls de les renovables i una economia menys intensiva en l'ús de combustibles fòssils. La primera fase del Protocol de Kyoto (2005-2012) va cobrir el 30% de les emissions mundials, però la segona fase, que s'ha de signar l'any 2015, cobrirà només el 15%. La UE ha ratificat el segon període del Protocol de Kyoto (2013-2020) i es compromet a reduir les emissions el 20% l'any 2020.

Catalunya forma part de diverses organitzacions internacionals que tenen per objectiu reduir les emissions, com ara *The Climate Group*, i compta amb un programa d'acords voluntaris de reducció de les emissions amb 99 empreses inscrites l'any 2013.

Els tres eixos més importants de les polítiques de mitigació l'any 2013 han estat, el règim de comerç d'emissions, la mobilitat sostenible i els nous usos del CO₂. De fet, el règim de comerç d'emissions ha cobert el 45% de les emissions de la UE i el 29% de les de Catalunya, però s'ha hagut de reformar en profunditat l'any 2013. La crisi econòmica ha produït un excés de drets. A partir d'ara els drets d'emissió se subhastaran, la proporció de drets subhastats augmentarà progressivament, i les assignacions gratuïtes disminuiran. La mobilitat sostenible, sobretot la urbana també ha estat a l'agenda de la UE l'any 2013. Enguany s'ha celebrat el simpòsium internacional sobre el vehicle elèctric a Barcelona i els cotxes nous matriculats a Catalunya han emès de mitjana 126 g/Km l'any 2013, per sota de l'objectiu que els fabricants de cotxes havien d'assolir l'any 2012 (132 g/km).

Les **polítiques d'adaptació** responen a les alertes de l'informe del Banc Mundial de l'any 2013, condicionat per la possibilitat que l'augment de la temperatura superi els 4°C a finals de segle i el risc que això representa per les ciutats europees, especialment les de la conca mediterrània. La població urbana ha augmentat i també el risc. En

¹⁰ Dades provisionals 2012.

aquest àmbit destaca el finançament que ha obtingut Catalunya per al projecte MEDACC centrat en la utilitat de les mesures preventives a l'agricultura, la gestió forestal i la gestió de l'aigua, i per a l'Observatori Pirinenc del Canvi Climàtic, entre d'altres.

6.4. ENERGIA

- La prioritat d'augmentar la capacitat d'interconnexió entre l'Estat espanyol i França s'ha acordat de nou al Consell Europeu de maig de 2013. La interconnexió elèctrica entre Santa Llogaia i Bescanó és un projecte d'interès comú amb dret a finançament prioritari.
- La incertesa sobre la regulació i retribució del règim especial ha frenat les inversions energètiques a Catalunya i ha obligat a revisar el Pla de l'energia i el canvi climàtic de Catalunya 2012-2020, com a conseqüència de l'impacte en l'activitat i les energies renovables.
- Pel que fa a l'electricitat, la demanda s'ha mantingut estable a Catalunya l'any 2012. La producció elèctrica en règim especial ha augmentat(+4%), sobretot l'eòlica i la solar. La producció d'electricitat renovable se situa a 1/3 part de l'objectiu 2020.
- L'any 2013 la potència elèctrica instal·lada a Catalunya s'ha mantingut estable. La caiguda de la demanda a causa de la crisi econòmica ha posat de manifest la sobre capacitat de potència elèctrica instal·lada.
- Tant les empreses catalanes com les llars han millorat l'eficiència energètica l'any 2013.

Context energètic i política energètica

La demanda d'energia s'ha desplaçat a països emergents, com ara la Xina, l'Índia i l'Orient mitjà. La mitjana del preu del cru *Brent* (108 dòlars el barril) ha baixat l'any 2013 respecte del 2012, i la tona de CO₂ també (4,45 €/t). El context energètic de l'Estat espanyol segueix condicionat per les conseqüències de la crisi: la reducció de la demanda d'energia, l'excés de capacitat instal·lada i el dèficit de tarifa.

L'Agència Internacional de l'Energia (AIE, 2013) ha remarcat la necessitat d'avançar en quatre àmbits de la política energètica i el canvi climàtic: l'eficiència energètica en l'edificació i el transport, el tancament de les centrals menys eficients, la reducció de les emissions de metà de la indústria del gas i el petroli i l'eliminació dels subsidis als combustibles fòssils. La integració del mercat interior de l'energia és una dels pilars de la política de la CE i la UE per construir un marc comú que integri les polítiques sobre el clima i l'energia l'any 2013.

Els assoliments de l'estat espanyol en matèria de participació i integració de les energies renovables a la xarxa elèctrica i de gestió d'una producció elèctrica variable i intermitent han estat remarcats per la AIE, però la concreció de la política energètica de l'Estat espanyol durant l'any 2013 s'ha allunyat d'aquesta política internacional, per exemple: l'aplicació de l'impost que grava el valor de la producció d'electricitat, la modificació de la retribució del règim especial i els anunciats nous peatges d'accés i suport que afectarien l'autoconsum energètic. En aquest sentit, cal tenir en compte les diverses mesures dirigides a corregir el dèficit tarifari i la Llei del sector elèctric.

En aquest context, Catalunya ha de revisar el Pla de l'energia i el canvi climàtic 2012-2020. No obstant això, encara hi ha molta cosa a fer en l'àmbit de l'edificació i el transport que representa el 70% del consum d'energia. En aquest àmbit, Catalunya ha aprovat l'estratègia catalana de renovació dels edificis a finals de l'any 2013.

Producció i consum d'energia primària i final

Els preus de l'energia han llastrat l'economia dels països europeus que paguen quatre vegades més pel gas i dos vegades més per l'electricitat que els EUA, Rússia o els països asiàtics. En aquest context, el consum d'energia primària a l'Estat espanyol ha caigut (-12%) per sobre de la mitjana de la UE-28 (-8%) durant el període 2006-2012.

Pel que fa a la **producció i consum d'electricitat**, la demanda d'electricitat s'ha mantingut estable (-0,04%) a Catalunya l'any 2012 respecte de l'any anterior. La producció d'electricitat de l'any 2012 (3.912 ktep) ha augmentat (+4%), sobretot la producció en règim especial (+14%), de la mà de l'eòlica i la solar, la hidràulica ha caigut (-7%). La producció en règim ordinari s'ha mantingut estable, la dels cicles combinats ha caigut (-13%) i la nuclear ha augmentat (+10%), enguany s'han tancat les tèrmiques de Sant Adrià del Besòs i Cercs. La producció d'energia

renovable s'ha situat a una tercera part de l'objectiu planificat per a l'any 2020. El saldo d'intercanvis elèctrics a Catalunya és importador i compleix amb els objectius planificats.

La **potència elèctrica instal·lada** s'ha mantingut estable l'any 2013, enguany s'ha incorporat alguna instal·lació de biogàs i fotovoltaica (+21 MW) al sistema elèctric que disposa de 13.139 MW de potència instal·lada, 9.854 ktep l'any de màxima capacitat, 30% renovable i 70% no renovable.

Eficiència i estalvi en l'àmbit energètic

En l'àmbit de l'eficiència energètica, Catalunya ha aprovat l'estratègia catalana de renovació dels edificis i ha impulsat la reducció del consum energètic dels centres de dades de Barcelona. Els projectes nous d'eficiència energètica no han rebut incentius per ser finançats l'any 2012 i 2013. Tanmateix els ajuts al transport per l'adquisició de vehicles més eficients i elèctrics estan vigents.

L'aposta catalana per l'eficiència energètica ha substituït el retard en el desenvolupament de les energies renovables. En aquest àmbit, les empreses catalanes han millorat l'eficiència energètica l'any 2013, sobretot el sector hotelier, així com les llars, sobretot en l'àmbit del manteniment d'equips i la cultura energètica. Tot i això, s'observa que les certificacions energètiques dels habitatges catalans són molt poc eficients, atès que la qualificació predominant és la "E".

Energies renovables i combustibles alternatius

Les energies renovables formen part d'una transició energètica i han guanyat terreny en el mix global, però les inversions s'han desplaçat d'Europa a Orient. La maduresa tecnològica de les renovables ha permès abaratir el preu de l'electricitat, però altres variables, com ara: la caiguda del PIB, la reducció de la demanda elèctrica, la sobrecapacitat instal·lada, les previsions del regulador, el dèficit tarifari i la dependència energètica han influït en la gestió, i en la transició cap a un model energètic més sostenible.

Tant la potència elèctrica renovable com la producció elèctrica renovable han crescut els darrers anys (2000-2012). Les subvencions en energies renovables, amb la biomassa (70%) i la solar tèrmica (15%) com a principals beneficiaries, van acabar l'any 2011 i no s'han renovat els darrers dos anys. El sector de les energies renovables ha quedat aturat, sobretot per la inseguretats jurídica que genera entre els inversors. Però l'aprofitament de la biomassa forestal mostra una tendència més positiva que la resta.

El mapa eòlic català ha continuat endavant amb tres nous parcs. La inestabilitat del marc legal ha afectat els petits promotors catalans d'energia solar, especialment de fotovoltaica. I l'aposta per la biomassa en l'àmbit rural s'ha concretat en l'estratègia per promoure l'aprofitament de la biomassa forestal i agrícola aprovada pel Govern. D'altra banda, se segueix avançant amb la recerca en l'àmbit dels biocombustibles, tot i que les importacions han afectat la producció de les plantes que produeixen al 10% de la capacitat instal·lada.

6.5. MEDI AMBIENT I EMPRESES

- Des de la UE s'ha incentivat l'economia circular entre les empreses, així com l'ús de subproductes. La valorització industrial és molt elevada (el 77,8%), però la valorització com a subproductes (el 6,5%) ha caigut l'any 2012 respecte de l'anterior. En aquest sentit, cal tenir en compte la manca de coherència entre la normativa europea, estatal i catalana, pel que fa a la classificació i autorització dels subproductes.
- La despesa total en protecció ambiental ha representat el 0,3% del PIB de Catalunya l'any 2011. Catalunya és la comunitat autònoma de l'Estat espanyol que més esforç inversor ha fet (el 25,8%), la inversió s'ha recuperat (+7,2%), i la que més ha gastat en protecció ambiental (el 26,4%).
- El nombre de certificacions EMAS a Catalunya ha caigut l'any 2013 (-3%). Algunes empreses del sector serveis (-12%) i de la construcció (-30%) no han pogut mantenir l'esquema de millora continua, però la indústria ha guanyat certificacions (+6%).
- El nombre de productes i serveis amb etiqueta ecològica de la UE (708) ha augmentat (+31%).

La UE ha incentivat l'economia circular entre les empreses amb la finalitat del millorar l'eficiència en l'ús dels recursos i l'ús de subproductes mitjançant la cooperació publicoprivada l'any 2013. En aquest àmbit, les empreses europees han millorat l'eficiència, a causa de l'increment dels costos materials i energètics, els incentius finan-

cers i les subvencions. Però els residus valoritzats com a subproductes a Catalunya (6,5%) han caigut l'any 2012 respecte de l'any anterior, com a conseqüència del desgavell normatiu en l'àmbit europeu, estatal i català que afecta la classificació i autorització administrativa dels subproductes.

La UE ha destinat el 30% del finançament de les polítiques de cohesió a projectes mediambientals, malauradament el sector del medi ambient català, entre d'altres activitats empresarials, ha estat colpejat per la crisi.

A través de la Llei 5/2013 i del Reial decret 815/2013 s'ha incorporat a l'ordenament jurídic espanyol la normativa comunitària sobre emissions industrials. La Llei 5/2013 obligarà a l'adequació de la Llei de prevenció i control ambiental de les activitats catalana.

Despesa i inversió en protecció ambiental de les empreses

La despesa i inversió en protecció ambiental de les empreses representa el 0,3% del PIB de Catalunya. Catalunya segueix sent la comunitat autònoma de l'Estat espanyol amb més esforç inversor (el 25,8%).

La **inversió** s'ha recuperat (+7,2%) i ha trencat la tendència a la baixa dels darrers dos anys. La protecció de l'atmosfera representa gairebé la meitat de l'esforç inversor, però la inversió en gestió de les aigües residuals s'ha duplicat. L'adquisició d'equips de final de cicle per tractar la contaminació un cop s'ha generat ha augmentat. D'altra banda, 350 empreses han sol·licitat certificats de convalidació per deduir-se les inversions destinades a protegir el medi ambient de l'impost de societats l'any 2013, majoritàriament empreses grans (87%).

Catalunya també és la comunitat autònoma que mes gasta en protecció ambiental (el 26,4%). La **despesa corrent** ha representat gairebé tres quartes parts de la despesa total en protecció ambiental i s'ha mantingut gairebé estable (+0,8%) l'any 2011 respecte de l'any anterior.

Bones pràctiques ambientals a l'empresa

Pel que fa a la **gestió mediambiental a les empreses**, l'estat espanyol ha actualitzat l'aplicació de l'esquema europeu d'auditoria i gestió mediambiental (EMAS), la qual cosa ha generat de nou un conflicte de competències entre Catalunya i l'Estat, en dos àmbits, la inscripció de les empreses al registre EMAS i l'acreditació de les persones que n'han de fer la verificació.

El nombre de certificacions EMAS vigent a Catalunya, liderat pel sector privat (el 70%) ha caigut (-3%) l'any 2013 respecte de l'anterior. El sector serveis ha perdut certificacions i la indústria n'ha guanyat (+6%). Gairebé una tercera part de les empreses de la construcció no han pogut mantenir l'esquema de millora contínua (-30%). El nombre de certificacions vigents a Catalunya el lideren les petites i mitjanes empreses (el 76%).

Atès el nombre d'empreses certificades ISO a l'Estat espanyol (19.470), el nombre de certificacions ISO també ha de ser elevat a Catalunya, però només es coneixen les empreses certificades per l'entitat AENOR (158).

Pel que fa als **productes i serveis amb distintiu de qualitat ambiental**, Catalunya ha registrat 75 llicències d'empreses amb etiqueta ecològica de la UE, el nombre d'empreses, així com el nombre de productes i serveis (708) ha augmentat l'any 2013 (+31%). La majoria són empreses industrials (el 73%), però han augmentat les de serveis. El nombre d'empreses amb distintiu de garantia de qualitat ambiental de la Generalitat de Catalunya (182) ha augmentat el 3% l'any 2013 respecte de l'anterior. Algunes empreses, com ara les empreses de serveis, majoritàriament allotjaments turístics, van perdre el distintiu per la crisi, però d'altres empreses, com ara les flotes de vehicles, s'han incorporat al distintiu. El nombre de productes i serveis (963) oferts per les empreses amb distintiu de la Generalitat s'ha mantingut gairebé estable.